

Fotballbanen som ”sosialt hengested”

En sosialantropologisk studie av jenter, fotball og integrering.

Universitetet i Oslo, Sosialantropologisk institutt

Våren 2007

Anita Kjersem

Fotballbanen som ”*sosialt hengested*”

En sosialantropologisk studie av jenter, fotball og integrering.

Anita Kjersem

Masteroppgave ved Sosialantropologisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2007

Sammendrag

Denne avhandlingen retter fokus mot samhandling mellom jenter med ulik etnisk bakgrunn i alderen 12 til 14 år på en fotballarena. Med utgangspunkt i feltarbeid på et fotballag på Oslo Øst med en majoritet av jenter med etnisk minoritetsbakgrunn (muslimer), har jeg undersøkt om fotball er en egnet arena for integrering av jenter med ulik etnisk bakgrunn, og om integrering faktisk finner sted. Problemstillingen kan deles i tre: er det en strukturell integrering på laget, er fotball en egnet arena for integrering og finner sosial integrering sted gjennom deltakelse i fotball? I tillegg til dette har jeg også sett på hvordan det er for de etnisk norske jentene å være i minoritet på laget. Det er et interessant tema siden de ellers tilhører majoriteten i samfunnet. Hva skjer når majoritet – minoritet forholdet blir snudd på hodet? For å belyse spørsmålene i problemstillingene har jeg gjennomført deltagende observasjon, samt en del uformelle samtaler med både jentene, familien og treneren over en periode på sju måneder.

Studien min viser at jenter med ulik etnisk bakgrunn møtes på fotballarenaen, det vil si at det er en strukturell integrasjon, siden de faktisk møtes. Venner er den viktigste faktoren for om jentene spiller fotball, i tillegg til at de synes det er gøy. Familien og treneren har også en påvirkning, men i mindre grad. Jeg viser at fotball er en egnet arena for disse jentene å delta på, ved å se på hvordan de balanserer mellom fotball og religion, gjennom å se på klesstil, hijab, gutter, moskeen og ramadan. Vennskap utviklet seg også blant jentene og ble overført til andre arenaer, men i liten grad. Konklusjonen er derfor at fotball er en egnet arena for integrering av jenter med ulik etnisk bakgrunn, og at integrering faktisk finner sted, men ikke i så stor grad som man gjerne ønsker på en slik arena.

Hovedgrunnen til at de etnisk norske er i mindretall på laget er på grunn av at fotballbanen og området rundt er preget av ungdom med minoritetsbakgrunn. Det er ulikt hvordan de etnisk norske opplever å være en minoritet på laget. En jente skaper likhet til majoriteten, for å passe inn og føle seg likeverdig, mens andre skaper

vesentlige forskjeller ved sin oppførsel mot gutter og måter å kle seg på. Jeg vil hevde at det er de med etnisk minoritetsbakgrunn som har størst definisjonsmakt på denne arenaen, selv om de er i minoritet ellers i det norske samfunnet.

Forord

Først og fremst vil jeg takke barna på fotballarenaen fordi dere gjorde mitt besøk hos dere så utrolig morsomt. Dere er en kjempe fin gjeng som jeg synes veldig godt om. Håper det skinner gjennom i avhandlingen! Tusen takk også til daglig leder av klubben, trenere og foreldre. Dere tok i mot meg med åpenhet, var positive og samarbeidsvillige. En stor takk til dere alle for at jeg fikk gjennomføre dette prosjektet!

Til veilederen min, Mari Rysst, som allerede fra første stund syntes ideen min var spennende. Takk for gode råd og fin oppfølging på små og store problemer. En takk også til Harald Beyer Broch som veiledet meg gjennom det første året, du gav meg mange gode råd underveis i felten. Jeg vil også takke kollokviegruppen min, Elisabeth, Jannika og Vibeke for mange gode faglige råd og ikke minst en uvurderlig støtte underveis gjennom hele prosessen. En ekstra takk til Elisabeth som har lest korrektur på hele avhandlingen. Jeg vet at dette hadde vært vanskelig uten dere, kanskje umulig.

Til slutt vil jeg også takke venner for deres gode støtte og oppmuntring, spesielt Rachel som gav meg sparket bak til å endelig begynne på mastergraden. Og sist, men ikke minst Bent for det aller meste. Dette hadde ikke vært mulig uten din fulle og hele støtte. Tusen takk!

Oslo, juli 2007

Anita Kjersem

Innhold

SAMMENDRAG	5
FORORD	7
INNHold	9
KAPITTEL 1. INNLEDNING.....	13
EN VANLIG DAG I FELTEN	13
TEMA OG PROBLEMSTILLING	15
BEGREPSAVKLARING.....	16
"De norske" og "de utenlandske"	16
TEORETISK RAMMEVERK.....	17
<i>Barneforskning</i>	17
<i>Ungdomsidrett</i>	19
<i>Integrering</i>	20
<i>Etnisitet og identitet</i>	22
<i>Majoritet og minoritet: Et relativt begrepspar</i>	23
<i>Kjønn</i>	24
OPPGAVENS STRUKTUR	25
KAPITTEL 2. FELTARBEIDET	27
FELTSTEDET OG FOLKENE DER.....	27
<i>Klubben og fotballarenaen</i>	27
<i>Laget og informantene</i>	31
METODISKE TILNÆRMINGER.....	34
<i>Feltarbeidets forløp</i>	35

<i>Deltagende observasjon</i>	37
<i>Datamaterialets styrker og begrensninger</i>	38
<i>Etiske betraktninger: Barn som informanter</i>	39
KAPITTEL 3. UNGDOMS FRITIDSAKTIVITETER	43
HVA UNGDOM GJØR PÅ FRITIDEN	43
<i>Norge</i>	43
<i>Bydelen</i>	44
<i>Fotballaget</i>	45
HVORFOR FOTBALL?	46
<i>Venners påvirkning</i>	47
<i>Familiens påvirkning</i>	49
<i>Trenerens påvirkning</i>	54
KAPITTEL 4. Å VÆRE MUSLIM OG SPILLE FOTBALL	57
ISLAM I NORGE	57
DE MUSLIMSKE JENTENE	59
<i>Å leve i to verdener</i>	59
<i>Å være muslim og etnisk forskjellig</i>	61
Å KOMBINERE FOTBALL OG RELIGION	66
<i>Hijab, klær og gutter</i>	66
<i>Moskeen</i>	70
<i>Ramadan</i>	72
<i>Hindringer</i>	73
KAPITTEL 5. DE ETNISK NORSKE JENTENE	77
HVORFOR ER DE ETNISKE NORSKE JENTENE I MINDRETALL?	77

HVEM ER DE NORSKE PÅ LAGET?	78
HVORDAN ER DET Å VÆRE EN MINORITET PÅ LAGET?	79
<i>Hvordan definerer de seg selv og andre</i>	79
<i>Å skape likhet og forskjell</i>	81
MAJORITET – MINORITET FORHOLDET SNUDD PÅ HODET	85
<i>Hvit hudfarge er analogt med det normale</i>	86
<i>Hvem har definisjonsmakten?</i>	87
KAPITTEL 6. VENNSKAP	91
BETYDNINGEN AV VENNSKAP.....	91
VALG AV VENNER.....	94
POPULARITET OG KLIKKER	97
IDRETT EN ARENA FOR ETABLERING AV VENNSKAP	99
KAN SAMHANDLINGEN PÅ LAGET OVERFØRES TIL ANDRE ARENAER?.....	101
<i>Skole</i>	101
<i>Fritid</i>	105
KONFLIKTER, INKLUDERING OG EKSKLUDERING	106
KAPITTEL 7. AVSLUTNING	111
KILDELISTE	115
VEDLEGG	121
VEDLEGG 1: INFORMASJONSBREV TIL FORESATTE.....	123
VEDLEGG 2: SAMTYKKEERKLÆRING	125

Kapittel 1. Innledning

En vanlig dag i felten

Det er årets første sommerdag, sola skinner og det er varmt i luften. Jentenes fotballtrening begynner klokka seks. Zahira, Aida, Leena og Salma kommer sakte gående til fotballbanen, mens de småprater og ler. Vel fremme på fotballarenaen setter jentene seg ned på en benk. Flere av ungdommene på arenaen kommer bort og hilser på dem. Etter hvert går flere av dem sammen, både gutter og jenter, i en ring og spiller en-sprett. Det vil si at de sentrer ballen til hverandre i luften, og at ballen kun har lov til å være nedi bakken en gang mellom hver sentring. Zahira skyter ballen høyt opp i luften og ler høyt, de andre ser opp i luften og passer seg så de ikke får ballen i hodet. Kristina, Camilla og Anja kommer bort til dem og hilser. De setter seg deretter ned på en benk og prater sammen, mens de andre forsetter med en-sprett. Treneren, Hilde, kommer ut av klubbhuset og spør jentene hvor resten av laget er. Enkelte av jentene svarer at noen er syke og at de ikke vet hvor resten er. Treneren rister på hodet og sier med en skarp stemme at det er for dårlig. Hun ber jentene løpe fem ganger rundt fotballbanen for å varme opp. Selv setter hun seg ned på en benk ved siden av banen. Etter hvert kommer Siri, og litt etter henne kommer Rafa, og tilslutt kommer Embla og Vilde. De blir også bedt om å løpe fem ganger rundt banen. De griner på nesen og løper sakte av gårde. Når jentene har løpt sine fem runder ber Hilde dem om å gå sammen to og to, og sentre pasninger til hverandre. Zahira og Salma, Aida og Leena, Kristina og Camilla, Embla og Vilde, Rafa og Siri går sammen, mens Anja setter seg ned på en benk. Hun sier at hun ikke orker å være med mer. Hilde sier det er hennes valg, men er hun ikke med på trening får hun ikke spille kamp. Kristina sier: ”Kom igjen da Anja, bli med?” Men hun rister på hodet og tar frem mp3 spilleren sin og hører på musikk. De andre jentene sentrer ballen til hverandre. Praten og latteren sitter løst hos de fleste. Salma sentrer en ball som går

langt forbi Zahira, og Zahira sier til henne: *"Hent den sjæl din pakkis."* Salma svarer henne med at hun kan hente den selv og så sier hun noe på urdu.

Flere gutter på jentenes alder kommer bort til fotballbanen, de setter seg ned og ser på jentene trene. Flere av jentene blir oppmerksom på dem, og begynner å fnise. Det er varmt i dag og flere av jentene klager over varmen. Alle har på seg langbukse og t-skjorte eller genser, unntatt Vilde og Embla som trener i kort shorts og singlet. Rafa har på seg *hijab*, et sjal som dekker håret og halsen hennes. Treneren avbryter øvelsen og samler jentene rundt seg. Hun sier at de nå skal spille fotball og plukker ut Zahira og Kristina, til å velge ut hvert sitt lag. Zahira og Kristina stiller seg fremfor de andre jentene som enten kikker intenst direkte på dem eller ser ned på skoene sine som de sparker litt løst i gresset med. De velger annenhver gang. Kristina starter med å velge Camilla, og velger deretter Anja, Embla, Vilde og tilslutt Rafa. Zahira starter med å velge Salma, og velger deretter Leena, Siri og Aida. Kristina og Zahira setter opp hvert sitt lag, det vil si hvor de enkelte spillerne skal spille på banen. Treneren står på sidelinjen med fløyten sin rundt halsen og er dommer. Hun roper og skriker til jentene fra sidelinjen på gebrokkent norsk-engelsk om at de må: *"Skjerpa seg og jobba mera."* En av jentene sier: *"Jeg skjønner ikke hva du sier,"* og ler. Spillet fortsetter. Hilde blåser etter hvert i fløyten, for å markerer at treningen er ferdig. Flere av jentene blir igjen på arenaen. Zahira, Salma, Leena og Aida setter seg ned på en benk ved fotballbanen, de prater og slapper av. Siri og Rafa går hver sin vei hjem etter treningen, mens Kristina, Anja, Klare, Embla og Camilla setter seg ned litt lenger borte på gresset, prater sammen og hører på musikk. Kristina sier noe til Anja på albansk og de blir sittende og prate på morsmålet sitt, noe de andre jentene ikke forstår. Etter hvert kommer det noen gutter og jenter bort til dem, og slår seg ned. Nede på benken hvor Zahira, Salma, Leena og Aida sitter hører jeg et par høye hyl, og Leena roper: *"Din jævla idiot."* En gutt har tømt iskaldt vann på dem fra en drikkeflaske, og jentene spretter opp og prøver å flykte unna. Når han er tom for vann løper Zahira etter han med en annen flaske og treffer han så vidt. Salma, Aida og Leena står og ser på dem, de ler og roper: *"Kom igjen Zahira, ta han."*

Tema og problemstilling

Jeg har gjort feltarbeid blant et jentefotballag i alderen 12 til 14 år i Oslo, i løpet av en periode på sju måneder. Jeg har i tillegg fulgt et guttefotballag på samme alder i samme klubb, samt et annet jentefotballag på samme alder i en annen klubb for en kortere periode. Underveis i felten ble fokuset mitt mer og mer rettet mot jentene, og det empiriske caset ovenfor er et eksempel på en helt ordinær fotballtrening for dem. Min nysgjerrighet på dette feltet ble blant annet vekket ved at jeg jobbet frivillig som leksehjelp og aktivitør gjennom Røde Kors på et asylmottak for barn og ungdom. Det har vært med på å pirre min interesse for integrering og samhandling mellom barn med ulik etnisk bakgrunn. Jeg bestemte meg for en bydel i Oslo hvor det var både etnisk norske barn og barn med etnisk minoritetsbakgrunn som spilte fotball. Hovedgrunnen til at jeg valgte å gjøre feltarbeidet på en fotballarena, var fortrinnsvis på grunn av at jeg selv har vært en aktiv fotballspiller og kjente til feltet. Jeg resonnererte i samspill med min veileder frem til at det kunne være en egnet arena, i en kompleks by, for nettopp å observere samhandling mellom jenter med ulik etnisk bakgrunn.

Avhandlingens problemstilling er:

Er fotball en egnet arena for integrering av jenter med ulik etnisk bakgrunn, og finner integrering faktisk sted?

Problemstillingen kan deles i tre. Jeg vil besvare den ved først å se på den strukturelle integrasjonen (se definisjon i avsnitt om integrering), om jenter med ulik etnisk bakgrunn møtes på arenaen og hva som motiverer dem til å spille fotball. Videre vil jeg analysere om det er en egnet arena for disse jentene å møtes og samhandle på. Til slutt vil jeg se på om fotballarenaen fører til sosial integrasjon, om vennskap etableres mellom jentene og overføres til andre arenaer. Jeg har valgt å holde på min opprinnelige problemstilling i avhandlingen (for å se på integrasjon), selv om jeg har fått en ekstra utfordring på grunn av at jeg møtte et annet lag med en annen etnisk sammensetning enn forutsatt. Laget bestod av en majoritet av jenter med en etnisk

minoritetsbakgrunn, og dette førte til at majoritet - minoritet forholdet ble snudd på hodet. De etnisk norske jentene er en minoritet på laget og det førte til et annet interessant spørsmål: Hvordan opplever de etnisk norske å være i en minoritetssituasjon? Siden det er et mål i antropologien at empirien skal styre vårt arbeid, har jeg valgt å gjøre det i dette prosjektet. Minoritetssituasjonen til de etnisk norske vil derfor også bli behandlet og diskutert i avhandlingen. Videre håper jeg at materialet også kan gi grunnlag for å si noe generelt om hvordan jenter med ulik etnisk bakgrunn samhandler. Forskningen min er hovedsakelig drevet etter et ønske om å se i hvilken grad fotball er en god arena for integrering av jenter.

Begrepsavklaring

"De norske" og "de utenlandske"

Betegnelsen "etniske minoriteter" bruker jeg om innvandrere og deres etterkommere. Innvandrere omfatter både flyktninger og innvandrere som er kommet til Norge av andre årsaker (familiegjenforening og arbeidsinnvandrere). Etterkommere er personer, som er født i Norge, og begge foreldrene er innvandrere. Betegnelsen "norske/etnisk norske" brukes om majoritetsbefolkningen, men det betyr ikke at etniske minoriteter ikke kan føle seg norske og føle en tilknytning til Norge. Det skal heller ikke tolkes som at det å være norsk eller å tilhøre en etnisk minoritet er statiske avgrensede kategorier, som ikke på flere måter kan overlappe hverandre. Begrepene skal først og fremst oppfattes som analytiske begreper, som gir mening for å besvare problemstillingene. Jeg vil også benytte meg av de betegnelse som ungdommene på fotballaget selv bruker (de emiske termene), nemlig *"de norske"* og *"de utenlandske"*. Dette til tross for at bruken av "utlending" kan kritiseres på lik linje med termen "innvandrere". *"Med en gang det snakkes om forholdet mellom innvandrere og nordmenn, har en anvendt en tolkningsramme som preformulerer en forskjell som det må bygges bro over"* (Gullestad (2002:93). Når man skriver om integrering eller etniske minoriteter havner man ofte i et dilemma. Dersom man tar

utgangspunkt i at det skal noe ekstraordinært til for å kunne integrere etniske minoritetsbarn i organisasjoner på grunn av deres kultur, kan det føre til en selvoppfyllende profeti (Mikkelsen 2003). Man er dermed med på å vedlikeholde en kulturell polarisering i samfunnet, som opprettholder et skille mellom ”dem” og ”oss” (Mikkelsen 2003). Men dersom man omvendt ikke konkretiserer noen av de utfordringer, også de kulturelle som er reelle, blir forskningen både vanskelig og nyttesløs (Mikkelsen 2003). Ved at jeg har kategorisert jentene på fotballaget opp i to grupper, de etnisk norske og de med etnisk minoritetsbakgrunn/muslimer, er jeg klar over at jeg er med på å skape en forskjell mellom dem. Denne kan være uheldig sett i forhold til integrering, nemlig ”dem” og ”oss” polariseringen. Det er da lett å overse at variasjonen innad i hver enkelt av de to gruppene, kan være langt større en variasjon mellom dem. Det er likevel nødvendig å foreta slike kategoriseringer og begrepsavklaringer for i det hele tatt å kunne studere integrering og forholdet mellom majoritet og minoritet. Kategoriene eller grensene er ikke tydelig avgrenset, men flytende og situasjonelle (Barth 1969, Eriksen & Sørheim 2004). Det finnes ulike grader av både norskhet og utenlandskhet.

Teoretisk rammeverk

Mitt grunnlag for denne avhandlingen består av flere teorier og analytiske verktøy som jeg har tilegnet meg gjennom studiet i sosialantropologi. Det er noen teoretiske perspektiver som har hatt større betydning enn andre for denne avhandlingen og jeg vil kort redegjøre for disse.

Barneforskning

Studier av barn før 1980-tallet var preget av en forberedelsestid. Barna var ikke selvstendige individer som hadde et liv med verdi i seg selv (Lidén 2005:27). I følge det tradisjonelle perspektivet ble barna sett på som ”incomplete” voksne (Adler & Adler 1998:6). De var kilder til innsikt i voksnes tenkning og handlinger (Lidén 2005:26). Det var et passivt bilde av barn, de var ikke involvert i deres egen

sosialisering (Adler & Adler 1998:7). På slutten av 80-tallet skjedde det en stor forandring både teoretisk og metodisk innen barneforskningsfeltet, ved det såkalte paradigmeskiftet (Lidén 2005:29). Allison James og Alan Prout (1990) formulerte fire grunnsetninger for det nye paradigme (Lidéns oversettelse 2005:29):

- 1) *Barndom er en sosial konstruksjon. Barndom forstås som en fortolkende ramme for livsløpets første periode, men hvor dennes strukturelle betingelser så vel som kulturelle komponenter vil variere krysskulturelt.*
- 2) *Barndom er en sosial posisjon som ikke kan skilles ut fra andre variabler som kjønn, klasse og etnisitet.*
- 3) *Barndom og barns sosiale relasjoner og samhandling må kunne studeres med barn som informanter "in their own right," og ikke gjennom de voksnes representasjon.*
- 4) *Forskerens deltakelse i prosessene for å rekonstruere barndom må innebære en kritisk selvrefleksjon over hvordan egne modeller og språkbruk er med på å skape samfunns barndomsbilder, og hvilke interesser disse tjener.*

Hovedfokuset ble endret fra "becoming" til "being", fra å se på barndommen som en forberedelsestid til en livsperiode med egenverdi (James & Prout 1990, Lidén 2005:30). Barn ble sett på som en egen befolkningsgruppe som er en viktig del av samfunnsstrukturen (Lidén 2005:30). De behandles i studiene som handlende og meningsskapende personer, der deres praksiser og fortolkninger kommer i fokus (Lidén 2005:30). Jeg bruker jenter som informanter, ikke bare de voksnes uttalelser om dem, og jentenes uttalelser blir gitt den samme status som de voksnes. Mange forskere er opptatt av å gi barna en stemme, siden barns sosiale posisjon fører til at de har få muligheter på egen hånd til å formidle den offentlig (Lidén 2005:33). I denne avhandlingen ønsker jeg å gi jentene selv en stemme, som kan være med på å bryte ned enkelte stereotyper blant annet vedrørende muslimske jenter og idrettsdeltakelse. Dette er utgangspunktet eller premissene for hvordan jeg har studert jentene i denne oppgaven. Jeg har gitt mine informanter egenverdi, uavhengig om de er barn eller voksne. Barn er aktive aktører som det er verdt å studere på deres egne premisser, på lik linje med de voksne.

Ungdomsidrett

I Norge har idretten stor legitimitet som oppdrager og formidler av de rette verdiene. Det eksisterer en utbredt oppfatning om at idrettslagene tilbyr trygge og gode rammer for barn og ungdom (Krange & Strandbu 2004). Idrett er den klart største organiserte fritidsaktiviteten blant ungdom, og det er ønskelig med en bred rekruttering slik at ungdom med ulik etnisk og sosial bakgrunn skal kunne finne seg til rette i idretten (Krange & Strandbu 2004). En undersøkelse foretatt på NOVA viser at ca. førti prosent av norske ungdommer er medlem i et idrettslag. Ca. tretti prosent har tidligere vært medlem og kun tjueåtte prosent har aldri vært medlem (Krange & Strandbu 2004:51). Med andre ord har to tredjedeler av norsk ungdom vært eller er medlem i et idrettslag. Fra Norges Idrettsforbunds registreringer av medlemskap i aldersgruppa tretten til nitten år er fotball desidert størst med nesten et hundretusen medlemmer. Etter fotball kommer håndball med ca. tretti tusen og ski med ca. atten tusen medlemmer (Krange & Strandbu 2004:51). Fotball er utvilsomt den idretten som engasjerer flest ungdommer i Norge. Ungdommer med foreldre født i ikke-vestlige land er sjeldnere medlemmer i idrettslag enn andre jevnaldrene, forskjellene er spesielt stor blant jenter (Krange & Strandbu 2004:67). I følge Strandbu (2006:13) er det grunn til å tro at ungdomsidretten i Norge i dag er mer breddeorientert og inkluderende enn tilsvarende idretter i andre land.

Idrett og spesielt fotball har vært sett på som en maskulin arena. Helt fram til midten av 1970-tallet var fotballforbundet skeptisk til å la kvinner bli medlem i forbundet (Goksøyr & Olstad 2002). Ved å delta i idrett kunne jenter oppøve kroppslige ferdigheter som bryter med en stillferdig og forsiktig væremåte (Strandbu 2006:14). Kvinnefotball kunne derfor sees på som et symbol på kvinnefrigjøring (Strandbu 2006:14). Det har skjedd store endringer i majoritetsbefolkningens syn på kvinner og fysisk aktivitet de siste tretti til førti årene, og i dag er fotball den største idretten blant jenter i Norge (Strandbu 2006:14).

I 1981 gikk Norges Fotballforbund fra en smalsporet eliteorientert til en breddeorientert barne og ungdomsfotball (Krange & Strandbu 2004:10). Det er stadig

en spenning i ungdomsidretten mellom å tilby trening og fellesskap til flest mulig og få fram gode utøvere (Krange & Strandbu 2004:10). Å delta i idrett blir tillagt en rekke gode ringvirkninger som sosial tilhørighet, trening i demokratisk medbestemmelse og integrasjon (Strandbu 2006:13). Eidheim (1998:69) hevder at slike inkluderende visjoner vanskelig lar seg virkeliggjøre i en idrett der konkurransen står sterkt.

Integrering

”Med integrasjon menes deltagelse i samfunnets felles institusjoner, kombinert med opprettholdelse av gruppeidentitet og kulturelt særpreg” (Eriksen 1998:389). I følge Strandbu (2006:117) kan integrasjon enkelt forstås som prosesser som gjør individer til deler av et fellesskap, et samfunn. En toveis prosess der majoriteten må lukke opp døra og så må minoriteten selv gå inn. Når det diskuteres i forbindelse med etnisk mangfold, er det vanlig å bestemme integrasjon som en av flere politiske strategier overfor minoritetsbefolkningen (Strandbu 2006:127). De tre det ofte er snakk om er segregering, assimilering og integrering. Integrasjon tenkes da i motsetning til de to andre (Strandbu 2006:127). Segregering innebærer at innvandrerbefolkningen holder seg hovedsakelig for seg selv, med svært liten kontakt med majoritetsbefolkningen. Assimilering betyr at minoritetsgrupper tilpasser seg i stor grad til majoritetsbefolkningen og oppgir mye av sitt eget særpreg. Integrering betyr deltagelse og oppslutning om viktige institusjoner i samfunnet, samtidig som det er mulig for en gruppe å opprettholde kulturelle identiteter og særpreg (Strandbu 2006:127-128). Anerkjennelse av forskjellighet er nettopp et kjennetegn på integrering, i følge Østberg (2003:12). Jeg vil i denne avhandlingen fokusere på tre integreringsperspektiver: *Strukturell integrasjon, kulturell integrasjon og sosial integrasjon*. Jeg forstår disse på samme måte som Strandbu (2006) gjør i sin doktoravhandling. Strukturell integrasjon relatert til idrett handler om i hvilken grad minoritetsgrupper og majoritetsbefolkningen deltar i de samme idrettsaktivitetene. At de møtes på en felles arena på tvers av etnisk bakgrunn (Strandbu 2006:137-138). Kulturell integrasjon relatert til idrett handler om å dele verdier og normer, eller om å

vise forståelse for andres verdier og normer. Strandbu (2006:139-142) mener det bør tenkes tosidig, at de med minoritetsbakgrunn tilegner seg verdier og normer i idrettslag der majoritetsbefolkningen dominerer, og omvendt. Sosial integrasjon forstås som etablering av nettverk og vennskap knyttet til idrettsaktivitetene. Det er også et viktig poeng at nettverket og vennskapet overføres til andre arenaer, for at man skal kunne kalle det for sosial integrasjon (Strandbu 2006:142-144).

Idretten som møteplass for ungdom med ulik etnisk bakgrunn har fått økt oppmerksomhet det siste tiåret, ofte knyttet til idrettens positive integreringspotensiale (Krange & Strandbu 2004:14). Idretten er internasjonal, har enkle regler som gjør det lett å være sammen uten at en trenger å kjenne hverandre godt, samt at det ikke krever god språklig kompetanse (Krange & Strandbu 2004:14). Idretten forstås ut fra dette som et egnet møtested, og at integrering i idretten burde være godt mulig (Krange & Strandbu 2004:14). En videre forestilling er at deltakelse i idrett er en vei til større samfunnsmessig integrasjon, altså gjennom idretten (Krange & Strandbu 2004:14). Ambisjonene er diskutert i flere arbeider, blant annet av Åse Strandbu (2006) og Kristin Walseth (2006). Temaet for Strandbus doktoravhandling ”*Idrett, kjønn, kropp og kultur. Minoritetsjenters møte med norsk idrett*”, er idrettens potensiale som integrasjonsarena og særskilte begrensninger for idrettsdeltagelse blant jenter med innvandrerbakgrunn. Hun har gjort feltarbeid og intervjuet unge jenter i to idrettsmiljøer: Et basketballag der jenter med ulik etnisk bakgrunn deltok, og en aerobicgruppe for muslimske kvinner. I følge Strandbu (2006:145) er det mye som tyder på at variasjoner i synet på hvilke idrettsaktiviteter som passer for kvinner, gjør at idretten ikke er en så egnet integrasjonsarena for jenter. Walseths doktoravhandling ”*Sport and integration – the experience of young Muslim women*”, har fokus på rollen som idrett har for unge muslimske kvinners integrasjon i det norske samfunnet. Hun har gjort livshistorieintervjuer med 21 jenter med innvandrerbakgrunn, hvor halvparten er rekruttert fra en skole og den andre halvparten fra idrettslag. Walseth (2006:47) konkluderer med at idrett spiller en begrenset rolle siden få unge muslimske kvinner deltar i idrett. Men, for de som deltar

kan idrett bidra til noen aspekter ved integrasjon, blant annet et sosialt nettverk (Walseth 2006:47).

Etnisitet og identitet

Identitet er noe dynamisk, flytende, prosessuelt og kontekstavhengig (Barth 1969, Eriksen 2001). Et slikt perspektiv innebærer at informantene, i lys av den konteksten de er en del av, vil konstruere, forhandle, oppleve og mestre ulike identiteter. De grensene som trekkes opp mellom "vi" og "de andre" vil ikke være fastlagt en gang for alle, men er foranderlige og forhandlingsbare. Deltagelse i et fellesskap eller kollektividentitet kan i noen tilfeller velges, i andre er det mer påtvunget (Eriksen 2001:41). Å delta på et fotballag er vanligvis frivillig og kan selv velges, men for eksempel klassebakgrunn eller etnisitet er vanskelig å gjøre noe med og det tar lang tid å endre (Eriksen 2001:41).

"Etnisitet er opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante (trekkes inn) i samhandling. En etnisk gruppe vedlikeholdes ved at disse kulturforskjellene (i forhold til en annen gruppe) kontinuerlig gjøres relevante" (Eriksen & Sørheim 2004:55).

Etnisitet handler ikke om objektive, men om subjektive forskjeller, som folk er overbevist om at eksisterer (Eriksen & Sørheim 2004:55). Nordmenn oppfatter seg vanligvis ikke som en etnisk gruppe, men så snart vi kommer i kontakt med svensker eller andre nasjonaliteter blir vi bevisst at vi er norske (Eriksen & Sørheim 2004:57). Vår norskhet blir vektlagt i møte med andre og vi føler ofte en samhørighet med hverandre, fordi vi føler at vi har noe felles (Eriksen & Sørheim 2004:57). Hva som skaper en etnisk grense vil være forskjellig for hvor i verden vi beveger oss. I likhet med identitet sees grenser som et sentralt aspekt ved etnisitet. Fredrik Barth (1969) er en av de første som skrev om etnisitet som sosial konstruksjon og betydningen av grenser, mens Thomas Hylland Eriksen (2001, 2004) representerer en av senere bidragsytere til dette feltet. Barth (1969:10-19) hevder at etniske identiteter handler om prosesser og grenser, om hvor det kulturelle innholdet plasseres, og hvordan disse

grensene opprettholdes og skapes. Det interessante er grensene som skapes, og ikke det kulturelle innholdet i seg selv.

Skillet mellom ”oss” og ”dem” har to aspekter. I tillegg til at gruppeidentiteten skapes gjennom kontraster eller dikotomisering, skapes denne identiteten også ved komplementarisering. Det vil si påvisning av at vi som folk også har alt det de andre har (Eriksen & Sørheim 2004:58). Dikotomisering handler om å signalisere forskjell, og komplementarisering om å signalisere likeverd. Begge er tiltrengt for å skape en gruppeidentitet, som er stabil og avgrenset (Eriksen & Sørheim 2004:58).

En viktig distinksjon mellom det subjektive og det objektive er hvordan personer selv opplever å være medlem av en gruppe, og hvordan de av omverden oppfattes å være medlem av denne gruppen (Eriksen 2001:46-47). Etnisk identitet befinner seg både på individnivå og på gruppenivå. Det innebærer både et valg og tilskrivning utenfra, fra andre. Dermed kan det være en motsetning mellom eget selvbilde og andres identifikasjon av en selv. Etnisitet kan derfor sies å oppleves både innenfra og utenfra, og ens eget spillerom for å skape en egen etnisitet kan være ganske fritt, men også meget begrenset (Hägerström 2004:70-71). Jeg vil undersøke hvordan etnisk identitet formes blant jentene, og om de eventuelt opplever en konflikt mellom eget selvbilde og hvordan andre oppfatter dem. Etnisitet er noe som er mellom og ikke inni oss, det er relasjonen mellom to eller flere grupper som skaper etnisitet (Eriksen & Sørheim 2004:57-58). Etnisitet er noe som skapes sosialt, i møtet med andre mennesker (Hägerström 2004:64). En slik forståelse vil ligge til grunn i denne studien. Et sentralt mål er å forstå hvordan jentene definerer seg etnisk og skaper skillelinjer mellom seg og sine jevnaldrende, samt hvordan likhet og fellesskap produseres og opprettholdes.

Majoritet og minoritet: Et relativt begrepspar

Begrepene majoritet og minoritet er relative, som både identitet og etnisitet nevnt ovenfor er. Det handler om relasjoner og ikke om objekter, en majoritet eksisterer kun i forhold til en minoritet og omvendt, i følge Eriksen & Sørheim (2004:79). I dag

er det nesten alltid statsgrenser som avgjør hva som er en majoritet og en minoritet. Grupper som utgjør majoriteter i ett område eller et land kan godt være minoriteter andre steder (Eriksen & Sørheim 2004:79). Innvandrergupper kan være i en lignende situasjon: De tilhører vanligvis en majoritet i opprinnelseslandet, men blir en etnisk minoritet i det nye landet (Eriksen & Sørheim 2004:79). *”Majoriteten definerer de kulturelle rammene som er gyldige for målrettet handling; vi kan si at den har et overtak når det gjelder symbolsk kapital”* (Eriksen 1998:390). Men vil det være slik i mitt tilfelle hvor majoriteten blir minoritet?

Rogstads (2001:27-28) begrep ”synlig minoritet” kan være nyttig når jeg ønsker å forstå relasjoner mellom aktører med majoritets- og minoritetsbakgrunn. Hans begrep refererer til personer som skiller seg fra etnisk norske ved ytre, objektive egenskaper som hudfarge, språk, religionsutøvelse og navn. Uttrykket ”synlig minoritet” brukes for å betone nettopp det relasjonelle aspektet ved etnisitet, det er først i møte med andre at etnisitet gjøres relevant (Rogstad 2001). Begrepet gir videre innsikt i hvordan majoriteten gjerne oppfatter minoritetene som forskjellige på grunn av synlige uttrykk. Dette begrepet har altså med tilskrevet etnisitet å gjøre. Ut fra objektive kjennetegn gis innvandrere ofte en identitet, som ikke bestandig stemmer overens med deres eget selvbylde (Rogstad 2001).

Kjønn

Jeg vil hovedsaklig bruke kjønnsteori for å diskutere at det er ulike måter å være eller gjøre jente på. Eller sagt med andre ord, ulike former å være eller gjøre femininitet på. Begrepet femininitet refererer til et sett av kjønnet oppførsel og praksiser, de er allikevel flytende og ikke fastsatt, og kan bety like mange forskjellige ting som det er kvinner (Holland 2004: 8). I denne avhandlingen vil jeg trekke både på Bourdieu (habitus) og Butlers (performativitet) forståelser av kjønn (Solbrække & Aarseth 2006, Nielsen 2006). Hvis vi legger en forståelse av kjønn som habitus til grunn, kan dette tolkes som en bestemt praksis i likhet med klasse. Det betyr ikke at det kun er en universell måte å praktisere kjønn på, det vil variere avhengig av hvilket felt man

studerer og hvilke verdier som ansees som de mest attraktive (Solbrække & Aarseth 2006:73). Hvis vi legger en forståelse av kjønn som performativitet til grunn, kan dette tolkes som at Butler distanserer seg fra forståelse av kjønn som noe fastlagt som kommer til uttrykk gjennom handling, men at det er en sosial norm som kun eksisterer fordi vi følger den. Hun legger derfor vekt på at kjønn er noe vi gjør og ikke noe vi er (Nielsen 2006:159). Ambjörnsson (2004:11-13) er en av flere som understreker at kjønn er noe prosessuelt, noe stadig pågående, og noe som må sees som et verb og ikke som en egenskap. Ambjörnsson (2004) mener at jenter skaper kjønn et sted mellom den heteronormative verden og det homososiale. Det homososiale vil si like kjønnede vennskapsbånd, som inkluderer blant annet lojalitet, identifikasjon, felles erfaringer eller allianser (Ambjörnsson 2004:320).

Innenfor dagens kjønnsforskning beskrives sosiale identiteter gjennom uttrykket ”interseksjonalitet”, som betyr krysningspunkt (Nielsen 2006:156). *”I slike krysningspunkt får de ulike sosiale identiteter en person har, en gjensidig konstituerende dynamikk hvor noe utelukkes for at noe annet kan inkluderes”* (Nielsen 2006:156). Sosiale identiteter er kontekststahengige og kan være motsetningsfylte (Lorentzen & Mühleisen 2006). Individder har mange identiteter og subjekt posisjoner i ulike kontekster. Dette betyr at et enkelt subjekt ikke kan likestilles med et enkelt individ. *”Individuals are multiply constituted subjects”* (Moore 1994:55). I følge Kathrine P. Ewing (1990) er disse skiftene mellom subjekt posisjoner så vanlig i vår hverdagslige erfaring, at de skjer uten at det legges merke til.

Oppgavens struktur

I denne avhandlingen vil jeg først gjennom en diskusjon av tilnærming til felten og metode, presentere fotballaget som en arena for feltarbeid. I kapittel tre viser jeg hvordan jenter med ulik etnisk bakgrunn møtes på fotballarenaen, med andre ord om det er en strukturell integrering. Hovedsakelig vil jeg se på hvilken påvirkning venner, familie og trenere har på deres motivasjon for å spille fotball. Oppgavens

hoveddel består av kapittel fire, fem og seks. I kapittel fire vil jeg analysere hvordan de muslimske jentene definerer seg etnisk, hvordan de balanserer mellom fotball og religion og om fotball er en egnet arena for integrering av muslimske jenter. I kapittel fem vil jeg analysere hvordan det er for de etnisk norske jentene å være en minoritet på fotballaget, hvordan de skaper likhet og forskjell og hvem som har definisjonsmakten på laget. I kapittel seks vil jeg gå dypere inn på temaet vennskap mellom jentene på laget, og analysere om integrering faktisk finner sted på arenaen. Avslutningsvis i kapittel sju, vil jeg oppsummere studiens hovedfunn.

Kapittel 2. Feltarbeidet

Antropologer bruker på ulike måter seg selv som forskningsinstrument i feltarbeidet. Vi er posisjonerte subjekter som er påvirket av hvilke erfaringer vi har, og som igjen påvirker hvordan vi opplever nye erfaringer. Våre personlige egenskaper og hvordan vi evner å bruke oss selv i møte med andre, er derfor et av de viktigste redskapene i forskningsprosessen (Sørheim 2003:73). Man kan heller ikke utelate å definere sine egne roller. Kjønn, alder, klasse, etnisitet fremheves gjerne som sentrale bakgrunnsvariabler, som har betydning for hvordan man oppfattes og innplasseres i feltsituasjonen (Gulløv og Højlund 2003:93). Det at jeg er en voksen etnisk norsk kvinne med en akademisk utdanning hadde betydning for hvilke data jeg fikk tilgang til. Ethvert feltarbeid krever også en redegjørelse for hvordan det er foretatt og gjennomført (Gulløv & Højlund 2003:185). *”Det er sådanne redegjørelser, der adskiller antropologisk viten fra hverdagens fortellinger”* (Gulløv og Højlund 2003:185). I dette kapittelet vil jeg derfor presentere feltstedet, fotballaget, mine informanter, metodiske fremgangsmåter og tilslutt noen etiske betraktninger.

Feltstedet og folkene der

Klubben og fotballarenaen

Mitt første møte med fotballarenaen var en iskald januar kveld. Jeg gikk inn gjennom en åpen høy jernport og rett foran meg lå fotballbanen. Hele arenaen var delvis dekket av snøen som hadde falt tidligere på dagen. Det var mørkt ute, men fotballbanen var opplyst med seks lyskastere som stod plassert rundt banen. Det var mange barn og enkelte voksne på området. Jeg hørte prat, rop og latter blant dem i den kjølige vinterluften. Jeg kunne se frostrøyken komme ut av munnen på folk, når de pustet med munnen eller sa noe. På den ene halvparten av banen trente et guttelag og på den andre halvparten et jentelag. Barna og de voksne var stort sett kledd i treningsklær, fotballsko eller joggesko og noen hadde på seg lue og votter. Guttene

var oppdelt i to lag. Lagene skilte seg fra hverandre ved at de hadde på seg vester i forskjellige farger, gul og grønn utenpå klærne. De spilte mot hverandre, mens treneren var dommer. Guttene løp etter en sort og hvit ball. Lagene beveget seg frem og tilbake på banen alt etter hvilket lag som hadde ballen, og de løp mot mål for å sparke inn ballen. De spilte et relativt tøft spill med mye kroppskontakt og rett som det var ropte de til hverandre:

”Sentre, se da, skyt, bra.”

Jentelaget holdt på med en skyteøvelse foran det ene målet. En av jentene stod i mål, mens resten av jentene stod på en langrekke foran målet med en fotball hver.

Treneren stod ved siden av jentene og blåste hardt i fløyten hver gang en av jentene skulle ta fart og skyte ballen i målet. Det virket som om det var en konkurranse om å score flest mulige mål. De jentene som scorte sa eller ropte: *”Yes jeg scorte”*, lo høyt eller hoppet opp og ned. De som bommet gikk sakte og hentet ballen sin bak mål.

Enkelte av jentene som bommet sa blant annet: *”Æsj jeg bommet, å nei”* eller ristet på hodet og lo av seg selv. Det var mye fnising og prating jentene i mellom. Flere av jentene kommenterte de andre jentenes skudd eller mål med å si:

”Så bra, nydelig skudd, å det var nesten, sorry.”

Fotballarenaen ble åpnet som idrettsplass i 1916, og er det viktigste anlegget for sport i bydelen samt at den ligger svært sentralt til. Den ligger i en grop og er omringet av trafikkerte veier, så det er en del trafikkstøy der. Men den er delvis skjermet fra trafikken ved at en skole og en barnehage ligger rett ved siden av, samt at det er en del grønne trær, bygårder og fabrikkbygninger rundt arenaen. Ellers hørte jeg også barn som lekte på skolen og barnehagen sitt område. Fotballarenaen er et kommunalt anlegg, men klubben har driftsansvaret for banen. Anlegget er åpent hver dag hele uken. Den organiserte fotballtreningen begynner klokken 15.30 på ettermiddagen. På dagtid er anlegget til disposisjon for skoler og annen organisert aktivitet.

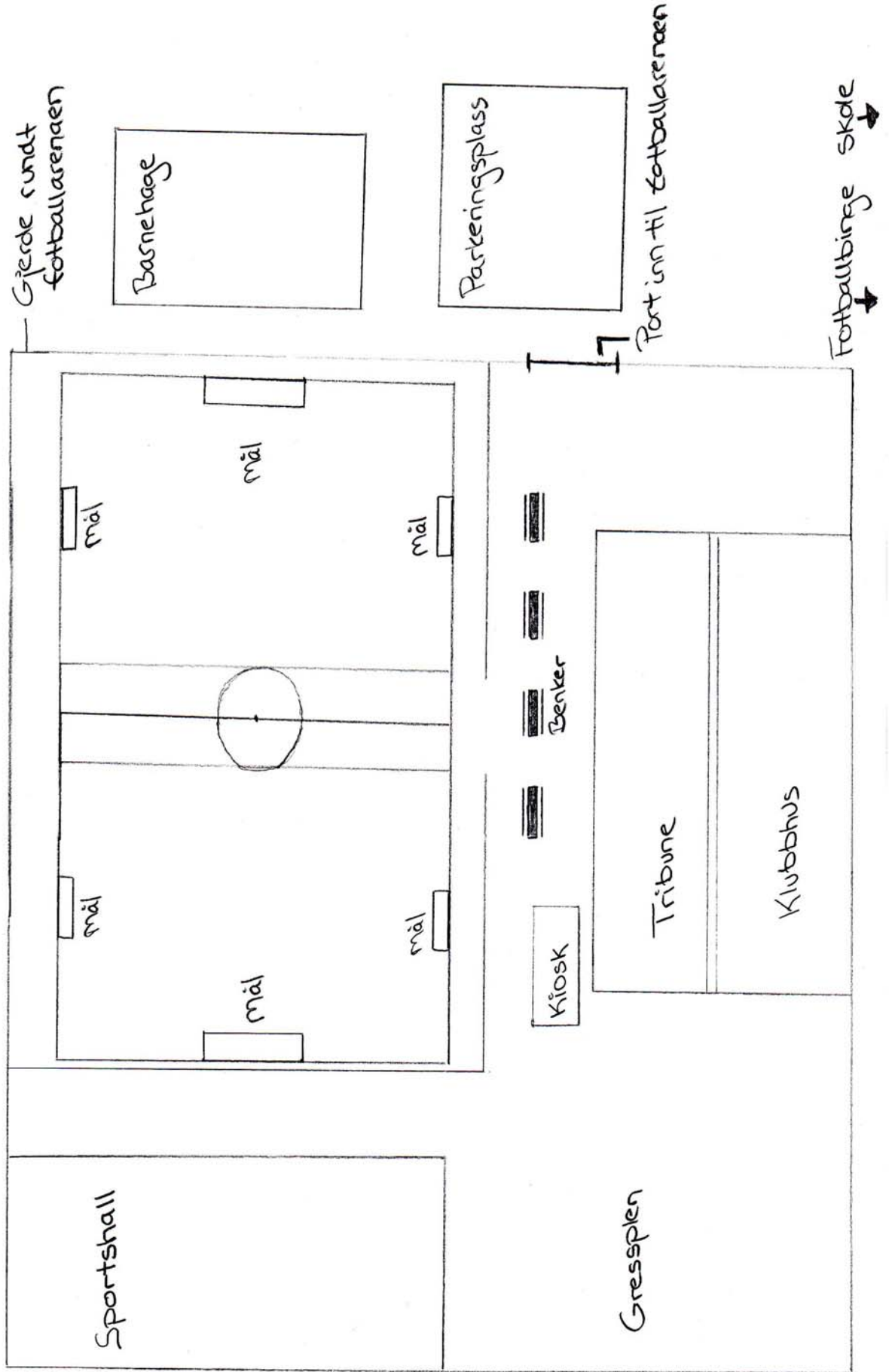
Fotballbanen er dekket med kunstgress og har en størrelse på 100 x 64 meter. På den ene langsiden er det en tribune med trebenker med plass til noen hundre tilskuere, men det var sjelden at det satt mange der. De fleste tilskuerne stod ved et stålgjerde

rett ved siden av fotballbanen. Bak tribunen er det et stort grått murhus med tre etasjer, som er klubbhuset deres. Det består hovedsakelig av garderobes, et rom med fotballutstyr, et lite kjøkken, et møterom og et par stinkende toaletter. Ved siden av tribunen er det en kiosk som selger brus, kaffe, is, godterier, toast og pølser. Den er åpen nesten hver kveld i fotballsesongen. Det er trenerne og foreldrene som bytter på å stå der, men i hovedsak er det Hilde, treneren til jentene, som passer kiosken. Hun blir omtalt som "kioskdama". Det er også en ballbinge godt plassert mellom fotballbanen og skolen, som alle kan benytte seg av. Den er svært aktivt i bruk. Flere av barna vekslet på å spille fotball på fotballbanen og i ballbingen. På den ene kortsiden av banen er det en stor grå hall. Den inneholder en stor isbane hvor det spilles ishockey, en håndballbane, kafé/kiosk, garderobes og flere møterom. Daglig leder for klubben har også sitt kontor der. De som oppholder seg på fotballbanen eller området er klubbens fotballag, Oslo fotballkrets og nærmiljøets barn, ungdom og voksne. Arenaen (se figur 1.) er et meget levende og vitalt område med et stort mangfold.

Klubben har mer en 1000 medlemmer. På programmet har klubben idretter som; fotball, håndball og ishockey som alle er lagidretter, og som tiltrekker folk i alle aldre. Medlemstallet har økt de siste årene og er fortsatt økende. Klubben har omlag 40 lag til sammen og den suverent største avdelingen er junioravdelingen i fotball, som alene stilte med halvparten av klubbens lagenheter. Klubben ønsker å bidra til at barn i nærmiljøet og områdene omkring skal få en trygg og god oppvekst, og at idretten skal bidra til dette. Derfor prioriterer klubben å skape et breddemiljø fremfor et elitemiljø (brosjyre, magasin og hjemmesiden til klubben 2006-2007).

Figur 1.

FOTBALLARENAEN

Laget og informantene

Jentelaget består av fjorten jenter og de fleste av dem bor i nærheten av fotballarenaen. Det tar om lag tre til ti minutter for de fleste av dem å gå dit. Majoriteten av jentene har en andregenerasjons innvandrerbakgrunn fra ikke-vestlige land og er muslimer. Fem av jentene på laget er etnisk norske eller har en forelder fra et annet land: Danmark, Spania og Tunisia. De fleste av jentene begynte å spille på laget for cirka to år siden, mens enkelte har spilt i flere år. De spiller 7'er fotball, det vil si at de spiller på en halv fotballbane med seks utespillere og en keeper. De fleste av jentene spiller fotball som en hobby, og de begrunner det med at de synes det er gøy å spille, at det er sosialt og at de holder seg i form. Det er kun en som ønsker å satse på en karriere innen fotball. Lagets trener er en kvinne fra Storbritannia. Hun har drevet med fotball hele livet, både som spiller, trener og dommer. Hun har trent dem i snart to år og er meget ambisiøs. I fjor gjorde laget det kjempe bra i serien, i tillegg til at de vant et par cuper. Det var derfor et visst forventningspress på at jentene skulle gjøre det godt i år også. Laget består av to klikker eller grupperinger hvor to av de beste på laget, Zahira og Kristina er leder for hver sin gruppe.

Den ene gruppen som Zahira er en ledelsesskikkelse for, består av: Salma, Aida, Leena og delvis Siri. Alle disse jentene, unntatt Siri som er etnisk norsk, har en minoritetsbakgrunn. Zahira og Salma har foreldre fra Pakistan, Aida har foreldre fra Iran og Leena har foreldre fra Marokko. Jentene er født og oppvokst i Norge, går på norsk skole og snakker godt norsk. De tre jentene med bakgrunn fra Asia har en mørk hudfarge, mørkebrune øyne og langt svart hår. Leena med bakgrunn fra Nord-Afrika har en lysere brunfarge, brune øyne og langt brunt hår. Mens Siri som er etnisk norsk har hvit hudfarge, blå øyne og langt krøllete blondt hår. De med minoritetsbakgrunn har flere ganger vært på besøk i foreldrenes opprinnelsesland. Majoriteten av foreldrene deres er ikke aktive i arbeidslivet enten på grunn av at de er pensjonerte, sykemeldt eller trygdet. De som er aktive jobber innen butikk eller salg og kantinebransjen. Alle jentene unntatt Siri er muslimer og går til moskeen for å lese Koranen. Zahira, Salma og Aida går dit sammen, mandag til fredag hver uke fra

klokken fire til seks. Det er en pakistansk moske, og siden det ikke er noen iranske i nærheten går Aida dit sammen med dem. De kler seg i pakistanske klær, og dekker håret med et løst sjal. Leena går til moskeen på lørdager og søndager siden hun går i en marokkansk moske. Ellers på fritiden er Aida svært aktiv på karate. Hun trener flere dager i uken. De andre jentene er ikke med på andre organiserte aktiviteter, men er mye sammen med hverandre samt andre venner både på fotballarenaen og andre arenaer som hjemme hos hverandre, i parken og lignende. Zahira, Salma, Aida og Leena er sammen nesten daglig, og Aida og Leena kaller seg for bestevenninner. Siri er sammen med dem hovedsakelig på fotballarenaen. Familiene til Zahira, Salma og Aida kjenner til hverandre og har kontakt. De ble blant annet invitert i bryllupet til storesøsteren til Aida denne våren. Så familiene til jentene bidrar også til at de er sammen eller er venner. Jentene har i tillegg søsken som også kjenner til eller er venner med hverandre, og de fleste av dem spiller fotball. Fotballarenaen er derfor en felles arena hvor de ofte møtes. Zahira begynte å spille fotball for om lag fem år siden, mens Aida, Salma og Siri begynte for cirka to år siden, og Leena begynte i begynnelsen av denne sesongen. Fotball er en hobby for disse fem jentene, og ingen av dem ønsker å satse på en fotballkarriere. De synes det er morsomt med fotball, det er sosialt og de holder seg i form. Deres foreldre er positivt innstilte til at deres døtre spiller fotball, men de er ikke i stor grad engasjert eller tilstede på arenaen.

Den andre gruppen som Kristina er en ledelsesskikkelse for, består av: Camilla, Anja, Tina, Rafa, Nadia og delvis Vilde og Embla. Kristina, Anja, Rafa og Nadia har minoritetsbakgrunn, men de er alle født og oppvokst i Norge, går på norsk skole og snakker godt norsk. Kristina og Anja har foreldre fra Albania, Rafa har foreldre fra Irak og Nadia har foreldre fra Marokko, mens Tina har en etnisk norsk mor og en far fra Tunisia. Jentene er muslimer, noen i en mer liberal form enn andre. Kristina og Anja gjør ikke noe spesielt på grunn av at de er muslimer, unntatt å ikke spise svinekjøtt. Nadia går aktivt i moskeen på lørdager og søndager, og Rafa bruker hijab og tildekker all hud unntatt på hender og i ansiktet. Disse jentene har kontakt med foreldrenes opprinnelsesland og har vært på besøk der flere ganger, unntatt Rafa hvor det er vanskelig på grunn av situasjon i Irak. Vilde, Embla og Camilla er etnisk

norske. Kristina og Anja er lys i huden, men har mørkebrune øyne og mørkebrunt langt hår. Rafa er mørk i huden, har nesten helt sorte øyne og har langt krøllete sort hår. Nadia og Tina har lysebrun hud, de har begge brune øyne og langt mørkebrunt hår. De tre etnisk norske jentene er alle lyse i huden, har blå eller brune øyne og langt brunt og blondt hår. Foreldrene til jentene arbeider innenfor ulike yrker som: Lærer, renhold, psykiatri, casting og skuespiller, mens noen ikke er i jobb. Kristina var med og startet jentelaget for rundt fem år tilbake, og hun har siden spilt aktivt fotball. Hun har lyst til å bli noe innenfor fotball og det samme ønsker hennes far og brødre at hun skal. De andre jentene begynte for cirka to år siden. Ellers på fritiden er det kun Embla og Vilde som er med på andre organiserte aktiviteter. De er derfor mye sammen, og møter stort sett de andre jentene på fotballarenaen. Kristina, Anja, Camilla og Tina er en del sammen på fritiden, både på fotballarenaen og andre steder. I tillegg er Kristina og Camilla bestevenninner, og Kristina og Anja har en del felles bekjente med bakgrunn fra Albania. Rafa og Nadia er ikke i stor grad sammen med de andre jentene utenfor selve fotballarenaen.

Olga er den av jentene som ikke er sammen med noen av jentene på laget, og hører ikke til innunder en av disse grupperingene. Hun blir holdt utenfor av de andre jentene. Hun flyttet til Norge fra Serbia for cirka et år siden, og begynte på fotballaget i begynnelsen av denne sesongen. Olga er lys i huden og har brunt langt hår. Hun snakker gebrokkent norsk, men forstår det meste som blir sagt. Begge hennes foreldre er leger og det samme ønsker Olga å bli. Hun er skoleflink og bruker mye av sin tid på skolearbeid.

Guttelaget består av cirka tjuefem gutter hvor også de fleste bor i nærheten og har kort vei å gå til fotballbanen. Majoriteten av guttene har en andregenerasjons innvandrerbakgrunn fra ikke-vestlige land og er muslimer. Elleve av guttene er etnisk norske eller har en forelder fra et annet land. Lagets trenere er Per, Lars, Hanne som er etnisk norske og Mohammed som har marokkansk bakgrunn og er muslim. Alle unntatt Lars som er atten år og selv en ivrig fotballspiller i klubben, er foreldre til en av guttene på laget. De tre andre har også spilt fotball tidligere. Hanne har selv vært

keeper og har derfor hovedansvaret for keepertreningene på laget, og er sammen med Per ansvarlig for andrelaget. Per er i tillegg leder i styret for juniorfotball hvor også Mohammed deltar. Mohammed og Lars er ansvarlig for førstelaget. I tillegg er Silje med som en slags lagleder. Hun er læreren til flere av guttene, er godt likt og stiller opp for flere av dem. Det er første året som guttene spiller 11`fotball, det vil si at de spiller over hele fotballbanen, med ti utespillere og en keeper. De har gledet seg til å skulle spille ”ordentlig” fotball, som de mente 11`fotball er.

Det andre jentelaget som jeg fulgte for en kortere periode består av cirka tjue jenter og har to trenere, samt en lagleder. De har en tydelig majoritet av etnisk norske jenter, altså en motpol til det andre laget. Deres foreldre er mer engasjerte i sine døtres fotballspilling, og stiller opp både som tilskuere og kjører dem på bortekamper. Hovedgrunnen til at jeg valgte å følge et annet jentelag med en ulik etnisk sammensetning var for å ha et annet jentelag å sammenligne med, samt å se om det var forskjeller på grunnlag av etnisk sammensetning.

Metodiske tilnærminger

Ifølge Gulløv og Højlund (2003) går feltarbeidet ut på å få blick for menneskers handlinger og forståelser, og forsøke å fatte de mønstre og logikker som kan forklare dem, uansett hvor i verden feltarbeid utføres. Å gjøre feltarbeid i sitt eget samfunn innebærer at en studerer en del av sin egen virkelighet. I utgangspunktet skulle man tro at slike feltarbeid er lettere enn feltarbeid i fremmede samfunn på grunn av at man har mange fellesnevnerer med sine informanter (Wadel 1991). Jeg opplevde at det var lett å komme inn i feltet nettopp på grunn av at jeg snakket samme språk som mine informanter, bodde i samme by og ellers at vi delte flere felles referanserammer. Men jeg opplevde samtidig at det kunne være vanskelig å få tak i flere forhold på grunn av at jeg tok mange ting for gitt, som for eksempel fotballkonteksten. Alt var ikke fremmed for meg og det var derfor vanskelig å se. Jeg kunne dermed miste ”blikket” litt. Wadel (1991) sier at en metode for å unngå hjemmeblindhet er å bruke ”naiv” observasjon. Det vil si at man må tilstrebe seg på å observere og beskrive hendelser

som om de var helt fremmede for oss. Enkelte ganger synes jeg det kunne være vanskelig å se på alt som nytt og ukjent når det ikke var det, men det hjalp å være seg bevisst dette. Ved å aktivt bruke denne metoden fikk jeg et godt innblikk i hvordan mine informanter oppfattet verden og brøt delvis ut av mine egne forståelsesrammer.

I følge Halvard Vike (1996:534), som har utført flere feltarbeid i eget samfunn, er det en vanlig oppfatning at etnografisk beskrivelse og analyse må foregå på grunnlag av en kulturell avstand mellom forsker og subjekt. Det er bare slik vi kan lære hva en kultur ”virkelig” består i (Vike 1996:534). Vike (1996:534) hevder derimot at det er sammenlikning snarere enn fremmedhet som er grunnpremisset for antropologi, og at det finnes andre veier til målet enn å konstruere et eksotisk subjekt. Kulturmøter er en av fremgangsmåtene for antropologisk sammenlikning som jeg har forsøkt å bruke i mitt prosjekt (Vike 1996:534). Jeg har analysert møte mellom en kompleks gruppe jenter, til dels deres familie og trener, hovedsakelig i en fotballkontekst, men også i andre kontekster som skole og fritid.

Feltarbeidets forløp

Antropologiske metoder er foranderlige i feltarbeidsprosessen, fordi forsker, metode, teori og felt er viklet inn i hverandre (Wadel 1991). Det er derfor nødvendig i følge Gulløv og Højlund (2003) å beskrive feltarbeidets gang for å etablere et vitenskapelig evalueringsgrunnlag. Min tilgang til feltet ble opprettet gjennom en kontakt i SIFO (Statens institutt for forbruksforskning), som kjente til daglig leder for juniorfotballen i klubben. Daglig leder ble kontaktet og syntes det var spennende at jeg ville gjøre feltarbeid hos dem. Jeg fikk godkjennelse til å følge både guttelaget 93 og jentelaget 92-93, men utover i feltarbeidet bestemte jeg meg for å prioritere jentelaget. Dette på grunn av at lagenes treninger og kamper ofte kolliderte med hverandre, og at jeg syntes jentene var det mest interessante feltet. Det var allikevel nyttig å være sammen med guttene. Jeg har også bevisst valgt å observere et annet jentelag i samme alderstrinn i en kort periode, for å se mitt eget lag bedre eller klarere. Barth (1999:84) argumenterer for at sammenlikning likeså mye kan gjøres innen (within) som mellom

(between) kulturer. Jeg har hovedsakelig sammenlignet mellom jentene internt på laget, men jeg benyttet meg også av en sammenligning mellom lagene jeg observerte for å skjerpe blikket og se laget bedre. Komparasjonen mellom lagene vil jeg ikke skrive om i denne avhandlingen, det er kun brukt som et metodisk grep underveis i feltarbeidet.

Feltarbeidet startet rolig i januar og februar ved at jeg hovedsakelig deltok på treninger, styremøter for junioravdelingen og sosiale arrangementer. Treningene foregikk stort sett på ettermiddagen eller på kveldstid, dermed brukte jeg dagtid til å skrive feltnotater og lese metode. Det hjalp meg til å være mer bevisst på min rolle som observatør, gav meg praktiske tips om hvordan erindre bedre fra felten og teknikker for å skrive feltnotater. For å få et mer helhetlig inntrykk av klubben, hva de sier de er opptatt av og hva deres viktigste problemområder er, deltok jeg på styremøtene ved junioravdelingen. Jeg deltok på lik linje med de andre, men hadde ikke stemmerett. Det har gitt meg et innblikk i hva klubbens ideologi er, og videre kunne se hvordan den stemmer overens med hva de faktisk gjør. Utover i sesongen begynte lagene å spille treningskamper og cuper. Dette førte til at kontakt ble opprettet med noen av barnas foreldre og søsken, som kom å så på kampene deres. I månedsskifte april-mai startet fotballserien, og det ble straks mye mer intensivt i felten. Det foregikk noe nesten hver eneste dag. Jeg følte da at jeg var blitt så godt kjent med både ungdommene og trenerne at flere uformelle samtaler omkring min problemstilling fant sted. I mai og juni begynte jeg også å følge flere av informantene mine på skolen og på fritiden. Jeg har observert flere av ungdommene på skolen ved å være en passiv tilskuer i klasserommet under undervisningen, og deltatt sammen med dem ute i friminuttene. I tillegg har jeg også vært sammen med flere av ungdommene på fritiden som for eksempel i parken, på kino og hjemme hos dem og hos meg. Dette for å se hvordan ungdommene var i andre kontekster enn det som berører fotballen. Det har gitt meg muligheten til å se om det finnes noen forskjeller hos mine informanter mellom fotballkontekster og andre kontekster, og å se på fotballens betydning utenfor rene fotballkontekster. Videre har jeg snakket med de fleste foreldrene som er mest aktive i barnas aktivitet, for å få mer informasjon om

hva de synes om barnas deltakelse på fotballaget, enten gjennom at de er tilstede på kamper eller at de sitter i styret. Feltarbeidet mitt ble avsluttet ved at jeg deltok på Norway cup i begynnelsen av august hvor alle tre lagene deltok. Det har gått forholdsvis bra å få tilgang til både ungdommene, trenerne, styremøtene og skolene. Det vanskeligste var å få kontakt med noen av innvandrerforeldrene, spesielt mødrene på grunn av dårlige språkkunnskaper og at de i liten grad har vært tilstede på fotballarenaen.

Deltagende observasjon

Mitt utgangspunkt for å tilnærme meg problemstillingen var å arbeide etter deltagende observasjon, som utgjør sosialantropologiens metodiske egenart vis-à-vis andre fag (Frøystad 2003:41). Wikan (1996:183) definerer deltagende observasjon som at du skal være til stede mest mulig og delta i daglige gjøremål på linje med folk, samtidig som du søker å påvirke situasjonen minst mulig. Wadel (1991) sier noe av det samme. I følge han innebærer et feltarbeid at forskere er sammen med de menneskene de vil studere i deres naturlige omgivelser, samt at en skal prøve å observere den direkte samhandlingen mellom folk, og selv prøve å delta så godt en kan i denne samhandlingen (Wadel 1991:9). Slik metodebruk samler informasjon gjennom deltagelse i det daglige livet til menneskene man studerer, og krever samhandling mellom feltarbeider og informanter for å bli best mulig. (Wadel 1991). Dette har vært hovedmetoden min for å samle inn data, men den er også supplert med flere uformelle samtaler med ungdommene, enkelte foreldre og trenere. Jeg har deltatt aktivt på treninger eller i fotballkontekster, og andre kontekster som skole og fritid. Flere ganger og spesielt i begynnelsen deltok jeg så godt som mulig på lik linje med ungdommene på treningene. Jeg fulgte trenerens instruksjoner og løp rundt sammen med dem på fotballbanen, og ble både sliten og skitten som de andre. Ungdommene reagerte litt på det i begynnelsen, men etter hvert synes de det var gøy og spurte alltid om jeg ville være med å spille fotball. Vi ble på denne måten raskere kjent med hverandre, og jeg fikk ekstra ”goodwill” hos informantene siden jeg hadde gode fotballferdigheter. Innimellom ble jeg også spurt av trenerne om jeg kunne trene dem

og det gjorde jeg, men jeg var veldig oppmerksom på at den rollen med mer autoritet ikke skulle ødelegge mitt gode forhold til ungdommene. Samtidig som jeg ville yte noe tilbake til klubben og laget, siden jeg fikk gjøre mitt feltarbeid hos dem. Dette har gitt meg et godt innblikk i deres livsverden. Jeg har fått mye god samhandlings- og verbale data ved bruk av denne metoden, og tidlig i feltarbeidet ble jeg bevisst på å veksle mellom å observere og delta ute i felten. Det vil si at jeg innimellom kun sto på sidelinjen og observerte informantene mine på for eksempel en fotballtrening. I forbindelse med kamper var observasjoner, av spillerne, treneren og foreldrene, viktigere enn deltagelse som en del av trenerteamet. Mitt fokus var eksplisitt på observasjoner av samhandling mellom aktørene på sidelinjen og på banen. Passiv deltakelse gjorde det mulig å observere relasjoner mellom spillerne, treneren og foreldrene, og dem i mellom. Jeg kunne også snakke med treneren, spillere og foreldre på sidelinjen. Jeg fikk ved denne fremgangsmåten (deltaker og observatør), forskjellige data og innpass. Denne vekslingen er i følge Fangen (2004), forskerens privilegium og det som gir en unik mulighet til å fortolke. Det har hjulpet meg til å få en bedre forståelse av samhandlingen på laget, og dermed et riktigere svar på problemstillingen min.

Datamaterialets styrker og begrensninger

Datamaterialet har begrensninger og styrker som kan relateres til at jeg i hovedsak fulgte ett fotballag. Det er viktig å fremheve at laget som studien bygger på ikke apriori kan sies å være representativ for alle norske jentelag, men er reelt, bestående av konkrete jenter, og således interessante eksempler på jentefotball. Det kan stilles spørsmålsteget ved representativitet, men samtidig kom jeg meget tett innpå jentene på dette laget. Det er en av styrkene i mitt materiale. Jeg fikk et nært og fortrolig forhold til så å si alle informantene mine. Jeg følte at de åpnet opp de fleste dører inn til sine liv. Begrensninger underveis i feltarbeidet var at jeg mistet "blikket" litt på grunn av et veldig engasjement i selve spillet og til tider glemte hva som skjedde rundt det. Et annet dilemma var å ikke kunne skrive noe særlig notater i felten. Det ble prøvd noen ganger, men ved flere anledninger kom ungdommene bort til meg og

ville se hva som ble skrevet. Det ble for problematisk og jeg valgte derfor hovedsaklig å ikke skrive feltnotater i felten, men i etterkant når jeg var alene. Dette kan ha ført til at ikke alle hendelser er beskrevet helt nøyaktig, men etter min minnebok (Wikan 1996) eller som Sanjek (1990) kaller det "headnotes". En annen begrensning er at det i hovedsak var ungdommer jeg snakket med. Noen ganger kan det være problematisk å vite hvordan en best skal tolke deres utsagn vedrørende selvrepresentasjon, ønsketenkning og subjektivitet.

Etiske betraktninger: Barn som informanter

I tidligere antropologisk forskning har barn vært sett på som passive mottakere inntil det kom "et nytt barndomsparadigme" på 1990 tallet lansert av blant annet Allison James i samarbeid med Alan Prout (1990) (ref. innledningen). De poengterer at barn er kompetente, selvforvaltende og deltagende, og at de må sees på som sosiale aktører og pålitelige fortolkere av sitt eget liv. Dette paradigmeskiftet fikk store konsekvenser for metoder i barneforskning, og innebar at barn måtte få informantstatus, fremfor at voksne skulle uttale seg på deres vegne (James & Prout 1990). For å få tilgang til ungdommenes verden og deres forståelse av den, måtte jeg legge opp metode og begrepsbruk på deres premisser. Vi kan som forskere få innsikt i barns verden, men vår kunnskap vil alltid være av en annen orden enn den erfaringskunnskapen, som barn i deres daglige praksis handler ut fra (Gulløv og Højlund 2003:29-30). Kunsten er å fortolke barns utsagn og handlinger i forhold til en sammenheng (Gulløv og Højlund 2003:29-30).

Forholdet mellom forsker og informant er i utgangspunktet asymmetrisk, og i tillegg måtte jeg forholde meg til skjevheten i maktbalansen mellom relasjonen voksne og barn. Det var vanskelig å etablere en minst mulig voksenrolle og en mest mulig barnerolle. Målet var å bli oppfattet som en "atypisk voksen" og ikke bli forvekslet med de andre voksne, som blant annet treneren på arenaen. Ved å ikke sladre på jentene til treneren når de gjorde noe de ikke skulle gjøre, fikk jeg adgang til en del av deres viten, som en typisk voksen (trenerne/foreldre) ikke fikk tilgang til. Samtidig

måtte jeg passe på å ikke få en altfor tett forbindelse med ungdommene, som kunne gjøre de voksne skeptiske til meg, og som kunne vanskeliggjøre prosjektet. Kunsten var å konstruere en rolle som beveget seg mellom barn og voksne (Gulløv og Højlund 2003). Jeg hadde ingen mulighet eller forhåpning om å ”go native” i samhandlingen med barna, men jeg vil hevde at jeg likevel fikk et godt innblikk i jentenes livsverden. Nedenfor følger et empirisk eksempel som viser hvor kompleks forskerrollen kan være under et feltarbeid blant ungdommer:

Treningen er ferdig og jeg tar følge med jentene ut på skoleplassen. Jeg merker at stemningen er spent og enkelte av jentene begynner å diskutere hvem som har baksnakket hvem. Diskusjonen utarter seg, Rafa og Aida begynner å dra religion inn i ordstriden, og plutselig fyker Aida og Rafa i trottene på hverandre og går til fysisk angrep. Rafa river tak i det lange håret til Aida med begge hendene. Aida skriker: ”*Slipp meg din billige hore.*” Hun prøver fortvilet å få Rafa bort fra seg med å slå og sparke alt hun kan. Rafa slipper etter hvert taket i håret hennes og forsvarer seg med å slå tilbake. Flere av jentene prøver da å skille dem, inkludert meg selv. Helt uventet kommer en mann ut av skolen og prøver også å skille dem. Det var forholdsvis greit å holde seg utenfor så lenge det kun var en verbal kamp mellom jentene, men jeg følte at jeg måtte gripe inn når jentene gikk til fysisk angrep på hverandre (Broch 1996). Jeg fikk i etterkant spørsmål av spesielt Rafa om hvorfor jeg ikke brøt mer inn i diskusjonen og slåsskampen, som en voksen person. Hun synes tydeligvis at jeg burde ha grepet tidligere inn i diskusjonen, og skilt dem fra hverandre. Mens jeg tenkte at jeg skulle innta en atypisk voksenrolle og ikke blande meg for mye inn, var det tydelig forventet av meg å inneha en typisk voksenrolle i denne konteksten.

I følge nyere teori om barneforskning innen antropologien som nevnt tidligere, er Priscilla Alderson en av de som er opptatt av forskningsetiske standarder blant barn (1995). Hun sier at man bør tenke på barnas posisjon og muligheter til å si i fra om de vil være med på et forskningsprosjekt eller ikke. Jeg valgte derfor tidlig i prosjektet å møte ungdommene og trenere på en trening, og informere dem muntlig om prosjektet og lot dem spørre om ting de lurte på. Jeg spurte dem etterpå om de synes det virket

greit og om jeg kunne få lov til å følge dem et halvt år, og siden skrive en oppgave om dem. De fleste virket overivrige og synes det var ”*kult*” at jeg skulle skrive om akkurat dem. Jeg fikk spørsmål som: ”*Er det fordi vi er best?*” Jeg tenkte umiddelbart at de ikke skjønnte konsekvensen av å delta på et slikt prosjekt på grunn av deres enstemte optimisme. Men jeg var meget bevisst gjennom hele feltarbeidet på å kommunisere til jentene at jeg skulle skrive om ting jeg opplevde sammen med dem. Det er sannsynligvis vanskeligere for barn enn voksne å se hva deres deltagelse i et forskningsprosjekt kan få av konsekvenser, derfor er det desto viktigere å beskytte dem som informanter.

Nærhet og avstand er et velkjent begrepspar i antropologisk forskning som er nyttig å være seg bevisst. Målet for studien min var å bli godt kjent med mine informanter, hovedsakelig jentene, og opparbeide meg et nært og uformelt forhold til dem. Balansegangen mellom nærhet og avstand er en vedvarende utfordring for feltforskere. Hva informantene sier til meg som forsker og hva de sier fortrolig til meg som en venn, er det ingen enkle svar på. Wadel (1991:194) ytrer at man i mange tilfeller må etablere nærhet til sine informanter i felten for overhodet å oppnå innsikt. Dette er noe jeg har lagt vekt på, samtidig som jeg forsøkte å gjøre ungdommene bevisst på hvorfor jeg var der. Det handler også om en analytisk distanse, å kunne se informantene i feltet med en fremmeds blikk ”utenfra”. Grunnlaget for å håndtere balansen mellom nærhet og avstand er refleksivitet i følge Gulløv og Højlund (2003:23).

Men hva er en venn ute i feltet og et vennskap mellom informant og forsker? I følge Broch (1992) må forskeren definere eller spesifisere vennskap som begrep. Hvis ikke gir det leseren lite informasjon når det fremheves at vennskap ble utviklet i felten. Han påpeker at vennskap er et positivt ladet begrep, og at vennsapsrelasjoner blir en slags garanti for den innlevelsesevne og pålitelighet som bør heftes ved de innsamlede data (Broch 1992:168). Han sier videre at leserens egne subjektive oppfatning av hva vennskap er vil influere vurderingen av arbeidet. Når det gjelder mitt vennskap til informantene er det basert på gjensidig tillit, at vi hadde det gøy

sammen og kunne være oss selv. Samtidig er vi ikke venner på samme måte som informantene mine er venner, siden jeg er en voksen person. Jeg vil karakterisere mitt vennskap med dem som noe midt i mellom jentene på laget, og mellom jentene og treneren, siden jeg er sammen med barna på deres premisser og er ikke like autoritær som treneren. Noe midt i mellom eller som sagt ovenfor en atypisk voksenperson.

Siden hovedinformantene mine er barn under 18 år krevde Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD) at jeg måtte informere og få skriftlig samtykke fra ungdommenes foresatte. Jeg skrev dermed et informasjonsbrev med informasjon om prosjektets formål, metoder jeg ville bruke, hva opplysningene skulle brukes til, at jeg var underlagt taushetsplikt og at jeg ville anonymisere klubben og personene jeg skulle skrive om (se vedlegg 1). I tillegg skrev jeg en samtykkeerklæring, som en av ungdommenes foresatte måtte signere (se vedlegg 2). De signerte på at de hadde lest informasjonsbrevet, akseptert at deres barn deltok i studien, at det var frivillig og at de kunne trekke seg underveis uten å måtte begrunne dette. Alle de foresatte samtykket skriftlig til prosjektet, og alle ungdommene og treneren samtykket muntlig. Jeg føler derfor at jeg gjorde det jeg kunne, for at alle var informert om hva jeg skulle gjøre, og at de kunne trekke seg fra prosjektet når som helst. Jeg vil beskytte informantene mine ved å anonymisere bydelen, klubben og gi informantene fiktive navn. De kan trolig gjenkjenne hverandre internt, men forhåpentligvis ikke eksternt. Målet mitt er at ingen av mine informanter skal komme til skade på noe vis.

Kapittel 3. Ungdoms fritidsaktiviteter

Dette kapittelet handler om ungdoms fritidsaktiviteter. Først vil jeg kort si noe om hva ungdom generelt gjør på fritiden i Norge, og deretter mer konkret hva de gjør i bydelen hvor jeg har foretatt mitt feltarbeid. Jeg vil videre ta utgangspunkt i det fotballaget jeg har observert ved å se på hvorfor de spiller fotball, hvorfor de begynte og hvem som introduserte dem for fotballen. Hovedsakelig vil jeg se på hvilken påvirkning venner, familie og treneren har på jentenes motivasjon for å spille fotball og på hvilke måter det kan virke integrerende. Det er primært integrasjon i betydningen strukturell integrasjon jeg vil belyse i dette kapittelet. Ved å delta i idrett sammen med ungdom med ulik etnisk bakgrunn, er det ikke derved sagt at integrering som sådan har forekommet eller funnet sted. Men det er et viktig første trinn for at en videre integrasjon (kulturell og sosial) skal ha mulighet til å finne sted.

Hva ungdom gjør på fritiden

Norge

I følge en undersøkelse fremstilt av NOVA (Krange & Strandbu 2004) vedrørende hva ungdom mellom tretten og nitten år gjør på fritiden i Norge, bruker mange fritiden sin sammen med venner. De bruker også tiden på å være hjemme, enten alene eller sammen med familien, men i mindre grad. Flere av dem trimmer på egenhånd eller i regi av et idrettslag, går på kafé eller snackbar og leser aviser eller bøker. Flere av de yngre enn av de eldre trener i et idrettslag, er med på fritidsklubb, trimmer på egenhånd, er på møter, hjelper til hjemme og tilbringer kvelden hjemme med familien eller alene. Dette er de som er i samme aldersgruppe som mine informanter. Undersøkelsen viser blant annet at samvær med venner er svært viktig for denne gruppen, i gjennomsnitt er de ute med venner annenhver dag. Undersøkelsen viser ingen betydningsfulle forskjeller vedrørende hva majoritets- og minoritetsungdom gjør på fritiden. Et unntak er at det er tydeligere kjønnsforskjeller i

minoritetsbefolkningen enn i majoritetsbefolkningen, når det gjelder trening, og størst er forskjellene for trening i idrettslag. Dette viser også en undersøkelse av Osloungdom fra 1996 (Strandbu & Bjerkeset 1998). Den største forskjellen er at jenter med minoritetsbakgrunn er minst aktive i organisasjonene. 37 prosent av jentene med norskfødte foreldre er med i et idrettslag, mot 24 prosent av jentene med foreldre fra et annet vestlig land og bare 11 prosent av jentene med foreldre fra et ikke-vestlig land. Konklusjonen til Krange & Strandbu (2004) er at idrettsbevegelsen favner bredt blant norske ungdommer, men med unntak av jenter med minoritetsbakgrunn. Det er dermed en lavere strukturell integrering blant jenter enn gutter med minoritetsbakgrunn i følge disse to undersøkelsene.

Bydelen

Det er en rekke ulike fritidstilbud til ungdom i bydelen. Det er blant annet en idrettsklubb med både fotball, håndball og hockeylag, tre fritidsklubber hvor de kan møtes å gjøre forskjellige aktiviteter og diverse organisasjoner som de kan engasjere seg i. De ungdommene som jeg var i kontakt med brukte fritiden sin hovedsakelig på fotball, men også på dansing, musikk, håndball, hockey, moskeen, fritidsklubber og henge ute eller være hjemme sammen med venner. Jeg spurte Zahira om hva hennes venner gjør på fritiden. Hun sa: *"De fleste jeg kjenner pleier som oftest å være ute med venner eller sitter kanskje et sted og snakker om alt mulig. Ellers bruker de å være hjemme å chatte på pc-en, se på tv og drive på med små ting."* I følge henne er det ikke så stor forskjell på hva etnisk norske eller de med etnisk minoritetsbakgrunn gjør på fritiden. *"Jenter på vår alder er faktisk ganske like,"* sa Zahira. På fotballaget deltar de etnisk norske jentene hovedsakelig på flere organiserte aktiviteter enn de med etnisk minoritetsbakgrunn. I tillegg til fotball deltar Embla på dansing og Vilde både danser og spiller fiolin. Noen av de med etnisk minoritetsbakgrunn deltar på koranundervisning og Aida går på karate, men ellers er det først og fremst fotball de deltar på.

Fotballaget

Laget jeg har observert har en majoritet av jenter med minoritetsbakgrunn og de er alle muslimer. De etnisk norske er derfor en minoritet på fotballaget/arenaen, hvor de ellers i samfunnet er en majoritet. I bydelen hvor jeg har gjort feltarbeid har 26,3 prosent av befolkningen en innvandrerbakgrunn mot 23 prosent totalt i Oslo (SSB 2006). Og i aldersgruppen 6-15 år hvor mine informanter hører til, har 45 prosent av de en innvandrerbakgrunn i bydelen mot 30 prosent i Oslo (SSB 2006). De fleste har en bakgrunn fra ikke-vestlige land, og er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre (SSB 2006). Majoriteten av befolkningen i bydelen er etnisk norske, selv om den ikke er så tydelig hos gruppen i alderen 6-15 år. Lagets etniske sammensetning gjenspeiler derfor ikke bydelen ungdommene bor i, siden det er flest ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn som spiller på laget. Men det gjenspeiler i større grad fotballarenaen som beskrevet i kapittel to, hvor det er flest utenlandske i følge flere av mine informanter samt mine egne observasjoner.

I rapporten til NOVA som nevnt ovenfor er ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn mindre aktiv enn etnisk norsk ungdom i organisert idrett og spesielt jentene (Krange & Strandbu 2004). I følge undersøkelsen Ung i Oslo 1996 (Strandbu & Bjerkeset 1998) oppga ni prosent av jentene med foreldre fra et asiatisk land (hovedvekten er pakistanske) at de var med i et idrettslag. Det foreslås noen forklaringer på dette som dårlig økonomi, manglende tradisjon for å prioritere dyre idrettsaktiviteter og manglende tradisjon fra foreldrenes opprinnelsesland for organiserte idrettsaktiviteter (Krange & Strandbu 2004:67-68). Temaet om begrensninger for idrettsdeltakelse trekkes også frem. Det kan være at skolearbeid og venner tar for mye tid, og for strengt praktiserende muslimske jenter er det en forutsetning for deres idrettsutøvelse at de kan trene kjønnssegregert (Krange & Strandbu 2004:68). Det laget jeg har observert viser noe annet, siden det har en majoritet av ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn. Jentelaget mitt består som sagt av totalt fjorten jenter, seks av dem har foreldre født i et ikke-vestlig land, tre av dem har foreldre født i et vestlig land, tre av dem har en norsk foreldre og to har etnisk norske foreldre. Det er totalt ni

av jentene som er muslimer og fire av dem har bakgrunn fra et asiatiske land. Jeg kan dermed si at den strukturelle integrasjon er høyere på mitt lag enn hva disse to undersøkelsene viser, siden fordelingen av etnisk norske og etniske minoriteter er jevnere fordelt på dette laget.

Hvorfor fotball?

Det er sommer og solen skinner. Fotballbanen er tørr og fin, og jentene leker seg med ballen der ute. Latteren sitter lett og praten går i ett. De skal snart spille kamp og varmer derfor opp og gjør seg kampklare. Jentene er giret og gleder seg til å spille. Kampen blåses i gang og etter cirka en times tid har de vunnet over det andre laget. De viser en spontan glede ved at de jubler, hopper og klemmer hverandre, og ut over hele banen høres sangen:

Hvem er denne gjengen som trækker deg på tærne?

Hvem er denne gjengen som er så spennende gærne?

*Tøffe og rå sterke som få, denne gjengen er det
ingen som kan slå!*

For viii er viii er ... hooo! ... hooo!

De fleste av jentene sier at de liker å spille fotball, og at det er hovedgrunnen til at de deltar på laget. Eksempelet ovenfor bekrefter dette, at de rett og slett liker å spille fotball. Noen av jentene er mer seriøse enn andre og ønsker å satse på en karriere innen fotball, mens andre har det mer som en fritidssysse, hvor de trener, møter venner og har det sosialt. Fotballen brukes også som et alibi overfor foreldre, for å gjøre andre ting som følgende eksempel viser: Midtveis i en trening ringer mobiltelefonen til treneren. Det er moren til en av jentene, som spør om datteren er på trening. Treneren sier at hun ikke er det og legger på. Etterpå sier Hilde til meg at hun ikke gidder å lyve til henne. Hun forteller at moren til denne jenta har ringt henne flere ganger og spurt om hun er der på trening. Denne jenta sier tydeligvis til moren sin at hun skal på trening, men i følge flere av jentene og treneren henger hun ute

sammen med venner, også gutter i stedet. Hun bruker dermed fotballtreningene bevisst som et alibi ovenfor moren sin, for å kunne gjøre andre ting. Flere av jentene har også uttrykt at det er et fint sted å møte det motsatte kjønn. Det er en del flørting på arenaen, og et par av jentene har hatt eller har fått kjæreste gjennom sin tilstedeværelse på fotballbanen. Det er som nevnt ovenfor mange motivasjonsfaktorer for at jentene er med på laget; de liker å spille fotball, holde seg i form, det sosiale, venner, et alibi, å møte gutter eller få seg en kjæreste. Dette er faktorer som kan være avgjørende for at de har valgt lagidrett, i motsetning til individuell idrett. Jeg vil nedenfor komme mer inn på hvilken påvirkning og motivasjon venner, familie og trener har på jentene som spiller fotball.

Venners påvirkning

”De begynte sammen”

Mange av mine informanter har venner på laget, enten som de hadde fra før eller som de fikk etter at de begynte. Flere av jentene begynte på fotball siden venner av dem gjorde det, eller at de hadde venner som gikk der fra før. Embla hadde veldig lyst til å begynne på fotball siden både hennes brødre og far spiller/har spilt fotball. Embla dro med seg venninnen sin Vilde, som hadde lyst til å begynne på en eller annen idrett, og de begynte derfor sammen på fotball. Embla kjente kun Camilla på laget fra før, siden de hadde gått i samme barnehage. Det tok tid før de ble kjent med de andre jentene på laget. Først ble de fryst ut av de andre spillerne. De ble blant annet mobbet og kalt ”sosser” siden de gikk på privatskole. Vilde fortalte meg: *”Nå funker det mellom jentene på laget.”* Embla og Vilde er blitt venner med Kristina, Camilla, Tina og Nadia på laget, og er sammen med dem både på trening og også litt utenom.

”Hun begynte siden venninnen hennes gikk der”

I februar begynte en ny jente, Leena. Hun kom på trening første gang sammen med Aida, som spilte på laget fra før. Leena spilte tidligere på et annet lag i bydelen hvor hun bor og går på skole. Men hun valgte og slutte der og begynne på samme lag som

Aida, siden de hadde blitt bestevenninner. Leena kjente også til Salma som gikk på samme skole som henne, men ellers kjente hun ingen. Det tok litt tid å bli kjent med de andre jentene på laget, men nå har hun også blitt venner med Zahira og Nadia. Andre igjen føler seg utenfor hvis de ikke deltar på laget når vennene deres går der. Anja kommer på trening sammen med Kristina og Camilla bortimot hver eneste gang, men hun er nesten aldri aktivt med på treningene. Hun setter seg stort sett bare ned på en benk og ser på treningene, mens hun prater litt med jentene underveis og tar følge med dem hjem eller blir værende på fotballbanen med dem etterpå. Det sosiale aspektet eller vennskapet er hovedgrunnen til at Anja er med på laget. Hun vil falle utenfor det sosiale hvis hun ikke deltar på fotballaget sammen med sine venninner (Ambjörnsson 2004). Anja har ikke fotballsko, leggskind eller annet utstyr som er nødvendig for å spille fotballkamper, men sier allikevel at hun går på fotball. Hennes venninne Kristina prøver stadig å overtale henne til å bli med og spille. Anja blir en sjelden gang med, men blir raskt lei og setter seg ned på benken igjen. Hun er heller aldri med og spiller kamper, men hun kommer ofte og ser på.

Viktigheten av vennskap

Som vi ser av eksemplene ovenfor er venner ofte en avgjørende faktor for om jentene begynner å spille fotball og hvilket lag de velger å spille på. Flere av jentene begynte på fotball siden de hadde venner som spilte der fra før eller som skulle begynne. Enkelte fikk også nye venner og nettverk etter at de begynte på laget. Norske undersøkelser har vist at de viktigste grunnene til at norske ungdommer begynner med idrett, er at de synes det er moro, de ønsker å holde seg i form og de liker det sosiale livet rundt idretten (Strandbu 2006:133). Det sosiale livet og venner er med andre ord svært viktig for de unge som driver med idrett. En skulle derfor tro at idretten er en viktig arena for opprettelse av vennskap og knytte nye kontakter, men som vi også så av empirien ovenfor bygger idrettsdeltakelsen for en del på allerede eksisterende nettverk eller vennskap. I en undersøkelse av medlemmer i norske idrettslag (over 12 år) oppga sju av ti at de hadde kommet i kontakt med idrettslaget gjennom nettverk, venner eller familie (Seippel 2001).

En møteplass

Idrettsklubben fungerer som en møteplass for ungdom i nabolaget og skaper følelsen av en tilhørighet til klubben og en del av byen (østkanten). Flere av mine informanter og andre unge i nærmiljøet møtes ofte på idrettsarenaen, noen spiller fotball, andre sitter på en benk og ser på eller bare prater sammen. Walseth (2006:45) indikerer at det er strukturelle forhold som får en idrettsklubb til å bli en møteplass for ungdommer. Den sentrale plasseringen av idrettshallen og arkitekturen av idrettshallen med plass både til tilskuere og et friområde for de som ønsker å være i aktivitet, synes å være viktig hvis idrettsklubben ønsker å være en møteplass for ungdommene i området (Walseth 2006:45). Dette er noe som også kommer godt frem i mitt materiale. Idrettsarenaen ligger som beskrevet i kapittel to, sentralt til i bydelen.

Familiens påvirkning

”Konen til Mohammed var svært aktiv, så hvorfor skulle ikke mine døtre være det”

En dag etter jentenes fotballtrening sitter jeg på en benk sammen med Salma, Aida, Zahira og hennes storesøster Aina. Vi prater og ser på at juniorlaget varmer opp, de skal snart spille kamp. Det er flere barn, ungdommer og enkelte voksne på området. Noen leker med ball, andre sitter på gresset og prater, mens de fleste voksne sitter på tribunen og venter på at kampen skal begynne. Det er mye prat og latter, og roping fra banen. Solen skinner, men er på vei ned og himmelen har en blanding av rosa, rødt og oransje i seg. Det er en fin stemning på arenaen og vi gleder oss til kampen. Uventet kommer en dame med sort langt hår gående mot oss i pakistanske klær (salver Kamis) og sandaler. Salma sier til Zahira og Aina at moren deres kommer. De snur seg mot henne og smiler og sier noe på urdu. Hun smiler igjen og svarer på urdu. Jeg hilser på henne og sier hvem jeg er og hvorfor jeg er der. Hun svarer på norsk, men det er vanskelig å forstå henne.

Hun roper på yngste sønnen sin og han kommer bort og setter seg ned sammen med oss. Når jeg spør moren deres om noe, er han rask til å oversette for henne til urdu,

men hun prøver å svare meg på norsk. Vi går sammen opp på tribunen når kampen starter. Jeg spør henne hva hun synes om at jentene hennes spiller fotball. Hun svarer at det synes hun er fint. Det er bra at de kan gå ut og ha det litt morsomt etter skolen og leksene. Det virker som hun selv liker fotball, og jeg så henne sentre ball til et av barna sine litt senere på kvelden mens hun smilte bredt. Aina sier at det er en del pakistanske foreldre som ikke synes noe om at deres jenter spiller fotball, men hun er glad for at det ikke er slik hos dem. Moren deres sier at det er bra å holde seg i form. Hun sier: *”At i følge koranen skal man trene for å holde seg i form. Det er viktig for å få en god helse. Konen til Mohammed var svært aktiv, så hvorfor skulle ikke mine døtre være det.”*

Dette viser at det er variasjoner i hva foreldrene tillater sine muslimske døtre å gjøre eller delta på vedrørende idrettsaktiviteter. Fotball er en idrett med mye kroppskontakt og roping, som ikke nødvendigvis sammenfaller med alles oppfatninger av det å være jente/kvinne. For familien til Zahira er det ikke et hinder for hennes måte å være jente på. Zahira utformer derfor sin kjønnsidentitet blant annet gjennom å spille fotball og å være muslim. Hun blir sett på av andre som både muslimsk og sporty. I følge Bourdieu kan man si at Zahira har opparbeidet seg symbolsk kapital, siden det virker som hun vet nøyaktig hva som er balansegangen mellom hennes utøvelse av religion og idrett (Ambjörnsson 2004:170). I følge Walseth (2006:39) kan man se et skille mellom de jentene som betrakter religion som viktigere for deres identitet enn etnisitet. Den gruppen er i større grad fysisk aktive på grunn av islams positive holdning til fysisk aktivitet (Walseth 2006:39). Men det har også konsekvenser for hvordan de muslimske jentene praktiserer sport. Islam danner et rammeverk for deres deltakelse (Walseth 2006:39). Det fører til at noen bruker treningsbukser i stedet for shorts og enkelte bruker sjal når de trener (Walseth 2006:39). Dette gjelder for Zahira samt flere av informantene mine når de spiller fotball.

”Alle mine søsken spiller fotball”

Jeg spør Aida og Salma hva deres familie synes om at de spiller fotball. De svarer omtrent i kor at det er helt greit for dem. Salma sier videre at moren hennes synes det

er veldig bra at hun spiller fotball, slik at hun ikke bruker så mye penger, holder seg unna ting som å henge ute i byen og andre ting som det kan medføre (drikke alkohol, røyke, være sammen med gutter). Begge brødrene hennes spiller også fotball, og jeg ser henne ofte spille sammen med dem. Mange av familiemedlemmene til Zahira, Aida og Salma er aktive fotballspillere. Ingen av deres foreldre spiller, men nesten alle deres søsken, både søstre og brødre. Mitt inntrykk er at de fleste foreldrene synes det er positivt at barna deres spiller fotball, det er sosialt, de kommer seg ut, holder seg i aktivitet og holder seg kanskje unna en del andre ting som nevnt ovenfor. Siden foreldrene til jentene med etnisk minoritetsbakgrunn er positive til at de deltar på en norsk idrettsarena (fotball), kan det bety at foreldrene til disse jentene er åpne og interessert i at deres barn skal være med på norske aktiviteter og være en del av det norske samfunnet. Det er et godt utgangspunkt for at disse jentene (og foreldrene) skal bli integrert i det norske samfunnet, ved at de deltar på en arena hvor det er både etnisk norske og minoriteter som deltar.

Et annet eksempel på dette fant sted på en cup som laget skulle delta på litt utenfor Oslo. Moren til Rafa, Rafas lillesøster, en onkel og hans datter på to år kjørte Rafa opp ditt. De stilte seg opp på sidelinjen og heiet på henne under kampene. I pausen mellom to kamper var søsteren og moren til Rafa med og sparket ball. Det var åpenlyst at de likte det. De smilte og lo under hijaben, mens de løpte etter ballen og prøvde å skyte på mål. De andre jentene, treneren og meg selv synes det var gøy at de var med. Rafa syntes det var stas at familien var med på cupen for å se henne spille. Hun maste litt ekstra på treneren for å få spille så mye som mulig på disse kampene, siden hennes familie var å så på. Dette caset kan være et eksempel på at muslimske familier engasjerer seg i jentenes fotballspilling, og at de selv synes at det er gøy med fotball.

Foreldredeltakelse

Mødrene til Siri, Tina og Camilla er faste tilskuere på hjemmekamper og innimellom på bortekamper. De har en fast plass hvor de står og drikker kaffe sammen, samtidig som de heier på jentene. Ellers er foreldrene til jentene sjelden å se på fotballarenaen.

Det er en tydelig overvekt av mødre som er og ser på døtrene sine. Det er også en tydelig majoritet av etnisk norske foreldre som ser på og stiller opp, enn det er foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Bildet stemmer slik sett overens med den allmenne oppfatningen i samfunnet vårt.

Jeg har spurt flere av ungdommene hvorfor deres foreldre ikke er tilstede og ser på kamper. Flere av jentene med etnisk minoritetsbakgrunn sier at foreldrene deres ikke har tid fordi de jobber på kveldstid og i helger, de må passe på yngre søsken, vaske, lage mat eller at de rett og slett ikke er så interessert i fotball. Jentene med etnisk norsk bakgrunn svarer hovedsakelig at det er på grunn av at foreldrene jobber mye eller at de ikke er så interessert i fotball. Dette fører vanligvis til at laget reiser med offentlig transport som buss, trikk eller t-bane og at deres heiagjeng nesten alltid er mindre enn hos motstanderen. Dette blir slik fordi laget har en klar majoritet av ungdom med en etnisk minoritetsbakgrunn og deres foreldre stiller i mindre grad opp enn de etnisk norske. En viktig nyanse her er at det kan se ut til at det er ulike oppfatninger om hva familieforpliktelser innebærer. De med etnisk minoritetsbakgrunn kan ha en annen oppfatning, enn den tradisjonelle kjernefamilien vi er vant til i Norge, der hvor mor og eller far stiller opp for barna på ulike fritidsaktiviteter. Minoritetsfamilier er gjerne større, det vil si at de ofte har flere barn enn en gjennomsnittlig etnisk norsk familie. Eldre søsken har eller får dermed ofte et større ansvar for sine yngre søsken, og det er ofte de som stiller opp på diverse aktiviteter. Dette er noe som mitt materiale viste ved flere anledninger som for eksempel på dugnader, tilskuere på kamper og enkelte ganger ved kjøring til kamper og cuper. Det er viktig for ungdommene at foreldrene og familien synes det er bra at de spiller fotball. Men siden det ikke er så mange av foreldrene som ser på kamper eller stiller opp for laget, kan det virke som om foreldrenes påvirkning ikke har stor betydning for om barna spiller fotball eller ikke. Søsken har antakelig en større betydning for om mine informanter med etnisk minoritetsbakgrunn spiller fotball eller ikke.

Etnisk norske foreldre presenterer ofte barna sine for idretten, men det gjør ikke de med etnisk minoritetsbakgrunn i samme grad (Strandbu 2006:82-83). Eduardo Archetti (2003) som har sammenliknet argentinsk og norsk organisering av idrett, mener at idrettsaktivitet i Argentina i stor grad representerer et brudd med familien. Ungdoms idrettsliv i den norske idrettsmodellen er i stor grad avhengig av foreldredeltakelse, og er en forlengelse av familielivet (Archetti 2003). Det passer godt når det gjelder hvordan barn og unge ledes inn i idretten i følge Seippel (2002). Men det kan virke som om eldre søsken har mer av den funksjonen enn foreldrene hos de med etnisk minoritetsbakgrunn. Den norske idrettsmodellen er svært avhengig av kjernefamiliens moralitet, den ikke gjengjeldte gavemodellen, hvor foreldre gir og gir av sin tid og ressurser, for eksempel som trenere og ikke skal forvente å få noe igjen (Archetti 2003). Men forventer ikke foreldre å få noe igjen, hva med aktelse fra de andre foreldre for at de stiller opp. Dette så jeg hos en del av foreldrene til informantene mine. Det var et tema mellom dem. Ved flere anledninger overhørte jeg dem si at de foreldrene som stilte opp og kjørte på kamp og lignende fikk gode omtaler og mye ros, mens de som aldri stilte opp ble kommentert i et negativt lys: *”Foreldrene hennes har jeg aldri sett, de stiller aldri opp.”* I følge Archetti (2003) kan folk i Argentina betale og slippe unna, eller faktisk få betalt for den jobben de gjør. Slik Archetti (2003) sammenligner den norske- og den argentinske idrettsmodellen kan jeg se en tydelig parallell til de etniske norske foreldrene og de med etnisk minoritetsbakgrunn, siden de etnisk norske deltar i større grad enn de med minoritetsbakgrunn. De med minoritetsbakgrunn har som sagt antakelig en annen oppfatning av hva familieforpliktelser innebærer i forhold til idrett, og det er tilsynelatende ikke den ikke gjengjeldte gavemodellen som den norske idrettsverden bærer preg av.

Trenerens påvirkning

Årets første tap

Treneren kom inn i garderoben og satt seg stille ned på en ledig benk. Hun så på jentene mens de skiftet og gjorde seg klare til kamp. Praten gikk høylytt mellom jentene og latteren kom lett. Det lukter gammelt gress, jord og svette i rommet, og det kom en rivende kloakkeim fra toalettene. Garderoben var opplyst av en lampe i taket og jentene satt på benker plassert rundt veggene. Treneren tok først ordet etter at det har gått en stund, kanskje så lenge som fem minutter. Hun snakker med en rolig og lav stemme og sa: *"Det er en svært viktig kamp i dag. De som starter som innbyttere er Aida, Salma, Embla og Wilde."* Jentene og spesielt Aida klaget over at det nesten alltid var de som startet som innbyttere. Hilde svarte henne med å si: *"Det er ikke sant."*

Kampen blåses i gang og jentene kommenterer etter noen få minutter at de har fått en solid motstander å spille mot. Hilde går frem og tilbake på sidelinjen og roper beskjeder ut til jentene: *"Kom igjen jenter. Neeei, ikke slik. Faen nå må dera jobba."* Enkelte av jentene ute på banen ser ikke på henne og løper videre, mens andre stopper opp, ser på henne og blir tydelig pinlig berørt. De som sitter på sidelinjen og er innbyttere, svarer Hilde med at hun må slutte å rope slik og etter hvert flytter de seg litt unna henne. De taper tilslutt med to mål. Årets første tap. Hilde sparker hardt ned i gresset med foten og roper: *"Fy faen!"* Hun skriker til jentene at de skal gå inn i garderoben. De går sakte inn i garderoben, det virker nesten som de er litt redde for å gå inn. Jentene setter seg stille ned på benkene og skifter. Hilde sier: *"Dere spilte elendig og dette orker jeg ikke lenger. Hvis dere ikke skjerper dere vil jeg slutte som trener for laget deres."* Flere av jentene sa i kor: *"Det ikke gjør noe, vi vil ha en annen trener allikevel."* Jeg overhører at flere av jentene sier at de har lyst til å slutte på laget på vei ut av garderoben.

Dette caset viser hvordan treneren kan ha en negativ påvirkning på jentenes motivasjon til å spille fotball. Dette viser spesielt godt at kjefting, roping og skriking

fra treneren til spillerne både før, under og etter kamp, samt at en ikke får mye spilletid, er med på svekke motivasjonen til jentene. Flere av jentene sier at de ønsker å slutte på laget hvis de ikke får en ny trener. Noen gjorde det delvis ved å være borte en stund, tilsynelatende i en form for protest, mens andre sluttet for godt. Det er ikke spesielt positivt for integrering i idrett når treneren har en slik oppførsel, som fører til at flere av jentene vil slutte eller faktisk slutter på laget. Man kan stille spørsmål om det skal være et slikt press fra treneren på jenter i denne alderen. Det er en stadig spenning i ungdomsidretten om det skal satses på elite eller bredde (Krange & Strandbu 2004:10). Det kan virke som om treneren har en annen ambisjon eller mål for laget enn jentene til tider. Treneren ønsker at de skal gi alt og vinne alle kamper. Jentene er også opptatt av å vinne, men ikke for enhver pris. Det er det å spille fotball og det sosiale aspektet som er viktigst for dem.

”Bra jenter”

Materialet mitt viser på den annen side også at treneren skaper motivasjon for jentenes deltakelse. Et eksempel på det er når jentene vant cupen som ble nevnt tidligere i dette kapittelet, hvor familien til Rafa var og så på. I den siste og avgjørende kampen vant jentene 2-1 over det andre laget i det siste kritiske minuttet. Hilde hylte: *”Bra jenter, fantastisk scoring!”* Når dommeren blåste av kampen løp Hilde ut på banen og klemte alle jentene, og gratulerte dem med seieren. Jentene var kjempeglade, hoppet rundt og klemte hverandre og Hilde, mens de sang: *”Hvem er denne gjengen...”* Hilde fotograferte begivenheten og skrøt uhemmet av jentene sine. Når jentene gikk i garderoben spurte Hilde om jeg ville være med henne opp til kiosken for å kjøpe brus til jentene. Vi gikk til kiosken og hun kjøpte nesten en kasse med brus. Vi gikk deretter inn i garderoben og jentene applauderte over at de fikk brus av treneren sin, og sa dette fortjener vi. Stemningen var utrolig bra! Dette viser at treneren gir jentene ros og anerkjennelse ved at de vinner kamper og ved at de får en belønning. Det kan også være ting som at enkelte får mye spilletid og får være kaptein på laget. Aida mener Hilde er en bra trener på grunn av at hun bryr seg om at de skal gjøre det bra. *”Hun blir veldig glad når vi vinner og vi får ofte en brus eller*

en is av henne.” Zahira sier at laget har blitt ganske gode på grunn av Hilde, og at det er en motivasjonsfaktor at de har vunnet nesten alle kampene og cupene de har deltatt på i år. Trenerens funksjon som motivasjonsfaktor er viktig, og som vi kan se av empirien ovenfor kan den vippe begge veier. Den kan både gi anerkjennelse og motivasjon, og føre til at noen mistrives og slutter.

I dette kapitlet har jeg vist at det er en strukturell integrasjon på laget, siden etnisk norske og etnisk minoritetsbarn møtes og deltar på denne arenaen. I tillegg har jeg vist hvordan de ble introdusert til fotballen og hvilken betydning venner, familie og trener har på jentene. I neste kapittel vil jeg betrakte hvorvidt fotball er en egnet arena for disse jentene å møtes på og samhandle på.

Kapittel 4. Å være muslim og spille fotball

I kapittel tre kunne vi ut fra de to undersøkelsene (NOVA rapporten 2004 og Osloundersøkelsen 1996) se at det er svært få muslimske jenter som deltar i idrett, og spesielt organisert idrett. På fotballaget hvor jeg har gjort feltarbeid er det en majoritet av muslimske jenter. Jeg vil derfor i dette kapitlet ha et fokus på jentene med etnisk minoritetsbakgrunn (muslimer), og se på hvordan det er å være muslimsk jente og spille fotball. Hvilken betydning har religion, alder og kjønn for deres idrettsdeltakelse? Først vil jeg starte med å si noe om hvordan det er å være muslim i Norge i dag, samt beskrive de muslimske jentene på laget med utgangspunkt i hva de legger i å være muslim og hva det betyr for dem i praksis. Deretter vil jeg hovedsakelig komme inn på hvordan jentene kombinerer fotball og religion gjennom å se på: Klær, hijab, gutter, moskeen og ramadan. Ut fra dette vil jeg vurdere om idretts eller fotballarenaen er et egnet sted for muslimske jenters integrasjon i det norske samfunnet.

Islam i Norge

Islam er den største ikke-kristne religionen i Norge, og muslimer utgjør det største trossamfunn utenfor Den norske kirke (Vogt 2003:130). I 2002 var det omkring 70 – 75 000 muslimer i Norge og den største andelen bor i Oslo (Vogt 2003:138). Islam betyr underkastelse eller hengivenhet under den ene Gud og trosbekjennelsen oppsummerer Islams grunnleggende budskap ved å kombinere to utsagn i Koranen: *”Det er ingen gud uten Gud, og Mohammed er hans profet”* (Vogt 2003:131-135). I tillegg til troen på Allah og hans profet hviler Islam på de fem søyler. De omfatter som nevnt trosbekjennelsen, de fem daglige bønnene, den religiøse avgiften, fasten i måneden ramadan og pilegrimsferden til Mekka (Vogt 2003:136). En muslim er enhver som uttaler trosbekjennelsen som uttrykk for sin tilhørighet til det islamske fellesskapet (Vogt 2003:139). Deres tilhørighet markeres gjennom praksis, å være

”praktiserende muslim” er et minst like dekkende uttrykk som å være ”troende”, i følge Kari Vogt (2003:139).

Moskeen er et sentrum for mange aktiviteter og fungerer som en sosial arena for mange muslimer i Norge (Vogt 2003:144). Her får blant annet barn og unge koranopplæring og undervisning i arabisk, og de voksne møtes til bønn og diverse andre aktiviteter (Vogt 2003:144). Det er ikke bare moskeen som er et religiøst sentrum, men også hjemmene til hver enkelt (Vogt 2003:157). I hjemmet utføres viktige religiøse riter. Barna lærer å praktisere islam og de tilegner seg holdninger, ferdigheter og kunnskaper knyttet til muslimsk kultur (Vogt 2003:157). Det er store variasjoner, og ikke alle legger like stor vekt på religionen, men Vogt (2003:157) våger påstanden om at religionstilhørighet sjelden ikke markeres på en eller annen måte. Om så bare ved valg av dekorasjoner eller pyntegjenstander som fromme nips, bilder som viser Kaba i Mekka og eksempler av Koranen synlig plassert i stuen (Vogt 2003:157-158). Dette finner jeg hjemme hos flere av informantene mine. I følge Vogt (2003:155) er det to store høytider som markeres av alle, Fastebrytingens fest som avslutter ramadanfasten, og Offerfesten som faller sammen med avslutningen av den årlige pilegrimsferden til Mekka. Barna er som regel ikke mer enn tilskuere, fordi verken bønn eller faste er en religiøs plikt før etter de har nådd puberteten (Vogt 2003:157). Det som krever aktiv innsats fra barnas side er koranopplæringen, men det er ikke alle som går på koranskole i moskeen (Vogt 2003:157). Privatundervisning forekommer ofte i hjemmene deres, og blir gjerne arrangert slik at flere barn møtes hjemme hos en familie, en til flere ganger i uken (Vogt 2003: 157). Dette gjelder også enkelte av mine informanter. Både Zahira, Salma og Aida går til koranundervisning hjemme hos en dame flere ganger i uken. De fleste av mine informanter har kommet i puberteten og blir ikke lengre sett på som barn og tilskuere. Det er derfor en del andre regler de må forholde seg til nå, som at de blir sett på som unge kvinner. De bør blant annet faste under måneden ramadan. Ramadanfasten setter derfor sitt preg på dagliglivet og husholdningen til mange muslimer i Norge, også flere av mine informanter.

De muslimske jentene

Alle jentene er født og oppvokst i Norge og har foreldre som er født og oppvokst i et annet land enn Norge, unntatt en som har en norsk mor, og majoriteten er fra et ikke-vestlig land. En kan dermed si at jentene lever i to verdener, den som foreldrene brakte med seg fra sitt land og den norske hvor de bor, går på skole og spiller fotball. Alle jentene snakker godt norsk og er på et vis integrerte. De går på en norsk skole, og deltar på en norsk idrettsarena der de følger de samme reglene som andre norske fotballag fra Norges Fotballforbund.

Å leve i to verdener

Annick Prieur (2004:11) trekker fram Abdelmalek Sayad, som har påpekt at sett fra immigrasjonslandets perspektiv oppstår innvandrerne først idet de krysser grensen. Hvor de kommer fra, hvorfor de kom, hvem de var før de kom, har ingen betydning (Prieur 2004:11). I følge Prieur (2004) har foreldrenes bakgrunn stor betydning for hvordan barna lever sine liv i Norge, og videre også hvordan deres barn lever sine liv. Det er derfor viktig å trekke inn den faktoren når jeg studerer andregenerasjons innvandrere, eller som Eriksen (2001) sier mer presist ”førstegenerasjons nordmenn” (hos meg muslimske jenter). De muslimske jentene er produkter av både en individuell og en kollektiv historie, og jeg kan ikke forstå dem kun ut fra nåtiden eller fortiden (Prieur 2004:29). Foreldrene har fått sine habitusformer i en annen tid og i en annen verden enn den som omgir dem nå (Prieur 2004:36). Barna lever derfor i ulike sosiale kontekster og utvikler mer komplekse habitusformer hvor alle kontekster setter sine spor (Prieur 2004:36).

Foreldrene

Deres foreldre er født utenlands og har kommet til Norge i voksen alder av ulike grunner, som jeg ikke vil komme nærmere inn på grunn av etiske faktorer. Halvparten av fedrene og mødrene jobber ikke på grunn av sykdom eller at de er pensjonerte. De fedrene som jobber, arbeider som lærer, i butikk og i industri, mens

mødrene jobber innen renholds- og kantinebransjen. Nesten alle fedrene snakker godt norsk, mens mindretallet av mødrene gjør det samme. En av grunnene til det kan være som Prieur (2004:36) påpeker, at de fleste som kommer til Norge ikke har tenkt å bli her på lang sikt. De ser derfor ikke nytten av å lære seg norsk, siden de skal reise tilbake til opprinnelseslandet om ikke lenge. De fleste ender allikevel med å bli værende i Norge på grunn av barna og at de kan få et bedre liv her. Moren til Zahira sier: *"Det er ikke så farlig om jeg ikke har en bra jobb og sånn, men det er viktig at barna mine får en god utdannelse, som lege eller advokat, og får seg en bra jobb. Det er lettere i Norge enn i Pakistan."* Mange av mødrene ser først da nytten av å lære seg det norske språket, siden de skal bli boende i Norge. Dette stemmer godt overens med hva flere av jentene fortalte meg. Atskillige av deres mødre går først nå på norskkurs, etter å ha bodd her i hvertfall siden deres døtre ble født (12-14 år).

"Jeg spiller ikke fotball i Pakistan, det er ingen jenter som gjør det"

Det er ikke vanlig at jenter eller kvinner spiller fotball i deres opprinnelsesland, spesielt de som har en bakgrunn fra Asia og Nord-Afrika. Jeg spurte flere av jentene etter at de hadde vært på sommerferie i foreldrenes hjemland, om noen av de hadde spilt fotball der. Salma svarte meg med at: *"Jeg spiller ikke fotball i Pakistan, det er ingen jenter som gjør det."* Flere av de andre svarte i samme baner. Jeg spurte dem om hvorfor? Salma sa: *"At det bare er sånn. Jeg vet ikke helt hvorfor, men jenter skal gjøre andre ting som å vaske, lage mat og sånn. Det er en annen kultur der nede."* Dette viser at foreldrene deres er vokst opp i en annen verden, der jenter og kvinner ikke spiller fotball. Jentene lever derfor i to verdener, men ikke nødvendigvis to atskilte, de er gjerne overlappende. Dette viser også at det er ulike måter å være jente på. Enkelte former for idrettsaktiviteter, som er vanlige for majoritetsjentene og som innebærer mye fysisk kontakt og skrik, er uforenelige med den hegemoniske feminitet i mange innvandremiljøer (Strandbu 2006:84). Dette er på grunn av dypt sosialiserte motivasjoner med bakgrunn i oppdragelse og oppvekst (Strandbu 2006:84). Kjønn kan derfor sees som det sentrale smertepunktet i mange innvandreres liv, fordi det på dette området er relativt store forskjeller mellom

majoritetskulturer og minoritetskulturer (Strandbu 2006:50). Det er ofte strengere forventninger til jenter enn til gutter om at de skal videreføre tradisjonelle kjønnsroller, blant annet siden de har den viktigste rollen i biologisk reproduksjon, samt den sosiale og kulturelle reproduksjonen ved oppdragelse av barn (Strandbu 2006:50). Kvinner blir derfor en form for grensemarkører mellom foreldrenes kultur og majoritetskulturene. I boken "Kjønnsforskning" stiller Thomas Michael Walle (Walle 2006) spørsmålet om etnisk identitet styrer kjønnsidentitet? Han svarer at etnisk identitet ikke styrer kjønnsidentitet, men kan sees på som et aspekt av flere, som legger spesielle rammer for hvordan kjønn kan forstås, uttrykkes og erfares i ulike situasjoner, med andre ord interseksjonalitet (Walle 2006:219). Andre forhold som kan spille inn er bosted, klasse, alder, seksualitet (Walle 2006:219). Walle (2006) påpeker at det må sees i et større maktperspektiv, man må se både på hjemlandets praksiser og hvordan de er i Norge. Det er også viktig å ha fokus på at det er minst like mange forskjeller blant etniske minoriteter vedrørende kjønn som hos de etnisk norske (Walle 2006:222). *"Vi utøver alle våre kjønnede praksiser innenfor en kulturell kontekst som ordner kjønn og seksualitet normativt, selv om det vil være variasjon i de kulturelle rammene"* (Walle 2006:222). Eller sagt litt annerledes med Bourdieu (2000) i bakhodet: Kjønn har blitt en kroppsliggjort væremåte gjennom en langvarig læringsprosess, det har blitt en del av jentenes habitus.

Å være muslim og etnisk forskjellig

"Ikke to mennesker er like, eller lever det samme liv" (Prieur 2004:8). Det er en stor variasjonsbredde hos de muslimske jentene. Det er likevel noen mønstre jeg kan forsøke å fange og forstå (Prieur 2004:8).

Å være muslim er noe jentene tar som en selvfølge, men hva de legger i å være muslim er forskjellig. De er alle enig om at de er født muslim, siden deres foreldre er muslimer og at de tror på Allah. De er også enig i at de ikke skal spise svinekjøtt. Jeg har spurt dem ved flere anledninger om de spiser svinekjøtt, og mange av de har svart

"æsj, nei det spiser vi ikke." Flere av dem fikk også en fysisk reaksjon ved at de enten fikk en form for frysning i kroppen hvor hele kroppen deres ristet, eller ved at de ristet på hodet og gjorde spyfornemmelser. Dette viser i følge Bourdieus termer, at det å ikke spise svinekjøtt er blitt internalisert i kroppen deres. Det er blitt en del av deres habitus. Hvor sterkt opplevelsen av svinekjøtt som noe urent er internalisert, vises ved at mange muslimske barn uttrykker negative følelser bare ved å se et bilde av en gris, for eksempel i skolebøkene (Østberg 2003: 43). Dette er noe alle jentene forholder seg til, men utover dette mener de som går i moskeen, at å lese i Koranen, be, kle seg sømmelig, ikke drikke alkohol, røyke og ikke være sammen med gutter kjennetegner en god muslim. Dette viser at det er forskjeller i hva de muslimske jentene legger i å være muslim, og hva det innebærer i deres dagligliv. Jeg kan se et tydelig skille mellom de som har foreldre fra Asia og Nord-Afrika og de som har foreldre fra Europa. De som har en bakgrunn fra Europa er mer liberale i sin væremåte: De går ikke i moskeen, de bruker ikke sjal og har ingen spesielle klessrestriksjoner og de kan være sammen med gutter og ha kjæresten. Mens de med bakgrunn fra Asia og Nord-Afrika går i moskeen (unntatt en), kler seg sømmelig, det vil si at de ikke går med korte skjørt, shorts, bar mage og singlet, og en av jentene bruker hijab og viser ingen naken hud unntatt i ansiktet og på hendene. Dette viser at de muslimske jentene har ulike måter å kle og oppføre seg på, selv om de alle tilhører kategoriene muslim og jente.

Å være muslim og jente kan formes som vi så ovenfor på forskjellige måter. Jentene balanserer innenfor den heteroseksuelle normativiteten og det homososiale, og skaper seg selv som muslimsk jente (Ambjörnsson 2004). Dette passer godt med hvordan Butler forstår kjønn som performativitet (Solbrække & Aarseth 2006:74). Menneskers forståelse eller opplevelse av kjønn er ikke totalt fastlåst i vår habitus. For Butler er kjønn: *"Snarere kulturelle normer som hvert enkelt samfunnsborger må fremføre for sine omgivelser på en konsistent måte for å få bekreftelse som et gjenkjennelig subjekt"* (Solbrække & Aarseth 2006:74).

Det er totalt ni jenter på laget som klassifiserer seg som muslim på en eller annen måte og det betyr ulike ting for dem i praksis. Videre er det interessant å se på hvordan de klassifiserer seg etnisk og hva det har å si for hvor aktive eller integrert de er i lokalsamfunnet. Zahira, Aida, Nadia og Kristina definerer seg som halvt norsk og halvt pakistansk/iransk/marokkansk/albansk. De vil i følge Eriksen (2001) gå inn for en bindestreksidentitet, hvor de er litt av begge deler. De ville for et par tiår tilbake i følge Mary Douglas (1997) teorier om klassifikasjon, blitt sett som en anomali, en som ikke passer inn i de gjeldene klassifikasjoner som for eksempel norsk eller pakistansk. Salma, Rafa, Leena og Anja definerer seg som pakistansk, irakisk, marokkansk og albansk. De identifiserer seg hovedsakelig med foreldrenes etnisitet og ikke den norske. En etnisitet er ikke gitt, men skapes i møte med andre. Etnisitet er mellom og ikke inni mennesker. Det er relasjonen mellom grupper som skaper etnisitet (Eriksen & Sørheim 2004:57-58). Eriksens utsagn: ”Å *tenke seg en etnisk gruppe i isolasjon blir som å tenke seg lyden av en klappende hånd, det vil si en absurditet,*” er et godt bilde på hva etnisitet er (Eriksen & Sørheim 2004:58). De unge utformer derfor ikke sin etnisitet i tomrom, men i en situasjon hvor mange blander seg inn, som for eksempel familien, venner eller andre fra samme land som foreldrene, de etnisk norske vennene (Prieur 2004:22).

Etnisk identitet er ikke alltid et fritt valg

Etnisk identitet er ikke et fritt valg. I følge Prieur (2004:134) er det begrensninger spesielt vedrørende det kroppslige og språklige, og omgivelsens fortolkning av alle disse forholdene. Det å være mørk i huden eller å snakke med en aksent er forskjeller som er svært vanskelig å viske bort. Det vil si at de er ”synlige minoriteter” (Rogstad 2001). En kan føle seg aldri så norsk, men er man mørk i huden er det alltid noen som ikke vil definere en som norsk. Andres syn behøver ikke å stemme overens med ens egen opplevelse av tilhørighet, men det kan ha en stor påvirkning. Aina, storesøsteren til Zahira, sier at hun ikke vet hva hun skal kalle seg. Hun føler seg ikke norsk på grunn av at hun har en mørk hudfarge og er muslim, og blir sett på av andre som en utlending, både av etnisk norske og de med en etnisk minoritetsbakgrunn. Hun føler

seg heller ikke pakistansk på grunn av at når hun er på ferie i Pakistan sammen med familien kaller de henne også for utlending. Aina føler seg ikke hjemme noe sted, hun føler seg verken pakistansk eller norsk, for uansett hvor hun er kaller de henne for utlending. I følge Barth (1969) er en person som mener at hun tilhører en bestemt etnisk gruppe, samt at omgivelsene aksepterer denne selvtilskrivelsen, da tilhører hun gruppen. Men hva med slike tilfeller som Aina? Hun vet ikke hva hun føler eller skal kalle seg, siden hennes omgivelser ikke aksepterer at hun verken er norsk eller pakistansk. Hun er begge deler, både pakistansk og norsk, men hun blir kalt for utlending samme hvor hun befinner seg.

Familie og religion er viktige faktorer for etnisk identitet

Familiens etniske bakgrunn er viktig for hvordan de definerer seg etnisk. Det kan vi se ved at ingen av jentene definerer seg som kun norsk, selv om de er født og oppvokst i Norge og går på norsk skole. I følge Eriksen og Sørheim (2004:102) har barn og barnebarn av innvandrere tre hovedmuligheter i utformingen av sin identitetspolitikk: de kan insistere på å bli behandlet som enkeltpersoner og ikke som representanter for en gruppe eller kultur, de kan opprettholde en dobbel identitet og kanskje fungere som en brobygger mellom familien og majoriteten, eller de kan gå inn for å styrke familiens opprinnelige kultur og tradisjoner og markere grenser til majoriteten. Ovenfor så vi at halvparten av jentene passer inn under den andre muligheten i utformingen av sin etniske identitet. En bindestreksidentitet som kan fungere som en brobygger mellom to kategorier, den norske og foreldrenes. Mens den andre halvparten passer inn under den tredje muligheten, disse jentene identifiserte seg kun med foreldrenes kulturelle bakgrunn. Jeg kan ut fra dette se at familien har stor betydning for deres etniske identifisering. Det samme gjelder for religion. Flere av jentene har sagt at de ikke ser på seg selv som norske på grunn av at de er muslimer. ”*Det er ikke sånn at man kneler fordi man tror, men snarere er det sånn at man tror fordi man har knelt mye,*” i følge Bourdieu (Prieur 2004:156). Religion sitter i kroppen, det er en kroppslig ikke reflektert kunnskap (Prieur

2004:156). Den har blitt en naturlig del av jentenes habitus og derfor også en viktig faktor for deres etnisitet.

Den skillelinjen vi så ovenfor mellom jentene med bakgrunn fra Asia, Nord-Afrika og Europa er ikke tilstede i denne klassifikasjonen vedrørende etnisitet. De fire jentene som definerer seg som halvt norsk eller med en bindestrekksidentitet er generelt mer aktive i lokalsamfunnet. Zahira er blant annet valgt som tillitsvalgt av skolen sin til å sitte i bydelsutvalget, Aida deltar aktivt på karate flere ganger i uken og Kristina er med i en syngegruppe på skolen. Zahira og Aida er også mer religiøst aktive og alle tre har flere etniske norske venner. De fire som ikke definerer seg som halvt norske er i hovedsak mindre aktive enn de andre. De er hovedsakelig kun med på fotball samt at et par av dem er med på religiøse aktiviteter. Ut fra dette kan man si at de som definerer seg som halvt norske er mer aktive i lokalsamfunnet, brobyggeren fungerer, og dermed er de også mer integrerte enn de som ikke definerer seg som halvt norske.

Etnisk identitet er kontekstavhengig

Den siste jenta, Tina, som også definerer seg som muslim, har en norsk mor og en tunisisk far. Hun sier at hun føler seg mest norsk, men når hun er på fotballbanen legger hun mest vekt på å være utenlandsk. ”*Det er fordi det er mest utlendinger der,*” i følge henne. Hun spiller og veksler bevisst på flere etniske identiteter, den norske og den utenlandske. Poenget i følge Østberg (2003:188) for etniske og religiøse minoriteter, som for alle andre, er å kunne bevege seg ut og inn i ulike kategoriseringer avhengig av situasjonen. Tina bruker her sin utenlandske etnisitet på fotballarenaen for å passe inn eller være lik de andre som er der. Hvilke kulturelle forskjeller som gjøres sosialt relevante slik at de konstituerer etnisitet varierer. Tina bruker sitt utseende, som halvt tunisisk, som relevant for sin etnisitet på fotballarenaen, mens hun blant annet bruker sitt norske språk som relevant for sin etnisitet i andre situasjoner. For eksempel på skolen hvor det er flest etnisk norske. Etnisitet er relasjonell og situasjonell, og det handler ofte om å passe inn eller være

lik, eller skape avstand eller forskjell. Dette viser tydelig hvordan subjekt posisjoner varierer med kontekst.

Å kombinere fotball og religion

På min første fotballtrening med jentene inne i en gymsal så jeg ikke store forskjeller på hvordan de muslimske og de ikke-muslimske jentene spilte fotball og oppførte seg. De var relativt likt kledd, snakket norsk og løp rundt etter en ball. Dette er en arena hvor jenter med ulik etnisk bakgrunn møtes til en felles fysisk aktivitet. Fotball er et spill med et sett av regler som alle må følge for at spillet skal kunne fungere best mulig, og treneren passer på at de etterfølges. Etter hvert som jeg deltok på flere treninger oppdaget jeg hvordan de muslimske jentene kombinerte eller balanserte mellom fotball og religion. Jeg vil nå rette fokus på hvordan de praktiserer det i forhold til hijab, klær, gutter, moskeen og ramadan.

Hijab, klær og gutter

De fleste av de muslimske jentene trener fotball i langbukse og t-skjorte eller genser, uavhengig om de trener inne eller ute og om det er vinter eller sommer. Jeg spurte flere av dem om hvorfor de spilte i langbukser og ikke i shorts, siden flere av de etnisk norske gjorde det samt at det er uniformen i norsk og europeisk fotball. Zahira svarer at de ikke skal vise for mye naken hud til andre og da spesielt til gutter. De skal kle seg *sømmelig*. Hun sier at: ”*Jeg kan trene i shorts, men at jeg helst ikke gjør det. Men jeg bestemmer det selv altså,*” slår hun fast. Aida og Leena er enig med Zahira og tilføyer i tillegg at de skal gjøre det fordi det står i koranen, og fniser sakte fram at de skal gjøre det for ikke å friste guttene. ”*Vi skal ikke gi dem feil oppfatninger eller signaler om oss selv,*” sier Aida. Rafa er den eneste av jentene som bruker hijab til daglig, og hun bruker det også på trening når det er gutter tilstede. Hijab er et symbol utad på at hun er en muslim.

”Hvorfor går du og viser deg for guttene uten sjal?”

Midtveis i den andre treningen jeg var på oppstod det en konflikt mellom to av de muslimske jentene, Zahira og Rafa vedrørende bruk av hijab. På innetreninger bruker Rafa å ta av seg sjalet og trene uten, men i dag spilte hun med sjal i begynnelsen av treningen og tok det av underveis. Jeg regnet med at hun hadde det på seg i dag på grunn av at det var flere gutter som oppholdt seg i bygget, og smugkikket på jentene mens de trente. Da jentene hadde noen minutters pause gikk Rafa ut av gymsalen og ned på toalettet i kjelleren for å drikke litt vann. Det var flere gutter ute i gangen som skulle på trening etter jentene. Jeg hørte Rafa snakket litt med dem på vei ned i kjelleren. Rafa kom opp igjen etter et par minutter og smilte lurt. Zahira så på henne og ristet på hodet og hvisket noe til Aida som satt ved siden av henne.

Rafa: *”Hva er det Zahira?”*

Zahira: *”Hvorfor går du og viser deg for guttene uten sjal?”*

Rafa: *”Det har ikke du eller noen andre med!”*

Zahira: *”Hvorfor går du og kritiserer eller snakker stygt om andre jenter som viser seg for gutter uten sjal da, når du gjør det selv?”*

Rafa: *”Det har ikke du noe med, du som ikke bruker sjal engang!”*

De andre jentene prøvde å roe de ned og megle mellom dem. Treneren grep så inn og sa: *”Dere må respektere hverandres tro og valg om å bruke sjal eller ikke.”* Det endte med at Rafa tok på seg sjalet igjen i løpet av treningen.

Denne episoden viser at det er variasjon i hva de muslimske jentene gjør og sier. Det viser også hvordan Rafa kombinerer det å bruke hijab og trene fotball. Hun bruker den hovedsakelig når det er gutter i nærheten, men som vi så av situasjonen ovenfor er hun ikke konsekvent. Det er tydelig at hun ønsker å vise seg uten hijab for akkurat disse guttene, siden hun visste at de var tilstede. Rafa bruker vanligvis å ta den av på innetreninger når det ikke er gutter tilstede. Men hun bruker alltid hijab når de trener ute siden det da nesten alltid er både jenter og gutter på området, og i praksis kan hvem som helst se på at de trener. I følge Ambjörnsson (2004) er det på grunn av den

heteroseksuelle normativiteten som gjør at Rafa vil gjøre seg attraktiv for det motsatte kjønn. En måte å gjøre det på er å vise sitt tykke, lange og velfriserte hår. Det er en anledning til beundring fra gutter og til dels venninner (Ambjörnsson 2004:142-143). Det er blant annet hennes måte å være jente på. Men som vi så utfordret hennes oppførsel det homososiale (Ambjörnsson 2004:106), illustrert ved at det oppstod en høylydt diskusjon om hennes oppførsel i etterkant.

"Han så meg uten!"

Ved et par anledninger når Hilde har vært syk eller bortreist har laget hatt en mannlig trener. Den ene gangen var når de hadde innetrening, og Rafa ikke visste at han skulle komme i stedet for Hilde. Han kom litt sent og jentene var i full gang med å spille ball til hverandre. Rafa hadde tatt av seg sjalet som hun bruker når de trener inne. Han åpnet plutselig døren inn til gymsalen og jeg hørte et skrik fra Rafa, som jeg så stod med hendene dekkende over håret sitt. Hun kryptet sammen og ser ned, mens hun løp til benken hvor hennes sjal lå, og tok det med seg og løp ut på gangen. Jeg ble med henne ut og så at hun tok på seg sjalet. Hun sa: *"Han så meg uten!"* Rafa kommuniserte i dette tilfellet subjekt posisjonen "muslim". Det var ikke greit at treneren så henne uten hijab, men det var tydeligvis greit at guttene som vi nevnte ovenfor så henne uten. Dette eksempelet viser at Rafa veksler i sine subjekt posisjoner som muslim og som bærer av hijab. I den ene subjekt posisjonen er det greit å vise seg uten sjal og i den andre er det ikke det. Det viser at sosiale identiteter er kontekstavhengige og kan være motsetningsfylte (Lorentzen & Mühleisen 2006). Individier har mange identiteter og subjekt posisjoner i ulike kontekster. Skiftene mellom subjekt posisjoner er så vanlig i vår hverdag at vi ikke legger merke til dem (Ewing 1990). Man kan også se av eksempelet at det ikke er et problem i seg selv å ha en mannlig trener, men at det er en fordel for jentene at de vet det på forhånd, slik at for eksempel Rafa får anledning til å beholde sjalet på.

”Mohammed sleiker fitta di og du er så jævlig billig altså.”

Noen uker i etterkant av diskusjonen mellom Rafa og Zahira om Rafas bruk av hijab, oppstår det en verbal og fysisk slåsskamp mellom de muslimske jentene etter en innetrening. Diskusjonen startet med baksnakking inne på treningen og endte i en diskusjon om religion. Diskusjonen går i hovedsak mellom Zahira og Aida på den ene siden, og Kristina og Rafa på den andre siden. Rafa og Aida begynner etter hvert å dra religion inn i diskusjonen, og overraskende fyker Aida og Rafa i tottene på hverandre og går til fysisk angrep. Det var i forhold til hvem som var billig eller ikke, og de kalte hverandre blant annet for horer. De brukte et svært aktivt kroppsspråk for å illustrere hva de sa eller mente. Rafa lagde blant annet kroppsbevegelser mot Zahira som kunne fremstille at Zahira hadde sex med noen. Zahira reagerte med å si:

”Mohammed sleiker fitta di og du er så jævlig billig altså.” Rafa svarte henne med noe i samme retningen og sa videre at Mohammed var som en bror for henne. I følge Ambjörnsson (2004:184) er begrepet hore det verste ordet eller stigmaet en jente kan få. Lollo, en av hennes informanter sier: *”Det skriker man om man verkligen vill såra”* (Ambjörnsson 2004:187). Horestempelet fungerte hos Ambjörnssons (2004:190) informanter på en måte for å stigmatisere alle de måtene å oppføre seg på, som på en eller annen måte krysset grensene for hvordan en jente bør oppføre seg. Vi ser ovenfor hvordan jentene bruker begrepet hore samt andre ord som fitte og billig for å sverte eller gjøre skam på motparten, uten at det nødvendigvis har direkte med seksualitet å gjøre. I følge Ambjörnsson (2004:205) skapes kvinners sosiale posisjon og identitet i store deler gjennom seksuell kategorisering. Skam henger tett sammen med begrepet hore. Skam skaper eller former subjekt posisjon (er) ulike feminiteter, og skiller de fine fra de løsaktige kvinnene (Ambjörnsson 2004:207). Horestempelet henter sin kraft fra etniske og klassemerkede forestillinger om skamfylt kvinnelig heteroseksualitet (Ambjörnsson 2004:207). Hore blir derfor i vår forestillingsverden, en skamfylt person med lav sosial status og få muligheter til å rette opp sin ære, ettersom makten ligger i de andres hender (Ambjörnsson 2004:207). Jentene til Ambjörnsson tilhører arbeiderklassen, og det samme gjelder for jentene i eksempelet ovenfor. Jeg erfarte ikke at de jentene som jeg opplevde tilhørte middelklassen bruke

disse begrepene. Hore fungerer som en motpol mot den ”normale” jenta. Jenter skaper ikke bare seg selv med gutter som motpol, men vel så ofte mot andre jenter (Ambjörnsson 2004:78). Etter jentenes utskjelling av hverandre blandet de inn søsknene sine og sa ting som: *”Alle vet hvem min bror er og at han kan banke dere alle sammen.”* Men Aida sa at det var barnslig å involvere søsknene sine og at det skulle de la være. Aida og Rafa begynner så å diskutere bruken av sjal. Aida sier noe slikt som at Rafa tar av seg sjalet og viser seg uten det til guttene. Rafa reagerer med å si at det skal ikke du bry deg med, du som kun bruker sjal i moskeen. Begge sier om hverandre at: *”Du respekterer ikke religionen min!”* Noen av de andre jentene griper inn og sier man ikke skulle tro at dere begge var muslimer slik som dere krangler.

Dette viser at de muslimske jentene ikke er en homogen gruppe, verken vedrørende religion eller hvordan være jente. Det er uenighet om bruk av hijab og klær, og oppførsel vedrørende gutter, både i forhold til fotball og mer generelt. Østberg (2003:116) snakker om et skille mellom en ytre og en indre hijab. Den ytre betyr hvordan man kler seg, mens den indre hijab vil si de holdninger og den oppførsel man har (Østberg 2003:116). Ideelt sett skal den ytre hijab følges av den indre, men slik er det ikke alltid i praksis som vi så av eksemplene ovenfor (Østberg 2003:117).

Moskeen

Tre av jentene, Zahira, Salma og Aida går i moskeen, som de kaller det, i utgangspunktet hver ukedag fra mandag til fredag fra klokken fire til seks. I praksis går de hjem til en pakistansk dame hvor de leser i Koranen. De går da delvis kledd i pakistanske klær, de bruker ofte en lang skjorte eller genser utenpå buksen. Innimellom kan de også bruke hele det tradisjonelle pakistanske antrekket ”sjalvar Kamis”, som består av løse bukser og en lang skjorte eller kjole utenpå som rekker dem til knærne. Det følger også med et langt sjal som de har rundt halsen, og som henger litt ned både foran og bak på antrekket. De sier at det viktige er at de skal dekke rumpa og helst litt av lårene. I tillegg bruker de et pakistansk sjal på hodet, som dekker det meste av håret deres. Zahira sier at hennes mål er å lære Koranen utenat på

arabisk. Hun er flittig og går så ofte hun kan til koranundervisningen, i tillegg til å lese i Koranen hjemme. Salma og Aida har ikke som mål å lære seg Koranen utenat, men også de leser av og til i Koranen hjemme. Nadia og Leena går også i moskeen, men de går i helgene. Det er på grunn av at de har marokkansk bakgrunn, og det er da deres moske har koranundervisning. De andre muslimske jentene, Kristina, Anja, Rafa og Tina deltar ikke på koranundervisning.

Balanse mellom moskeen og fotballen

Det er de tre jentene med bakgrunn fra Asia som har koranundervisning på hverdagene, og som hovedsakelig opplever at fotballtreninger og undervisningen kolliderer. Jeg vil her se på hvordan de veksler og balanserer mellom disse to aktivitetene og hva de prioriterer. Generelt for disse tre jentene kan jeg si at fotballkamper er deres hovedprioritet. Hvis en kamp krasjer med undervisningen, vil de hovedsakelig velge å delta på kampen. Når det gjelder treninger er det mer variabelt hva de velger. Zahira er den av jentene som vanligvis prioriterer undervisningen foran treninger, mens de to andre er litt mer uforutsigbare. Men siden Zahira er lederen i denne gruppen, følger de to andre ofte henne i hva hun gjør. Treneren godtar at jentenes prioritet er å gå i moskeen fremfor treninger, men ikke foran kamper. Jentene er enig i dette og de har i fellesskap blitt enig om hvordan de skal balansere mellom moskeen og fotballen. Eksemplet nedenfor viser hvordan de er balansekunstnere: Det er mandag og det er koranundervisning klokken fire til seks og fotballtrening klokken halv sju. Jeg møter jentene på vei til trening i pakistanske klær, men sjalet har de tatt av seg på veien. De snakker om hva de har gjort i moskeen, og de synes tydeligvis at det er moro å fortelle det til meg som er nysgjerrig på det meste av hva de gjør. Vi går sammen inn i gymsalen og de går inn i garderoben. De kommer ut i treningsklær: Treningsbukse, t-skjorte eller genser, fotballsko eller joggesko og håret satt opp i en hårstrikk. Jentene kom som pakistanske eller muslimske jenter fra moskeen, og ble som de andre etniske norske jentene på fotballtrening. De både oppførte og kledde seg likt som de andre. Selv om subjekt posisjonene som muslim (koranundervisning) og kvinnelig fotballspiller synes å være

uforenelige, opplever de ingen motsetninger mellom dem. De veksler mellom dem helt naturlig, de taes for gitt av jentene, som opplever en "sence of holeness" (Ewing 1990).

Ramadan

Ramadan er den niende av årets tolv måneder i den islamske kalender, og det er fastemåneden. Fasten er obligatorisk for alle som ikke vokser, og for alle som har nådd puberteten (Østberg 2003:63). Man faster fra soloppgang til solnedgang, og det er ikke lov å spise og drikke i denne perioden (Østberg 2003:63). De fleste av mine informanter har nådd puberteten, og i følge Zahira skal man helst starte og faste det året man får mensesen. Menstruasjonen kan derfor symbolisere en form for overgangsrite (Van Gennep 1960). Gjennom overgangsritene vil samfunnet gjenspeile seg selv seg gang på gang. Jentene får nye statuser ved overgangen fra barn til voksen, uten at samfunnets struktur endres (Eriksen 1998:169, Van Gennep 1960). Ved menstruasjonen blir de muslimske jentene klassifisert som kvinner og voksne og de får ta del i nye oppgaver tilknyttet sin nye status, som for eksempel å faste under ramadan. Men hvordan kombinerer jentene å faste og spille en viktig kamp, kanskje årets viktigste kamp?

"Jeg holder på å svime av og må kanskje spy"

Jentene møter opp en time før kampen og de ser både glade og nervøse ut. Flere av dem står og snakker sammen samtidig som de sentrer en fotball mellom seg. Noen skifter klær og sko, mens andre løper frem og tilbake på toalettet. Kampen blåses i gang. Etter et par minutter sier Leena at hun må byttes ut på grunn av at hun har vondt i magen. Hun faster og har ikke spist eller drukket noe i løpet av hele dagen. Det samme gjelder Nadia, men hun holder til pausen. Hun legger seg rett ned på gresset og puster svært tungt. Hun sier: *"Jeg holder på å svime av og må kanskje spy."* Disse to jentene prøvde å utføre både subjekt posisjonen som faster og fotballspiller på en gang. Det lar seg vanskelig kombinere av helsemessige årsaker, ikke symbolske. Man kan si at de prioriterer subjekt posisjonen (er) som "muslim",

siden de prioriterer å faste den dagen selv om de skal spille kamp. Zahira som også faster første gang på ordentlig, i følge henne selv, spiser og drikker i dag, siden de skal spille en svært viktig kamp. Hun sier at man kan utsette fasten en dag på grunn av kampen og ta den igjen senere. De andre jentene på laget faster ikke og opplever dermed ikke noen form for utfordring i forhold til ramadan. Dette viser at også fasten under ramadan praktiseres forskjellig av jentene. Et par faster helt under kampdagen og sliter seg gjennom kampen, mens de fleste faster ikke. Zahira faster, men ikke den dagen de skal spille kamp. Hun utspiller subjekt posisjonene, muslim og fotballspiller, slik at hun kan gjøre begge deler. Zahira er kanskje den mest religiøse og er i tillegg den beste balansekunstneren, hun viser at det er ingen hindring å være fastende muslim under ramadan og spille fotball.

Hindringer

I dette underkapitlet vil jeg se på om de muslimske jentene opplever hindringer ved å spille fotball. Begrensninger som er påpekt i Strandbu (2006:20-23) doktoravhandling vedrørende muslimske jenters idrettsdeltakelse er oppdelt i fire kategorier: religion, kultur og tradisjon, klasse og sosioøkonomiske ressurser, rasisme og diskriminering. Disse fire punktene er i følge Strandbu (2006:20) de rådende forklaringer på hvorfor det er få minoritetsjenter med i idretten. Jeg vil nedenfor se om disse fire kategoriene er en begrensning for jentene mine.

Religion

Religiøsitet kan ha betydning for idrettsdeltakelse både vedrørende særskilte krav om fysisk aktivitet og kroppshåndtering (Strandbu 2006:20). Muslimske regler om kjønnssegregering er foreslått som en av de faktorene som tydeligst begrenser jentenes idrettsdeltakelse (Strandbu 2006:20). Det betyr at de ikke kan delta på idrettsaktiviteter hvor det annet kjønn er tilstede, fordi deres bevegelser kan være seksuelt opphissende for menn som ser på (Strandbu 2006:21). Mine informanter som deltar på fotballaget spiller kamper foran både dommere, trenere og tilskuere av begge kjønn. Kjønnsegregeringen er derfor ingen hindring for dem når det gjelder å

spille fotball. Dessuten spiller flere av jentene også fotball på fritiden og på skolen sammen med gutter. Flere av jentene dekker som sagt kroppen sin med klær og en av dem bruker hijab på fotballbanen. I følge Østberg (2003:117) kan klærne også fungere som en markør på skillet mellom kjønnene. Måter å kle seg på kan derfor være en strategi, for at menn ikke skal bli fristet, og det er dermed ikke nødvendig med en fysisk kjønnsegregering, og muslimske jenter kan spille fotball.

Kultur og tradisjon

En annen forklaring på at muslimske jenter er mindre med i idrett, spesielt organisert idrett er at de har flere plikter i hjemmet enn guttene og større restriksjoner fra foreldrene (Strandbu 2006:21). Familien vil ikke at jentene skal skille seg ut, eller sette seg i et dårlig lys for ekteskapsmarkedet (Strandbu 2006:21). ”*Who will marry you when they have seen your legs,*” var en mors sitat til sin datters ønske om fotballspilling (Strandbu 2006:21). Dette er ikke noe jeg kjenner til fra mine fotballjenter. De foreldrene jeg har snakket med er svært positive til døtrenes fotballspilling og ingen har kommentert at jentene vil få vanskeligheter med å bli gift på grunn av det. Men jentene er relativt unge enda og det er en del år før de skal gifte seg. Kanskje vil dette endre seg når de blir eldre.

Klasse og sosioøkonomiske ressurser

Idrettsdeltakelse er høyere blant folk med høyere sosioøkonomisk status og blant ungdom med høyt utdannende foreldre (Strandbu 2006:22). Og siden minoritetsbefolkningen er overrepresentert i lavere sosioøkonomiske grupper, oppstår det derfor klasseforskjeller mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen (Østby 2004). Dette gjelder ikke for mitt fotballag, siden det er en majoritet av jenter med etnisk minoritetsbakgrunn. I følge jentene er det ikke dyrt å delta på fotball sammenlignet med for eksempel dansing. De må betale en treningsavgift og en medlemskontingent på totalt 1200 kr. per år eventuelt mindre på grunn av søskenmoderasjon, samt for et par fotballsko og leggskin. Det er slik sett begrenset med utstyr som må anskaffes for å delta på fotball, og siden deres kamper

hovedsakelig spilles sentralt i Oslo, bruker de ikke mye penger på transport. Alt annet utstyr som for eksempel treningsdress, shorts, sokker osv. er det frivillig om de ønsker å kjøpe. Det er også relativt lite press på hvilket merke og hvor mye utstyr de må ha. Jeg vil derfor argumentere for at det ikke er familiens økonomi som avgjør om jentene er med på laget eller ikke, og heller ikke foreldrenes utdanning siden den er lav hos flertallet. Men siden majoriteten av jentene som deltar har minoritetsforeldre med ingen eller lav utdanning og dermed tilhører den lavere sosioøkonomiske gruppen (Østby 2004, Strandbu 2006), er terskelen sannsynligvis lavere for at andre med samme status deltar på laget.

Rasisme og diskriminering

Rasisme og diskriminering er det registret lite av i norsk idrett blant jenter, og det er sannsynligvis på grunn av lav deltakelse av etniske minoritetsjenter (Strandbu 2006:22-23). Strandbu (2006:23) refererer til en artikkel i Aftenposten om en jente som ble nektet av dommeren å spille håndballkamp med hijab. Dommeren påstod at det var imot reglene å spille med hodeplagg og at hun ikke fikk spille hvis hun ikke tok det av (Strandbu 2006:23). Noe liknende har jeg ikke opplevd på jentelaget jeg har observert. Der spilles det blant annet med langbukser i stedet for shorts og enkelte spiller med hijab. Jentene sier at de ikke har opplevd rasisme eller diskriminering på grunn av dette. Det kan være siden Norges Fotballforbund gikk ut i media, senest i desember 2006 og formidlet at jenter i alle aldersklasser og på alle nivåer kan spille med hijab på fotballarenaen.

”Vi ønsker at alle barna i nærmiljøet skal ha et tilbud hos oss”

De begrensningene som er påpekt hos Strandbu (2006:20-23) er ikke til hinder for mine informanter i å spille fotball. Både laget, treneren og jentene tilpasser seg hverandre slik at alle kan delta uansett tradisjon, religion, etnisitet og økonomi. I tillegg er klubben interessert i å legge forholdene til rette for en bred rekruttering. Daglig leder for junioravdelingen fortalte meg at *”Vi ønsker at alle barna i nærmiljøet skal ha et tilbud hos oss. Og siden bydelen er flerkulturell vil vi legge til*

rette slik at alle uansett etnisk bakgrunn, religion og klasse kan delta hvis de ønsker.”

Det virker dermed som om klubben har oppnådd sitt mål angående rekruttering av barn med etnisk minoritetsbakgrunn, siden det er en majoritet på laget jeg har observert. Men spørsmålet som dukker opp er, hva med de etnisk norske, hvorfor er de i mindretall? I neste kapittel vil jeg se på de etnisk norske jentene som en minoritet.

Kapittel 5. De etnisk norske jentene

I dette kapittelet vil jeg se på de etnisk norske jentene som er i mindretall på fotballaget. Deres situasjon er interessant nettopp fordi de er i minoritet på fotballaget, og samtidig er en del av majoriteten i det norske samfunnet. Jeg vil se på hvorfor de er i mindretall, hvem de er og hvordan det er for disse jentene å være en minoritet på laget. Jeg vil belyse dette temaet med utgangspunkt i Marianne Gullestads arbeid om likhetstankegangen i Norge, refleksjoner rundt majoritet – minoritets forhold og etnisitet. Komparativt vil jeg hovedsakelig bruke et arbeid av Maria Bäckman (2006) fra Sverige, vedrørende etnisk svenske som minoritet i en drabantby utenfor Stockholm. Samt en masteroppgave i sosiologi med tittelen ”*Blond, norsk og annerledes?*” (Løvseth 2006). Jeg vil ut fra dette vise hvordan de etnisk norske jentene samhandler og tilpasser seg majoriteten ved å skape liker og forskjeller.

Hvorfor er de etniske norske jentene i mindretall?

Som jeg var inne på i kapittel tre, er det i følge rapporten fra NOVA et klart mindretall av jenter med minoritetsbakgrunn som deltar i organisert idrett (Krange & Strandbu 2004). På fotballaget jeg har fulgt er minoritetsjentene som sagt i klart flertall. Hvorfor er så de etnisk norske jentene i mindretall på dette laget? På de andre lagene i serien var det kun et lag som hadde like mange eller flere jenter med minoritetsbakgrunn. De fleste andre lagene bestod stort sett av etnisk norske jenter, men med en eller to minoritetsjenter. Alle trenerne var etnisk norske unntatt en som hadde minoritetsbakgrunn, og han var treneren til det laget som hadde en majoritet av minoritetsjenter. Sammensetningen på lagene i Oslo viser dermed at det er gjennomgående flest etnisk norske jenter i denne alderen som deltar på et fotballag, i følge mine observasjoner.

I kapittel tre viste jeg at i bydelen hvor jeg har foretatt feltarbeid, har cirka 26 prosent av befolkningen en innvandrerbakgrunn (SSB 2006). I alderen 6-15 år hvor mine informanter hører til, har cirka 45 prosent en innvandrerbakgrunn (SSB 2006). Laget gjenspeiler derfor ikke befolkningen i bydelen, og kan ikke forklare hvorfor de etnisk norske jentene er i minoritet, når de er en majoritet i bydelen de bor i. På fotballbanen og området rundt, er det flest barn og ungdom med en minoritetsbakgrunn. Laget gjenspeiler derfor mer fotballarenaen som beskrevet i kapittel to enn bydelen. Det samme gjelder for flere av de andre fotballagene i klubben. I følge Zahira er grunnen til at det er flest utlendinger på laget, at det er flest utlendinger på fotballarenaen.

”Det er et sosialt hengested. Jeg kan gå dit og vet at jeg vil møte noen jeg kjenner der. Alle kjenner hverandre der.” Dette kan være med på å forklare hvorfor det er få etnisk norske som deltar, siden rekruttering av nye fotballspillere hovedsakelig skjer gjennom venner og familie, som vi så i kapittel tre om ungdoms fritidsaktiviteter. En ytterligere forklaring kan være at siden det er en klar majoritet av etniske minoritetsjenter på laget, kan terskelen være høyere for at etnisk norske jenter begynner. Flere av informantene både de etnisk norske og de med minoritetsbakgrunn har påpekt dette, som en grunn til at det er lite etnisk norske med på laget.

Hvem er de norske på laget?

De jentene som jeg i denne oppgaven kaller etnisk norske, er de med to etnisk norske foreldre, eller en forelder fra Norge og en fra Europa. Grunnen til at også de jentene med en forelder fra Europa her blir definert som etnisk norske er følgende: Siri har en far fra Spania som hun har lite kontakt med, hun har aldri bodd sammen med han og hun snakker ikke spansk. Jeg vil derfor si at hennes fars bakgrunn fra Spania har minimal påvirkning på henne. Camilla som har en dansk mor har heller aldri bodd i Danmark, men hun er ofte der på ferie og kan snakke litt dansk. Siden Danmark er relativt likt Norge både vedrørende religion, kultur og tradisjoner definerer jeg henne allikevel under kategorien etnisk norsk i denne oppgaven. I tillegg har disse to

jentene et typisk norsk utseende, de er hvite i huden og har blondt eller brunt hår, og de snakker flytende norsk.

Jentene går på tre forskjellige skoler. Siri går på en skole med et stort flertall av etniske minoriteter, Camilla går på en skole med en majoritet av etnisk norske og Embla og Vilde går på en privatskole med kun etnisk norske elever. Embla og Vilde er mye sammen på fritiden, men det gjelder ikke de andre. Embla og Vilde kjente hverandre fra før og begynte samtidig på laget, for omtrent to år siden. Camilla hadde tidligere spilt håndball sammen med Anja og Rafa, men når Kristina startet et jentefotballag, begynte Camilla på fotball i stedet, siden det var fotball hun likte best. Siri hadde spilt mye fotball før blant annet på skolen og fritiden. Hun stod en del i mål, og ble sett på som en god keeper, i følge hennes mor og flere av mine informanter. Når Siri så bestemte seg for å begynne på et fotballag, snakket hun med Kristina som spilte fotball. Laget trengte en keeper og Siri begynte. Dette viser at de fire etnisk norske jentene ikke er en homogen vennegjeng som går på samme skole. Vilde og Embla er venner, og de kjente til Camilla siden Embla hadde gått i samme barnehage som henne. Siri var ikke venner med noen av dem før hun begynte på laget.

Hvordan er det å være en minoritet på laget?

Hvordan definerer de seg selv og andre

I likhet med etnisitet, forstås identitet som noe dynamisk og kontekstuel, noe informantene kan gjøre på ulike måter (Barth 1969, Eriksen 2001). En hovedkategorisering som informantene mine brukte og som jeg plukket opp relativt tidlig i feltarbeidet var kategoriene "utlending" og "norsk". Det var begreper som de fleste av informantene mine brukte i sitt daglige språk både på skolen, fritiden og på fotballarenaen. Uavhengig om de var etnisk norske eller hadde en minoritetsbakgrunn. Utsagn fra mine informanter som: "*Utlending som meg, de er norske og de er utlendinger, det er mer utlendinger på banen enn norske,*" er med på

å bekrefte dette. Skillet mellom kategoriene ”norsk” og ”utlending” er ikke absolutt, men flytende og forhandlingsbart. Det finnes ulike grader av ”norsk” og ”utenlandskhet”. Det skal jeg komme mer inn på i neste underkapitel.

”Sosser”

Etter hvert oppdaget jeg også at informantene brukte en annen kategori, nemlig ”sosser”. Sosser ble ofte brukt om de ungdommene som bodde på vestkanten, som snakket pent og gikk i dyre merkeklær. Nedenfor følger en episode som beskriver hva informantene legger i kategorien sosser og hvordan de ser på dem som en motpol. Det er hjemmekamp og jentene skal møte et lag fra Oslo vest. Jentene løper rundt på banen og leker seg med ballen i det det andre laget kommer kjørende i fire biler. De kommer gående mot banen i like treningsdresser, sko og bager. Foreldrene kommer like bak de og setter seg ned på tribunen. Siri sier plutselig: *”De ser så sossete ut.”* Flere av de andre jentene nikker seg enig og små ler mens de rister på hodet. Etter kampen spør jeg Siri hvorfor hun kalte jentene på det andre laget for sosser. Hun sier: *”Det er bare sånn som man ser altså, det lyste på lang vei.”* Deretter tilføyde hun: *”De hadde liksom utstyret i orden, like treningsdresser og bager og sånn. Man kunne se at de kom fra vestkanten med de fine bilene sine og at alle jentene var norske. Det er typisk sosser.”* Og siden flere av jentene på laget nikket, kan det tyde på at det var noe de var enig om. I følge Ambjörnsson (2004) er dette en måte jenter former seg selv på, ved å skape en motpol som de tar avstand fra. De blir da selv likere og det dannes en gruppe og kollektiv identitet mellom jentene på laget. Disse bildene som informantene mine gir, er i tråd med de beskrivelsene av sossene vi finner hos Lynne (2000). I sin hovedfagsoppgave intervjuet hun ungdommer fra ulike steder i Oslo om klær og klesforbruk. I følge henne ble sossestilen omtalt som ”snobbete” og ”vestkantstil” og knyttet til dyre klesmerker. Bostedstilhørigheten til disse ungdommene ble pekt ut til å være Oslo vest og at foreldrene deres har godt betalte jobber. I følge Løvseth (2006:78) er sosser og utlendinger to motpoler. Men hvorfor kaller Siri dem for sosser og skaper en distanse fra dem når hun er etnisk norsk som

dem. Skaper hun likhet til de utenlandske lagvenninnene sine og forskjell til de norske?

Å skape likhet og forskjell

Likhet

Siri kaller seg selv for utlending, selv om hun alltid har bodd i Norge sammen med sin etnisk norske mor. Hun har norsk som morsmål, hun ser norsk ut samt at de andre jentene på laget ser på henne som norsk. Når jeg spør henne om hvorfor hun kaller seg for utlending sier hun at: *"Jeg vil ikke være norsk. Jeg liker ikke språket og folket, ikke vondt ment altså."* Det er interessant at Siri klassifiserer seg som utlending i Norge, hvor de etnisk norske er i flertall. Siri går som sagt på en skole og et fotballag med en klar majoritet av etniske minoriteter, i tillegg har bestevenninnen hennes en pakistansk bakgrunn. I disse arenaene er de etnisk norske i mindretall. Kan det være slik at Siri prøver å tilpasse seg de med etnisk minoritetsbakgrunn eller gjøre seg lik dem for å ikke skille seg ut og passe inn? Ting som kan tyde på dette er at Siri alltid trener fotball med langbukse og t-skjorte eller genser, slik som flere av de muslimske jentene gjør. Hun bruker aldri shorts eller singlet. Jeg har heller aldri sett henne i slike klær på fritiden eller på skolen. Det sier samtidig noe om hennes måte å være jente på. Klærne hun bruker er guttete. De er røffe, litt store og gjerne i farger som grått, blått og sort. I følge Thorne (1993) blir slike jenter ofte kalt for "guttejente", de misliker kjoler, feminine smykker og de er gjerne tiltrukket av aktiviteter assosiert med gutter. På en trening var det en av de andre jentene som spurte Siri om hun virkelig var en jente? Siri svarte henne med: *"Jeg er verken gutt eller jente."* Siri vet nok at hun er en jente, men er samtidig klar over at flere av de andre jentene synes hun kler seg litt guttete. Det er hennes måte å vise femininitet på. Begrepet "guttejente" har også seksuelle overtoner, det antyder at en slik jente er unormal (Thorne 1993:113). *"Why call a girl a quasi boy just because she likes to dress comfortably, play sports, climb trees, go on adventures, or have boy as companions?"* (Thorne 1993:113). "Guttejente" er også med på å bygge opp under

kjønnsstereotyper (Thorne 1993:113). Siri blir derfor sett på som den ukvinnelige kvinnen på laget (Ambjörnsson 2004). Som vi så i forrige kapittel var hore en kategori som jentene tok avstand fra. Det samme kan vi si om kategorien den ukvinnelige kvinnen eller ”guttejente”. Disse to kategoriene er plassert på hver sin ende av skalaen av å være kvinne i den heteroseksuelle verden. Med det mener jeg at de fungerer som en motpol på hver sin side mot den ”normale” jenta på midten av skalaen (Ambjörnsson 2004). Siri kler seg også derfor som flere av de muslimske jentene, men ikke fordi klærne hennes er utpreget maskuline, men fordi de er dekkende og ikke er kroppsnære. På skolen lærer hun seg språket urdu, og i tillegg sier Siri at hun har afrohår. (Med mine termer ville jeg ha sagt at hun har krøller). I følge Gullestad (2001:35) må mennesker ofte føle seg like for å mene at de passer sammen. Dette virker som er tilfelle hos Siri, siden hun kler seg og oppfører seg som majoriteten på skolen og laget, og klassifiserer seg som utlending og ikke som norsk. Hun legger, i hvert fall på disse to arenaene, vekt på at hun har en spansk far og bruker det for alt det er verdt, slik at hun blir mer lik majoriteten. Likhet som en positiv verdi innebærer ofte at det er et problem når andre mennesker oppfattes som forskjellige. Forskjell sees gjerne på som en mangel, at en mangler noe vesentlig (Gullestad 2002:83). Hvis forskjellene oppleves som for store kan det i følge Gullestad (2002:83) hende at partene unngår hverandre, siden også fred og harmoni er viktige verdier i Norge. Siri kjenner nok på kroppen at hun er en del av minoriteten som skiller seg ut både på skolen og på laget. Det å tilpasse seg majoriteten er en måte for henne å håndtere dette på. Ved at hun gjør seg lik majoriteten og identifiserer seg med dem, oppleves ikke forskjellene som så store. Man kan si at Siri gjør seg lik majoriteten for å føle seg likeverdig.

I følge en artikkel i Aftenposten (2005) med navn ”*Jakten på blondinen,*” har den svenske forskeren og etnologen Maria Bäckman gjort sin doktoravhandling vedrørende dette temaet: Hva skjer når majoritet lokalt forvandles til minoritet? Hun har gjort en undersøkelse i Rinkeby, en drabantby utenfor Stockholm, der de med etnisk minoritetsbakgrunn er i majoritet. Hun forteller blant annet at de etnisk svenske med lyst hår farger det mørkt for å ikke skille seg ut eller være annerledes. I

stedet for å fremheve sine svenske foreldre, fremheves den tyske mammaen eller ens røtter til Frankrike (Bäckman 2006). Akkurat som Siri fremhever sin spanske far og kaller seg utlending. Likheter er tydeligvis noe som etterstrebes, også av majoriteten i et land på arenaer hvor de er i minoritet.

Som jeg diskuterte i kapittel fire er etnisitet omskiftelig og situasjonell (Eriksen & Sørheim 2004). Eksempelet med Tina som har en tunisisk far og en norsk mor viste blant annet dette. Hun overkommuniserte sin etniske identitet som utlending på fotballarenaen hvor majoriteten hadde etnisk minoritetsbakgrunn, mens hun på skolen hvor majoriteten var etnisk norsk definerte seg som norsk. Det er annerledes hos Siri siden hun ser mer typisk norsk ut, hun er lys i huden og har blondt hår, og på grunn av at hun er i minoritet både på skolen og på fotballaget. Siri definerer seg som utlending, mens de fleste andre både på skolen og på laget klassifiserer henne som norsk. Zahira sier blant annet at: *”Siri kaller seg for utlending, men jeg skjønner ikke hvorfor hun gjør det. Hun er jo norsk.”* Det er derfor ikke samsvar mellom hva hun selv sier og hvordan andre definerer henne. For meg virker det som om Siri bruker en strategi for å tilpasse seg majoriteten. Slik som flere etniske minoriteter gjør i det norske samfunnet hvor de er i mindretall. Majoritet – minoritet forholdet er dermed snudd på hodet. Dette er interessant og noe jeg vil komme tilbake til senere i kapittelet, men først vil jeg se på hvordan etnisk norske skaper forskjell.

Forskjell

Ovenfor så vi at Siri skaper likhet til majoriteten, for å tilpasse seg dem eller ikke skille seg ut. Jeg vil nå se på hvordan andre etnisk norske forholder seg til majoriteten, ved å skape forskjell. I bussen på vei til kamp ble Vilde og Embla oppmerksom på at det muligens var noen kjekke gutter som satt fremst i bussen. Det var spesielt en som hadde på seg en rød caps. Vilde dro på seg en bukse utenpå shortsene og fikset litt på håret sitt. Hun gikk deretter frem til sjåføren og hentet en rutetabell. På vei tilbake gikk hun sakte og rett ved siden av gutten med capsen mistet hun rutetabellen, og bøyde seg langsomt ned og plukket den opp, mens hun så på han og smilte. De andre jentene som var klar over hennes oppdrag fulgte nøye med og lo.

Vilde gikk deretter raskt tilbake til de andre jentene og fortalte om sine observasjoner til deres store glede. På busstoppet hvor vi gikk av lå det et lite kjøpesenter. Og mens treneren og noen av jentene kjøpte seg noe å spise og drikke, la Vilde og Embla merke til noen kjekke gutter ved inngangen til en matvarebutikk. De fikset seg på håret og gikk bort til butikken arm i arm, kikket på guttene og kom småløpende tilbake og fniste og sa: *"De var alle sååå kjekke."* Zahira kom ut av butikken og spurte Vilde og Embla hva som var på gang? Jentene fortalte henne om de kjekke guttene. Zahira sa: *"Så barnslig, dere er jo helt guttegærne."* Salma, Leena og Aida nikket, og viste sin enighet med Zahira. Begge tilfellene viser at de muslimske jentene tydeligvis synes at Embla og Vilde var helt gærne som åpenlyst flørtet slik med gutter. Det betyr ikke at de muslimske jentene ikke flørter med gutter, men at det ofte ikke er så åpenlyst som i disse eksemplene. De skaper dermed en forskjell ved sin måte å være jenter på.

På en annen bortekamp hvor Embla, Vilde, Aida og Leena startet som innbyttere, var Vilde og Embla svært aktive på sidelinjen. De sang og heiet på sine medspillere og etter hvert begynte de også å danse. De viftet med armene i været og vrikket på rompa. Vilde og Embla sa: *"Vi har vært duskedamer før,"* og fortsatte. Aida og Leena satt og så på dem og fniste. Det virket som de var litt flau på grunn av Vilde og Emblas oppførsel. Vilde begynte så å late som hun gikk på catwalken, hun gikk frem og tilbake på sidelinjen. Hun tok av seg drakten og gikk kun i en singlet. Deretter tok hun ut hårstrikken og rufset seg til på håret. Dette er hennes måte å vise sin femininitet på. Embla begynte som henne, mens de to andre jentene ristet på hodet og så på hverandre, mens de småfniste. De så tilslutt bort, som en form for protest på at nå var det nok. Vilde og Embla ble avbrutt ikke lenge etterpå av treneren, fordi de skulle ut på banen å spille. De tok da på seg draktene sine igjen og samlet håret i hårstrikken. I denne sammenhengen tolket jeg det som at det var et skille mellom de etnisk norske og minoritetsjentene vedrørende deres oppførsel, men det er ikke nødvendigvis et etnisk skille. Det kan være klasse, seksualitet og lignende. Deres måte å være jente på oppstår i krysningpunktet mellom etnisitet, klasse, alder og seksualitet (Lindstad 2007). Det er avhengig av hvordan ulike maktforhold påvirker

og skaper hverandre (Lindstad 2007). Samtidig som fotball er en idrett som idretter flest, hvor noen er mer seriøse, konsentrerte og engasjerte enn andre.

Jeg har aldri opplevd at de muslimske jentene har hatt en slik oppførsel på fotballbanen eller flørtet med ukjente gutter. Zahira har tidligere fortalt meg at noe av grunnen til at hun ikke har like mange etnisk norske venner, er på grunn av at flere av dem har en annen oppførsel enn den hun synes er bra. Hun nevner for eksempel at de flørter med gutter, kler seg annerledes, drikker alkohol og røyker. De to første grunnene hennes, å flørte med gutter og klesstil kommer godt til uttrykk gjennom disse to eksemplene. Vilde og Embla skiller seg dermed ut vedrørende oppførsel og klesstil, og på den måten skaper de en forskjell mellom seg selv og de fleste andre muslimske jentene på laget. I følge Gullestad (2001) kan vesentlige forskjeller føre til at man tar avstand, og at jentene ikke er sammen på fritiden. Til forskjell fra Siri er ikke Vilde og Embla i samme grad opptatt av å være lik eller tilpasse seg majoriteten på laget. En viktig grunn til dette kan være at de går på en skole hvor de tilhører majoriteten og at de har hverandre på laget. De har dermed muligheten til å gå fra sin relative synlighet på fotballarenaen, og passe inn som norske med de fordeler som denne posisjonen kan føre med seg på andre arenaer (Bäckman 2006:45). De selv og de andre jentene på laget klassifiserer dem som etnisk norske. Det er dermed ikke en motsetning i hvordan de ser på seg selv og oppleves av andre, slik som det er hos Siri. Etnisitet kan derfor sies å oppleves både utenfra og innenfra, og at spillerrommet for å skape en egen etnisitet kan være relativt fritt, men også ganske begrenset (Hägerström 2004:70-71).

Majoritet – minoritet forholdet snudd på hodet

I Norge er det vanligvis de med etnisk minoritetsbakgrunn som skiller seg fra de etnisk norske ved ytre objektive egenskaper, som mørk hudfarge, mørkt eller svart hår, språk og klesstil (Rogstad 2001). Dette er egenskaper som gjør dem meget synlige blant majoriteten, og ni av ti nordmenn setter likhetstegn mellom begrepet innvandrer og mørk hudfarge (Gullestad 2002:91). Begrepet til Rogstad (2001)

”synlig minoritet” har altså med tilskrevet etnisitet å gjøre. Ut i fra objektive kjennetegn gis innvandrere ofte en spesifikk identitet, som ikke nødvendigvis stemmer overens med deres eget selvbylde. På fotballaget skiller de etnisk norske jentene seg ut fra dem med minoritetsbakgrunn, som er majoriteten på laget, ved meget synlige objektive kjennetegn som hvit hudfarge, lyst eller brunt hår, klesstil og liknede. Synligheten de opplever kan allikevel ikke stilles på lik linje med synligheten til de med minoritetsbakgrunn, siden disse jentene deltar i flere andre kontekster hvor de er en del av den usynlige majoriteten (Løvseth 2006:52).

Hvit hudfarge er analogt med det normale

Hvit hudfarge utgjør vanligvis majoriteten i Norge og er slik sett analogt med det ”normale”. Hvitheten er naturlig og ikke noe man vanligvis reflekterer over (Bäckman 2006). I følge Richard Dyer har hvitheten som rase blitt så sterkt forbundet med det normale at den hvite huden blir både usynlig og tatt for det sant menneskelige (Bäckman 2006:45-46). Av historiske grunner har hvithet oppnådd en slik status at det er blitt likestilt med den privilegerte posisjonen å bare være (Bäckman 2006:46). Andre mennesker har blitt definert i forhold til de hvite. De hvite har kunnet kommentere andre uten selv å bli sett (Bäckman 2006:46). Ambjörnsson (2004:244) ber en av sine informanter, Annika, reflektere over at hun har en hvit hudfarge. Annika ser svært så forvirret ut og så sier hun: *”Nej, jag tänker aldrig på att jag är vit”* (Ambjörnsson 2004:244). I Ambjörnsson (2004) materiale fremstod det å være svensk som det samme som det å være hvit. Hvithet var et konkret tegn hos hennes informanter på at man var svensk (Ambjörnsson 2004:244). Hun sier videre at Annikas erfaring av å være hvit blir først aktualisert når hun er i et mer etnisk blandet miljø. Men det er ikke hennes egen hvithet hun blir oppmerksom på, det er innvandrerne som kommenteres og blir gjort forskjellige (Ambjörnsson 2004:244). Slik er det ikke på Borge skole i følge Løvseth (2006). Der er det normale å være mørk i huden, og man legger merke til det som er blondt og hvitt. Situasjonen er altså snudd på hodet. Det samme gjelder på fotballarenaen ”min” der det er en klar majoritet av mennesker med en mørk hudfarge. De som har hvit

hudfarge er en minoritet som derfor blir synlige. Hva skjer når det er hvitheten som blir til det avvikende? Nedenfor følger et eksempel som viser hvordan de hvite og synlige blir definert av majoriteten. En tidlig sommerkveld er det flere ungdommer på fotballarenaen enn ellers. De fleste spiller fotball, mens noen av jentene og jeg, sitter og ser på og prater. Det kommer bort to mørkhudede gutter og spør etter Embla og Vilde. Jentene svarer: *"Ser dere etter potetene,"* og ler. Guttene ler med og sier: *"Ja, har dere sett dem."* Jentene svarer: *"Nei."* Guttene går etter hvert ut på banen og sparker fotball igjen. Jeg sitter som et stort spørsmålstegn, og spør jentene hva de mente med uttrykket potet? De ler litt og blir ikke helt enige om hvem som skal fortelle det til meg. Det virker som de helst vil la være. Tilslutt sier Anja: *"Det betyr å være hvit eller norsk."* Hun sier videre at: *"Potet er et uttrykk som de bruker om de norske, de som er hvite i huden."* Jeg skjønner først da hvorfor de ikke ville si det til meg med en gang, siden jeg er en potet selv. Siden det er de hvite som skiller seg ut her ved å være i mindretall, har de laget en egen kategori for dem.

Hvem har definisjonsmakten?

"Det er de etnisk norske som definerer den norske "hovedvirkeligheten", som minoritetene må forholde seg til" (Eriksen 2001:70). Man kan dermed si at det er majoriteten som har definisjonsmakten over minoriteten. Definisjonsmakt handler om hvem sine regler for samhandling som skal gjelde, hvem sine vurderinger av godt og dårlig, vakkert og stygt som skal være bestemmende (Høgmo 1995:92). Nordmenn har definisjonsmakten i en god del sosiale situasjoner, ofte uten å være klar over det (Gullestad 2001:46). Majoritetsmakten sees ikke som en makt, men tas for gitt som naturlig og selvfølgelig (Gullestad 2001:46). På mitt felt vil det å fokusere på en kontekst der det tradisjonelle forholdet mellom minoritet og majoritet er tegnet om, være interessant på grunn av det asymmetriske maktforholdet som kjennetegner relasjonen mellom disse to gruppene. Denne asymmetrien kan knyttes til to dimensjoner; numerisk størrelse og forvaltning av normer (Løvseth 2006:8). Det er som sagt de etniske minoritetene som er i numerisk flertall. Spørsmålet er om de

også har definisjonsmakten, siden de til vanlig er en minoritet i det norske samfunnet?

Zahira og Kristina blir sett på av de andre jentene som de beste fotballspillerne på laget. Det har blant annet blitt sagt følgende om dem: *"Zahira er best og hyggeligst, Kristina er klart den beste på laget og Zahira og Kristina er flinkest i fotball."* De er også valgt av treneren til å være kaptein på laget, og får mye spilletid. De er som nevnt tidligere en form for ledere for hver sin gruppe på laget, og er dermed to av de jentene på laget som de fleste hører på og følger. Man kan derfor si at disse to har en relativt stor definisjonsmakt over hva som er de gjeldende reglene for samhandling på laget, hva som er bra og dårlig oppførsel og hva som er fint og stygt. Det er ofte slik at majoriteten ikke trenger å lære minoritetenes kategorier, mens minoriteten må lære mye om majoriteten i tillegg til sitt eget (Eriksen 2001:70). Vilde og Embla fortalte meg om hvordan det var i begynnelsen når de begynte på laget. De ble mer eller mindre frosset ut av de andre jentene, og de var nesten aldri på fotballarenaen utenom trening og kamp. Jentene sa: *"Vi følte oss utenfor og at det var bare teit å henge på fotballarenaen."* Men nå har de blant annet lært seg hilseritualet der, som hovedsaklig består av å klemme og kysse jentene på begge kinnene og ta guttene i hånden. De har også blitt kjent med flere folk og føler seg derfor mye mer inkludert og synes det er kult å være der. Av dette ser vi hvor viktig det var for Embla og Vilde som en del av minoriteten, å lære seg hvordan majoriteten hilste på hverandre for å bli inkludert i fellesskapet på fotballarenaen. Selv om Vilde og Embla er en del av majoriteten ellers i det norske samfunnet, måtte de lære seg koden for hilsing av majoriteten på denne arenaen. Det var dermed majoriteten på arenaen som hadde definisjonsmakten til å bestemme hvordan man skulle hilse på hverandre, selv om de er i minoritet ellers i Norge. Dette viser at praksiser er kontekstuellet forankret, hva som gjelder i en situasjon, må ikke gjelde i en annen.

Embla og Vilde sier også at de prøver å dempe seg når de er sammen med de andre på laget, spesielt for å ikke fornærme de muslimske jentene. Slik sett er de muslimske jentene med på å sette normen for hvordan man skal oppføre seg på arenaen. Men

samtidig så vi ovenfor at Vilde og Embla skaper forskjell fra de muslimske jentene på grunn av sin oppførsel og klesstil. Aida og Leena reagerte på deres oppførsel, men Vilde og Embla fortsatte allikevel med catwalken sin. Man kan derfor ikke tydelig hevde at det er de med minoritetsbakgrunn som har definisjonsmakten på denne arenaen. Materialet kan antyde at siden de etnisk norske jentene er i majoritet ellers i samfunnet, har ikke de med minoritetsbakgrunn like tydelig definisjonsmakt, som de etnisk norske ellers har i Norge. Men jeg vil likevel si at de med etnisk minoritetsbakgrunn har større definisjonsmakt enn de etnisk norske på denne arenaen. Jeg vil videre i avhandlingen se mer inngående på vennskap og sosial integrasjon blant jentene.

Kapittel 6. Vennskap

I de to forhenværende kapitlene viste jeg hvordan det er å være muslimsk jente og spille fotball. Jeg viste at det er store variasjoner mellom dem, både i hvordan de definerte seg etnisk og hvordan de balanserte mellom religion og fotball. Videre viste jeg hvordan det er for de etnisk norske jentene å være en minoritet på fotballaget, hvordan de skaper likhet og forskjell til majoriteten, og hvem som har definisjonsmakten på laget. Jeg kan derfor til nå i avhandlingen konkludere med å si at idrettsarenaen er et egnet sted for jenter med ulik etnisk bakgrunn å møtes på og samhandle. Men om integrering (sosial og kulturell) faktisk finner sted gjennom idretten vil jeg analysere i dette siste hovedkapittelet. Jeg vil derfor se nærmere på samhandlingen mellom jentene på fotballaget i forhold til vennskap. Hva betyr vennskap for disse jentene, hvem velger de som sine venner og hvorfor? For å belyse disse spørsmålene vil jeg blant annet benytte Mauss (1995) teori vedrørende gavebytte og Adlers (1998) arbeid om "Peer Power". Videre vil jeg se på om idretten er en arena for etablering av vennskap på tvers av etniske grupper, og om samhandlingen på laget overføres til andre arenaer. Det temaet vil jeg belyse ved bruk av blant annet Strandbu (2006) og Walseths (2006) nyere arbeider innenfor idrett og integrering, og Simmons (2002) vedrørende psykisk aggresjon.

Betydningen av vennskap

"En god venn er til å stole på, er grei, har en bra personlighet, er ikke frekk, forstår deg og en man kan gjøre morsomme ting med"

En ettermiddag før jentene skulle på trening møtte jeg Aida og Salma på fotballarenaen. De spurte om jeg ville være med hjem til Zahira siden de var på vei dit. Jeg ble med dem og hilste på både faren og moren til Zahira. Vi satt oss ned i stua og ble servert noe å drikke, mens vi ventet på Zahira som var i dusjen. Hjemmet til Zahira var preget av at foreldrene kom fra Pakistan og er muslimer. Det var bilder og

forskjellig nips fra Pakistan på veggene, og Koranen stod synlig fremme i stua. Zahira ble etter minst en times tid ferdig i dusjen. Dette er en måte for henne å være jente på. Hun dusjet lenge, fjernet hår på kroppen, sminket seg, fønet og fikset håret og kledde på seg treningsklær siden det var trening om et par timer. Zahira viser sin feminitet ved å gjøre alle disse tingene før hun kler seg i et sporty treningsantrekk. Hun kombinerer dermed det typisk feminine med det sportslige. Kanskje det også er hennes måte å vise at fotball ikke bare er en maskulin idrettsarena, men også bestående av feminine jenter som kan spille fotball. De to andre jentene i stua kommenterte at Zahira var lenge i dusjen og at det ikke var vanlig for noen av dem. Salma sa: *"Spesielt siden vi skal på trening om et par timer,"* og fniste. Vi gikk deretter til en McDonalds i nærheten hvor vi blant annet snakket om vennskap. Jeg spurte dem om hva de mener en god venn er? Det var hovedsakelig Zahira som pratet av de tre jentene. Hun sa: *"En god venn er til å stole på, er grei, har en bra personlighet, er ikke frekk, forstår deg og en man kan gjøre morsomme ting med."* Aida og Salma virket enig med Zahira. De nikket og sa *"mmm"* flere ganger mens hun snakket. I følge Broch (1992) er det nødvendig at vi tydeliggjør hva vi legger i begrepene venner og vennskap i samfunnsfaglig forskning, siden det kan bety forskjellige ting avhengig av blant annet kjønn, alder og kulturspesifikke verdier. I denne avhandlingen vil jeg bruke begrepene venner og vennskap slik som mine informanter gjør det. Og utsagnet ovenfor beskriver godt hva de legger i det å være en venn. Jeg spurte om det var med utgangspunkt i det Zahira sa at de var venner. De svarte alle ja og nikket iherdig med hodet. Vennskap er av stor betydning for disse jentene og bekreftelse på det er meget viktig. Her følger et eksempel på det:

Gavebytte

Det er første trening etter sommerferien og jentene prater ivrig med hverandre, siden det er lenge siden flere av dem har sett hverandre. Flere av jentene har vært på ferie i foreldrenes opprinnelsesland i opp til to måneder, mens andre har vært hjemme eller vært på noen mindre turer. Aida har vært i Iran med familien sin i cirka to måneder og forteller begeistret om hva hun har gjort og opplevd til de andre jentene. Hun har

med seg en gave til tre av jentene på laget: Zahira, Salma og Leena. Aida har kjøpt et hjertesmykke i sølv som kan deles i to til venninnene sine. Hun beholdt den ene halvdelen av hjertene selv og hengte de i et kjede rundt halsen, og gav jentene den andre halvdelen med et kjede som de kunne ha rundt halsen. Jentene synes det var en kjempefin gave og takket Aida flere ganger. Ved at Aida gav disse tre jentene en gave og de tok i mot, bekreftet det deres vennskap. I følge Mauss (1995) er gaven et viktig middel til å knytte sosiale bånd, man kan derfor si at det er et middel til å skape vennskap. Det er bestemte regler for utveksling av gaver. Mottakeren skal normalt ikke gi tilbake det samme som hun har fått, hun skal ikke gi den tilbake med en gang og gaven har ingen fastsatt verdi. Når man har fått en gave er man forpliktet til å gjengi, og det er slik utveksling av gaver fungerer sosialt integrerende. Gaven er derfor et betegnende uttrykk for gjensidighet og sosiale bånd.

Plikten til å gi medfører også plikten til å motta, en mottaker forplikter seg til å gjøre en gjenytelse tilbake til giveren (Mauss 1995). En lignende logikk kom til uttrykk blant jentene. Aida gav en gave til vennene sine, som de tok imot og de er dermed forpliktet til å gjengi gaven. Hvis en av partene nekter å gi eller nekter å ta imot er det samme som en krigserklæring, det er å nekte å inngå allianse og fellesskap (Mauss 1995:30). Hvis Mauss har rett vil vennskapet mellom Aida og hennes tre venninner sannsynligvis bli utfordret ved ikke gjenytelse av gaver. Det Zahira, Salma og Leena gjør kan forstås som om de opplever en forpliktelse til å gjengi gaven til Aida, for å bevare vennskapet med henne. Det gjør de ved å være sammen med henne på fritiden, dele mat, snacks og drikke med henne samt at de byttelåner klær, smykker og fotballutstyr med hverandre. Et gavebytte fører dermed til opprettholdelse av vennskapet, mens en ikke gjenytelse fører til uvennskap og brudd. Et vennskap opprettholdes derfor i Mauss (1995) sine termer ved plikten til å gi, plikten til å motta og plikten til å gjengi. Det er ikke bare et objekt eller en fysisk ting, som smykket Aida gav vennene sine som kan oppfattes som en gave. Det er også byttelåning av klær, sko, sminke, informasjon, tid og erfaringer på skolen og fotballbanen. Nadia bytter for eksempel informasjon om en populær gutt som hun kjenner godt på fotballarenaen til Kristina, i bytte mot hennes vennskapsnettverk (velvilje).

Hovedpoenget er at gaven uavhengig av hva den består av, må gjengis dersom relasjonen og vennskapet skal bestå mellom jentene.

Bourdieu snur i en viss forstand Mauss teori på hodet ved å vise hvordan gaver kan dekke over maktforhold og utbytingsrelasjoner (Eriksen 1998:239). Den formen for sosial integrasjon og gjensidige forpliktelser som skapes gjennom resiprositet, er ikke nødvendigvis det beste for alle parter (Eriksen 1998:239). Kristina har ofte med seg en form for snacks, godteri eller brus på trening som hun gir til eller deler med flere av jentene på laget. Flere av de jentene som får en smakebit av Kristina, har ofte ikke mulighet til å gjengi gaven hennes siden de ikke har penger til å kjøpe slike ting. Hun gir dem allikevel og flere av jentene er takknemlige for det. Kristina får dermed en form for makt over dem. Jeg ser her en parallell til jentene i Mari Ryssts artikkel *"Det koster å være kul"* (2005). Enkelte av jentene har penger til å kjøpe seg ting for blant annet å øke sin popularitet, mens andre ikke har det. Kristina er en av de jentene som har penger til det. Ved at flere av jentene ikke kan gjengi gaven til henne, skulle vennskapet bli brutt i følge Mauss (1995). Men det er ikke alltid tilfelle siden gaveutvekslingen ikke er balansert eller i likevekt, det kan derfor oppstå et skjevt maktforhold mellom jentene. Kristina får mer makt siden hun kan kjøpe seg ting og gi, mens flere av de andre jentene lar seg delvis styre siden de kun kan ta imot og ikke gjengi gaven.

Valg av venner

"Hva personer driver med er avhengig om jeg vil bli venn med henne"

På McDonalds som nevnt ovenfor snakket jentene (Zahira, Aida og Salma) også om hva som var viktig for deres valg av venner. De er venner med de som er mest lik seg selv. Zahira sier: *"Vi er ikke berter akkurat."* Med det uttrykket mener hun: *"slike som bruker mye sminke, dyre og fine klær og sier mye dumt."* Zahira fortsetter: *"Jeg har like mange norske som utenlandske venner,"* mens Salma og Aida sier at de har flest venner med utenlandsk bakgrunn som dem selv. *"Hva personer driver med er*

avhengig om jeg vil bli venn med henne,” i følge Zahira. ”Hvis hun røyker, drikker og viser seg frem for gutter vil jeg ikke være venn med henne. Man må være forsiktig med hvem man velger som venner pga. en kan bli som dem.” Jeg spurte Zahira om hennes foreldre hadde påvirkning på hvem som var hennes venner. Hun svarte: *”Ja, de kan påvirke meg, for eksempel hvis de ser meg sammen med ei som røyker vil de ikke at jeg skal henge med henne. Hun kan ha dårlig påvirkning på meg og andre som ser oss sammen kan tro at jeg også røyker.”* Som vi kan se av utsagnene ovenfor er likhet og oppførsel en viktig faktor for disse tre jentenes valg av venner, samt at familien har en påvirkning på deres valg. Uttrykket ”like barn leker best” passer derfor godt på disse jentene. I følge Gullestad (2001:35) må mennesker ofte føle seg like, for å mene at de passer sammen. Hvis forskjellene oppleves som for store kan det hende at partene unngår hverandre (Gullestad 2002:83).

Like barn leker best

Ved en anledning inviterte jeg jentene på laget hjem til meg. Jeg vil med dette caset vise hvem som er sammen eller venner på laget utenfor fotballarenaen. Vi møtes på fotballarenaen og gikk i samlet flokk til busstoppet og tok bussen hjem til meg. Jeg merket allerede da at det var en todeling mellom jentene. Kristina, Anja, Camilla, Vilde og Embla gikk sammen i en gruppe, og Zahira, Aida, Salma og Leena gikk sammen i den andre gruppen. (Det var en todeling mellom de som ser ut som utlendinger og de som ser ut som etnisk norske). Vi gikk innom en videobutikk og jeg sa at de kunne finne noen alternativer til filmer, og den som flest hadde lyst til å se kunne jeg leie. Det kom inn flere alternativer og det var filmen ”Thirteen” som vant. Det var Kristina og hennes gruppe som stemte for den, og siden de var i flertall ble det den. De andre jentene hadde ikke lyst til å se den filmen på grunn av at de synes den så litt ekkel ut på forsiden av coveret. Det var blant annet to unge jenter med piercet tunge. Vi gikk deretter hjem til meg, og jentene satte seg ned slik som jeg allerede hadde forutsett. Zahira, Salma, Aida og Leena satte seg i den største sofaen og de andre jentene i den andre sofaen samt noen stoler ved siden av den. Det var en helt tydelig todeling av disse jentene hjemme hos meg. Jeg serverte sjokoladecake og brus til jentene og så satte jeg på filmen. Det var interessant å se på hvordan de

forskjellige jentene reagerte på denne filmen. Den mest markante reaksjonen var når det var kyssing mellom jenter, halvnakne kroppar, røyking, drikking og liknende. Da så Zahira og hennes venninner bort fra tv-en. De kikket på hverandre og himlet med øynene og sa "æsj" flere ganger, mens Kristina og hennes venninner ikke reagerte på dette. Jeg ble oppmerksom på denne forskjellen. Hvorfor reagerte de to gruppene ulikt? Jeg spurte jentene i den største sofaen hvorfor de sa æsj? Svarene jeg fikk tilbake var hovedsakelig at man ikke skulle røyke, drikke og kysse andre jenter. Leena slengte på: "Det står i Koranen at man ikke skal være lesbisk og sånt." Jeg tolket det dermed dit hen at religion spilte inn på deres reaksjon. Noen av jentene i den andre gruppen er også muslimer, men som sagt tidligere i avhandlingen, i en mer liberal form. Dette viser igjen at det er stor variasjon mellom de muslimske jentene, og at det ikke nødvendigvis går en skillelinje mellom de muslimske og de etnisk norske jentene. Etter filmen fulgte jeg jentene tilbake til fotballarenaen som de fleste bor i nærheten av. Kristina, Anja, Embla og Camilla gikk i en gruppe ned til fotballbanen, mens Aida, Salma og jeg tok følge. De andre jentene dro rett hjem. Kristina og co satte seg på trappen til kiosken og det kom straks noen gutter bort til dem. Aida og Salma ble stående ved inngangen til fotballarenaen å se på de andre jentenes samhandling med guttene. Av dette eksempelet utenfor fotballarenaen ser jeg klart hvem som er sammen med hvem på laget. Det er som sagt en markant todeling av jentene. Og uttrykket "like barn leker best" passer også godt til dette eksempelet. Men det er ikke en skillelinje mellom jentene som er etnisk norske og ikke. Vennskapet går på kryss og tvers av jentens etnisitet og religion. Men som nevnt tidligere i kapittel fire, er det en skillelinje mellom de jentene som er fra Asia og Nord-Afrika og de som er fra Europa også vedrørende hvem som er sammen med hvem og venner.

Om etnisitet og religion spiller noen rolle for hvem de velger som sine venner, svarer de fleste at vi alle er ganske like og at etnisitet og religion ikke spiller noen rolle for vennskapet. Men jeg vil si at det spiller en viss rolle hos jentene som vi blant annet så av eksempelet ovenfor. Videre også i den forstand at disse to faktorene kan knytte dem sammen gjennom forskjellige aktiviteter de deltar på, kategorisert etter deres

etnisitet og religion. Eksempler på dette er koranundervisningen som Zahira, Aida og Salma er med på, og Albanske samlinger som blant annet Kristina og Anja deltar på.

I følge flere av de andre jentene på laget velger Kristina venner ut fra hvor populære de er eller hvor populære venner de har. Zahira sier blant annet at: *”Kristina er spesielt opptatt av å bli venn med vennene til en svært populær gutt som spiller fotball, og som henger mye på fotballarenaen.”* Hun sier videre: *”Jeg har vokst opp sammen med han og kjenner han godt, men jeg gidder ikke å henge rundt han hele tiden bare fordi han er populær liksom.”* For Kristina er det tydeligvis gjevt å være venner med dem som er ansett som populære og hun gjør bevisste valg på hvem hun vil være venner med. Ovenfor har vi sett at det er ulike grunner til hvorfor jentene velger sine venner. Noen legger vekt på likhet og oppførsel, mens andre som Kristina legger vekt på hvem som er ansett som populær. Andre grunner er rett og slett at de har gått på samme skole, er naboer eller familie.

Popularitet og klikker

Til alle tider har enkelte personer vært mer populære enn andre. Hvem som er populære og hvorfor de er det er ikke alltid like lett å forstå, og det varierer selvsagt fra person til person og fra samfunn til samfunn. I følge Adlers (1998:47-55) arbeid om ”Peer Power” er det spesielt fire årsaker til hvorfor jenter blir eller er populære. Det er deres familiebakgrunn det vil si foreldrenes sosioøkonomiske status (klasse), jentenes utseende (klær, sminke og sett på som pene), deres sosiale utvikling (vedrørende blant annet språk) og at de er skoleflinke. Man må ikke besitte alle disse fire variablene for å bli populær, men jo flere av de en besitter desto større er sjansen for å bli populær. Hvem er så de populære jentene på fotballaget og hvorfor er de det? Det er spesielt tre av jentene på laget som blir beskrevet og ansett som populære av de andre jentene, treneren og av andre personer som oppholder seg på fotballarenaen. Det er Kristina, Zahira og Camilla. Disse tre jentene besitter tre av de fire faktorene til Adler og Adler (1998) for å bli eller være populære. De er alle tidlig og godt sosialt utviklet, blir ansett som pene og er flinke på skolen. De får mye

oppmerksomhet fra guttene på arenaen og det er med på å bekrefte deres popularitet. Camilla som er kjæreste med en populær gutt på guttefotballaget, får også bekreftet sin sosiale status ved at hun kan få en kjekk kjæreste. De får begge bekreftet sin sosiale posisjon som populære ved å være et par (Adler & Adler 1998:52). På denne måten ser vi også hvordan Camilla skaper seg som jente innenfor den heteronormative verden. Ved at hun får seg en kjæreste, får hun bekreftet at hun er en attraktiv jente (Ambjörnsson 2004:106). Kristina og Zahiras popularitet er med på å forklare hvorfor de er ledere for hver sin klikk på laget. De som er populære er med på å bestemme hva som er de gjeldende regler for samhandling og hva som er kult. Det vedrører alt fra hvilke klær, sminke, hårfrisyrer og oppførsel som er gjeldende til en hver tid. Og det koster å være populær, siden de må kjøpe disse tingene (Rysst 2005). De har med andre ord definisjonsmakten på laget. Flere av de andre jentene ser opp til dem og vil gjerne gjøre som dem. Og som vi så i kapittel fem, er det de jentene med minoritetsbakgrunn som har definisjonsmakten på laget. En hovedgrunn til det er nok Kristina og Zahiras popularitet.

Vennskapsklikker med en hierarkisk struktur

De to hovedklikkene på laget er vennskapssirkler med en hierarkisk struktur, dominert av en leder og er ekskluderende (Adler & Adler 1998:56). De blir blant annet opprettholdt ved utsetting av rykter og sladder (Adler & Adler 1998). Et eksempel på det er at Kristina baksnakket Zahira på trening, som vist i kapittel fire. Aida overhørte baksnakkingen og sladret til Zahira. Dermed ble det en diskusjon som eskalerte voldsomt mellom disse to klikkene. Begge lederne fikk bekreftet sin posisjon og sine medlemmer, grensene ble dermed opprettholdt og klikkene kunne fortsette sin eksistens. Å få tilgang til en klikk er vanskelig i følge Adler og Adler (1998). Lederne velger ofte sine medlemmer med omhu eller strategisk (Adler & Adler 1998). Et godt eksempel på dette er når Nadia begynte på fotballaget. Kristina fant raskt ut at Nadia var venn med AJ, en svært populær gutt på fotballarenaen. Kristina så dermed muligheten til å bli kjent eller venn med han gjennom Nadia, og valgte derfor å inkludere henne i klikken sin. Dette var en vinn – vinn situasjon for

begge to. Nadia ble kjapt inkludert og akseptert på laget, og Kristina ble kjent med AJ og fikk bekreftet sin popularitet. Selv om det er en form for todeling på laget, er ikke alle jentene med i disse to klikkene. Adler og Adler (1998:75) sier at det er et hierarki i det sosiale systemet der den populære klikken er øverst på rangstigen, så kommer ”The Wannabes”, de som håper å bli inkludert i klikken, deretter mellomgruppen som er små uavhengige vennsgrupper og tilslutt de sosialt isolerte. Embla og Vilde er delvis med i Kristinas klikk, men de er også en egen liten vennsgruppe (mellomgruppen). Det er også et par jenter, Siri og Olga, som er en del alene.

Idrett en arena for etablering av vennskap

”Innimellom tenker jeg på Kristina som norsk”

Noen av de muslimske jentene på laget er de eneste vennene Vilde og Embla har med etnisk minoritetsbakgrunn. En kan derfor si at idretten er et egnet møtested for etnisk norske barn for å møte barn med en annen etnisk minoritetsbakgrunn. Embla og Vilde sier at de er veldig glade for at de går på et lag med mange jenter med minoritetsbakgrunn, siden det er ingen i klassen eller på skolen deres. De får dermed en fin mulighet til å bli kjent med disse jentene og lære mer om deres kultur og religion. Deres foreldre har også kommentert viktigheten av dette og at de synes det er veldig bra. I følge Camilla er laget sosialt og alle går sammen. *”Jeg merker eller tenker ikke på at vi er fra forskjellige land og har forskjellige religioner. Vi snakker ikke om slike ting, vi er bare sammen og snakker om helt vanlige ting”*. Camilla sier videre: *”Innimellom tenker jeg på Kristina som norsk. Det er ikke noe forskjell på henne og meg selv.”* Det er ingen objektive synlige forskjeller mellom Kristina og Camilla og de er bestevenner (Rogstad 2001). Det er kanskje ikke så usynlig når det er synlige objektive forskjeller som hudfarge, hår, språk og religion, samt at man ikke kjenner hverandre så godt. Eller er idretten en slik arena hvor man blir blind for forskjeller som ikke har med fotball å gjøre? Det virker som om jentene glemmer slike ting i kampens hete, da er det fotballen som gjelder og ikke noe annet. Det er deres subjekt posisjon (er) som fotballspiller som er det viktigste, og ikke deres

subjekt posisjon (er) som har med rase og etnisitet å gjøre. Men på fritiden, før og etter trening eller kamp er det i større grad merkbart på jentene. Spesielt vedrørende jentenes oppførsel og samværet med gutter. Det ser vi også av utsagnene til Zahira tidligere i dette kapittelet. Der hun sier at det er avhengig av hva personer driver med om hun vil bli venn med dem. Hvis de røyker, drikker og viser seg frem for gutter vil hun ikke være venn med dem fordi man kan bli som dem. I følge Prieur (2004:60) er kjønn en viktig kilde til økende atskillelse mellom etnisk norske og de med minoritetsbakgrunn i overgangen til voksenlivet. Flere av de Prieur (2004:60) har snakket med har fortalt at det i tenårene ble vanskelig å opprettholde vennskapet med norske jenter, siden de ble holdt strengt hjemme. De norske jentene forsto enten ikke at de godtok disse strenge reglene, eller at innvandrerjentene ikke var like interessert i slike ting som gutter, fester og drikking som de selv var (Prieur 2004:60). Dette er noe som jeg la merke til hos enkelte av jentene, spesielt de eldste på 14 år.

Kulturell integrasjon

I følge Walseth (2006:46) spiller idrettsklubber en begrenset rolle for å skape vennskapsnettverk mellom etnisk norske og de med etnisk minoritetsbakgrunn. Men studien hennes viste at idrettsarenaen var godt egnet til å skape vennskapsnettverk mellom de med etnisk minoritetsbakgrunn, og på tvers av deres etnisitet (Walseth 2006:46). Dette ble også bekreftet hos mine informanter, men en viktig variabel er at det ikke er mange etnisk norske jenter med på dette laget. De med etnisk minoritetsbakgrunn er som sagt i klart flertall, men det betyr ikke at de ikke kan forstå, lære av hverandre og dele noen verdier og normer. På fotballaget hjelper flere av de etniske norske jentene Rafa med å feste sjalet riktig før en kamp. I følge Rafa er det spesielt viktig å feste sjalet godt før en kamp, slik at håret hennes ikke skal falle utenfor og synes. Rafa bruker flere sikkerhetsnåler som hun fester sjalet til drakten med. Hun synes det er vanskelig å få det til selv på ryggen, så av den grunn er det flere av de andre jentene som spør henne om de skal hjelpe henne. Ved å gjøre dette viser jentene at de vet hvor viktig dette er for henne. De har på den måten delt eller skjønt hennes verdi av å tildekke håret under kamp, eller med andre ord kulturell

integrasjon siden det handler om å dele verdier og normer, eller om å vise forståelse for andres verdier og normer (Strandbu 2006). Et annet eksempel er under ramadan, hvor flere av både de etnisk norske og de muslimske som ikke fastet, støttet dem som gjorde det. Dette viste de ved å si ifra at *”nå er klokken passert sju og at nå kan du ta deg en drikke eller spisepause.”* De med etnisk minoritetsbakgrunn snakker i hovedsak norsk som er språket på idrettsarenaen, og de deler normer og verdier for hvordan idretten skal utøves på en norsk idrettsarena. Idretten skaper dermed et felles rom for disse jentene, hvor de deler noen verdier og normer, og lærer av hverandres ulikheter. Dette tar jentene med seg til andre felt i omgangskretsen og det får dermed videre betydning for deres kulturelle integrasjonen i samfunnet. Organisasjoner og foreninger er med på å skape forståelse (Mikkelsen 2003). Utgangspunktet for å integrere etniske minoriteter i samfunnet er først og fremst for å skape positive relasjoner mellom etniske norske og etniske minoriteter. Integrasjon er ikke en kulturell forvandling av etniske minoriteter. Det er et middel til å etablere nettverk som gjør at barn og unge med en annen etnisk bakgrunn kan inngå fullt og helt i det samfunnet de er en del av (Mikkelsen 2003).

Kan samhandlingen på laget overføres til andre arenaer?

Et av målene til den offisielle integrasjonspolitikken i Norge er å skape nye bånd som vil overleve på utsiden av sportsarenaen (St.meld., nr. 17, 1996-1997). Jeg vil derfor i dette underkapittelet se på i hvilken grad samhandlingen på laget mellom jentene overføres til andre arenaer som skole og fritid, altså i hvilken grad sosial integrasjon finner sted.

Skole

I og med at jentene på laget var spredd rundt på hele fem skoler var det umulig å følge alle jentene daglig og se i hvilken grad de som spilte fotball sammen også var sammen på skolen. Jeg besøkte hovedsakelig to av skolene hvor flertallet av jentene gikk, og fikk dermed et inntrykk av hvordan deres verden var der og hvem som var

sammen med hvem. På den ene skolen gikk fem av jentene: Zahira, Siri, Rafa, Anja og Nadia. Zahira, Siri og Rafa gikk i samme klasse, mens Nadia og Anja gikk i hver sin annen klasse. Jeg valgte derfor å besøke klassen til de tre jentene som gikk sammen, men observerte og snakket også med de to andre jentene ute i friminuttene.

Jeg starter dagen med å gå opp i klasserommet og hilser på læreren deres. Jeg presenterer meg for klassen og setter meg ned på en tom stol bakerst i rommet. Det er totalt 24 elever i klassen og i dag skal de planlegge åpen skole hele dagen, mens flere også øver seg på en dans som de skal fremføre ved skoleavslutningen. Rafa er ikke tilstede første timen. Zahira sier til meg: ”*Det er helt vanlig Anita, hun er ikke så ofte her.*” Zahira sitter sammen med en jente med samme etnisk minoritetsbakgrunn som henne selv bakerst i klasserommet. Det er bestevenninnen hennes. Zahira har på seg joggesko, treningsbukse og en vinrød silkeaktig bluse med korte ermer. Hun har på seg sminke, smykker og hun har satt opp håret sitt med en spenne. Siri sitter sammen med en etnisk norsk jente lengst fremme i rommet. Hun har på seg joggesko, oppbrettet dongribukse som henger løst, en hvit tynn jakke med hette, som hun ikke tar av selv om det blir utrolig varmt utover dagen. Jeg ser at hun svetter og svetter, men hun drar bare opp ermene på jakken. Hun har den samme fletten i håret som hun bruker på trening. Siri har ikke sminke eller noen smykker på seg, hun blir som nevnt tidligere i kapittel fem sett på som den ukvinnelige kvinnen eller ”guttejente”. Som vi ser stemmer dette også godt overens med hvordan hun kler seg på skolen. Elevene får beskjed av læreren om å sette seg sammen i grupper og planlegge hva de vil gjøre eller bidra med på skolens åpne dag. Zahira setter seg i gruppe med to jenter og en gutt. Zahira tar ansvar og skriver ned ting som de andre eller hun kommer på underveis i samtalen deres. Siri blir sittende med jenta som hun sitter ved siden av til vanlig. Læreren spør om ikke de kan slå seg sammen med to gutter som også sitter alene. Men Siri sier: *Jeg vil ikke ha guttelus,*” og ler høyt. Det kan virke som Siri her bevisst prøver å skape en forskjell mellom seg selv og guttene, siden hun blir sett på som ”guttejente”. Zahira går etter hvert frem til Siri og spør om de har kommet med noen forslag. Rafa kommer først til andre time. Hun har på seg et langt sort skjørt, en sort tynn jakke, en rosa hijab, ballerinaske med sokker i og et sort belte med en stor

sølvspenne på. Rafa kler seg feminint på sin måte og dekker all naken hud, unntatt ansiktet og hendene.

I friminuttet går Siri ut i skolegården sammen med noen av jentene i klassen. De går bort til en drikkefontene og leker litt med vannet. Det kommer også noen gutter bort til dem, samt bestevenninnen til Siri. *"Det er henne jeg henger med mest"* sier Siri. Zahira setter seg ned på trappen ved siden av meg sammen med tre andre jenter. De snakker blant annet om Osloprøven. En av jentene sier: *"Zahira får bra som vanlig. Hun vet ikke hva en treer er."* Nadia sitter sammen med en jente fra 91 fotballaget, som også har bakgrunn fra Marokko. Rafa går sammen med en annen jente med bakgrunn fra Irak. Hun bruker også hijab og er dekkende kledd slik som Rafa. De snakker både norsk og arabisk med hverandre, og de sniker seg litt unna de andre jentene i klassen til Rafa. I storefri er det fotballkamp mellom lærerne og Prigo, en spesialklasse med vanskeligstilte elever. Zahira sitter sammen med bestevenninnen sin samt flere av de andre jentene i klassen. Rafa står for det meste og prater med Anja og en annen jente. Mens Nadia sitter sammen med flere av jentene på 91 laget, og alle de har marokkansk bakgrunn.

Som empirien viser ovenfor basert på de dagene jeg var der samt hva jentene selv sier, er ikke jentene i stor grad sammen på skolen, selv om de spiller fotball sammen. Rafa er litt sammen med Anja og noen andre jenter som ikke går i klassen hennes. Siri er hovedsaklig sammen med bestevenninnen sin og jenta som hun sitter ved siden av i klassen. Mens Zahira er sammen med bestevenninnen sin, samt flere av de andre jentene i klassen og i andre klasser. Nadia er mest sammen med jentene med marokkansk bakgrunn som spiller på 91 laget. Jeg synes jentene er relativt like seg selv både i oppførsel og klesstil som på fotballarenaen. Empirien ovenfor viser at jentenes samhandling på fotballarenaen ikke i stor grad overføres til skolen hvor disse jentene går. I hvertfall ikke til noe nært vennskap. Relasjonen mellom disse jentene kan kalles overfladisk eller løselig på skolen. I følge Walseths (2006:41) studie, hadde de fleste noen gode venner på laget, men at båndene til de andre lagspillerne var mer overfladiske. Det var jenter som de kun møtte i forbindelse med

idrettsarenaen. Dette gjelder også for mine informanter. Ingen av de jentene som går sammen på denne skolen er nære eller gode venner på fotballaget. De er det Adler og Adler (1998) kaller for situasjonelle venner, de er hovedsakelig sammen på idrettsarenaen og ikke utover det.

På den andre skolen jeg besøkte går tre av jentene på laget. Camilla og Tina går i samme klasse, mens Kristina går i en annen. Kristina sitter fremst i klasserommet sammen med en annen jente. Hun har på seg dongribukse, rosa genser, rosa sommersko, smykker og sminke. Hun sjekker stadig mobilen sin og tygger tyggis. Dette viser at Kristina har en meget ”klassisk” feminin måte å kle seg på. Hun er den rake motsetningen til Siri som omtalt som ”guttejente” tidligere i avhandlingen. I den andre klassen sitter Tina ved siden av en etnisk norsk jente langt fremme ved siden av vinduet. Hun har på seg treningsbukse, rosa hettegenser og joggesko. Camilla sitter bak Tina ved siden av en jente med etnisk minoritetsbakgrunn. Hun har på seg treningsbukse, rød hettegenser og joggesko. Det er egentlig ikke så stor forskjell for hvordan disse to ser ut på fotballbanen. I storefri går Kristina og Tina samt en annen jente til Deli Deluca for å kjøpe lunsj. Jeg tar følge med dem, mens Camilla er igjen på skolen sammen med noen av jentene i klassen sin. Jeg spør Kristina om hvorfor Camilla ikke er med, siden de kaller seg for bestevenninner? Kristina sier: *”Vi er ikke så mye sammen på skolen. Vi er da oftest sammen med jentene i klassene våre.”*

Kristina, Camilla og Tina er ikke så mye sammen på skolen som de er på fotballarenaen. I følge Kristina er de mest sammen med de jentene som går i samme klasse. Men de er mer sammen enn de jentene som går sammen på den andre skolen jeg besøkte. Det ser vi blant annet i storefri når Kristina og Tina går sammen for å kjøpe seg lunsj. Disse tre er nærmere venner enn jentene på den andre skolen som hovedsakelig er sammen i kontekster som omfatter fotball. De er stort sett sammen hele tiden på fotballarenaen, både på trening og ellers når de bare henger rundt arenaen. Det fører også til at de er mer sammen på skolen, enn de andre jentene. Selv om de ikke er i nærheten av å være så mye sammen på skolen som på fotballarenaen.

Dette viser at vennskap er kontekstavhengig, fotball er en kontekst og skole er en annen.

Fritid

Jentenes fritid har jeg hovedsakelig observert på fotballarenaen utenom deres treninger og kamper, siden flere av jentene bruker mye av sin fritid på dette området. Et flertall av jentene er på arenaen nesten hver dag. De møter hverandre, andre venner, gutter, kjærester og spiller fotball. Det er et "hengested" i området, i følge flere av informantene mine. Noen går rett etter skolen og henger rundt der til de skal hjem å spise eller gjøre lekser, mens andre kommer før trening og er igjen etterpå. Zahira, Salma, Aida og Leena er mye sammen på fotballarenaen på fritiden. De er nok dem av mine informanter som er der hyppigst, og tre av dem bor kun noen minutters gange fra arenaen. Disse jentene bruker også arenaen som et møtested, for så å gå videre til et annet sted som for eksempel hjem til noen av dem, i parken, i moskeen og lignende. Kristina, Camilla, Anja og Tina er også mye sammen på denne arenaen og diverse andre steder i nærheten. Kristina og Anja bruker i tillegg innimellom å sove over hos hverandre. Embla og Vilde er også en del sammen på fotballarenaen, men de er der i mye mindre grad enn de andre jentene som beskrevet ovenfor. Embla og Vilde er også sammen en del ellers siden de går i samme klasse og har flere felles interesser som for eksempel dansing. De andre jentene på laget oppholder seg på arenaen i mindre grad, og er derfor ikke blitt observert mye på fritiden, som jentene nevnt ovenfor. Flere av jentene er mer sammen på fritiden (på fotballarenaen) enn de er på skolen. En årsak til dette er at flere av jentene som er venner på laget ikke går på samme skole. De er som sagt spredt rundt på hele fem skoler. Jentene møtes da ofte på fritiden i stedet, og siden fotballarenaen ligger sentralt for mange av disse jentene er det praktisk og naturlig å møtes der. Som empirien ovenfor viser oss overføres samhandlingen mellom noen av jentene til andre arenaer, og hovedsakelig på fritiden og ikke på skolen. Noen av jentene har dermed blitt sosialt integrert gjennom idretten, men det gjelder mindretallet. Mer interetnisk kontakt i idretten fører ikke nødvendigvis til blandede vennskap utenfor.

Konflikter, inkludering og ekskludering

Konflikter

En utfordring for forskningen på idrett og integrasjon framover er at det er mange mulige utfall av flerkulturelle møter på idrettsarenaen (Strandbu 2006:135). I følge Eidheim (1998:14) har slike møter også et potensiale for å reprodusere og skape konflikter. Som vi så i kapittel fire oppstod det en konflikt mellom jentene vedrørende bruk av hijab på trening. Konflikten var hovedsakelig mellom Rafa og Zahira, men flere av de andre jentene blandet seg også inn. Konflikten dreide seg om at Rafa viste seg frem foran noen gutter uten hijab på en trening. Zahira reagerte på dette siden Rafa i følge Zahira kritiserte andre jenter for å gjøre akkurat det samme. Dette viser, som sagt tidligere at det er variasjon blant muslimske jenter vedrørende bruk av hijab, men også at det å delta på en idrettsarena kan være med på å skape konflikter. Dette var ikke den eneste konflikten som oppsto på laget mens jeg var der. Det var også en pågående konflikt mellom de to gruppene på laget, som jeg ble spesielt oppmerksom på etter ”slåsskampen” mellom jentene. Den begynte med en form for baksnakking på en trening tidlig i feltarbeidet mitt. Zahira beskyldte Kristina for å ha baksnakket henne til noen av de andre jentene på laget. Hun begrunnet det med at Aida hadde overhørt det. Kristina mente at hun ikke hadde gjort det. Hun spurte derfor de andre jentene som hun stod sammen med, om noen av dem hadde hørt at hun hadde baksnakket Zahira. De svarte nei, ingen av de hadde hørt det. Det som startet som en diskusjon mellom Zahira og Kristina utartet seg plutselig til en diskusjon mellom to grupper. I ettertid forstod jeg at det var en klar todeling av laget, nettopp slik som det fremstod i slåsskampen. Den ene gruppen bestod av Zahira, Salma, Aida, Leena og delvis Siri, mens den andre bestod av Kristina, Camilla, Anja, Rafa, Tina og delvis Embla og Vilde. Etter samtaler med flere av jentene i ettertid bekrefter alle uten unntak at det er en slik todeling på laget. Camilla sier: ”Slik er det ofte med jenter.”

Ekkskludering og inkludering

Ekkskludering er et annet velkjent fenomen blant jenter, som også kommer tydelig frem hos disse jentene. I Rachel Simmons (2002) kvalitative studie om sosiale strukturer blant tenåringsjenter, beskriver hun en mer negativ karakter ved venninnerelasjoner. For å forklare hvordan strukturene konstrueres, bruker hun uttrykket ”psykisk aggresjon”. Denne typen aggresjon er ekkskluderende handlinger i form av utfrysning, blikk og kommentarer, og er motsatt av guttenes mer fysiske og voldelige aggresjonsuttrykk (Simmons 2002). I følge Simmons (2002) er dette usynlig mobbing hvor mobberne også ofte er populære jenter. I usynlig mobbing bruker mobberne psykisk aggresjon hvor de overser ofrene, sender blikk, ekkskluderende kroppsspråk og nedlatende merknader (Simmons 2002). Det er spesielt en jente på laget som stadig ble ekkskludert. Hun heter Olga og hun begynte på laget ca et år etter de fleste andre jentene på laget. Olga har flyttet til Norge fra Serbia sammen med familien sin for cirka et år siden. Hun er litt eldre enn de andre jentene og snakker ikke så godt norsk enda, men hun forstår det meste og gjør seg forstått. Flere av de andre jentene mobber henne på grunn av språket. De hermer etter henne og snakker innimellom veldig sakte til henne, slik at de er sikker på at hun skal forstå dem. Olga reagerer stort sett med å le av dem og seg selv, men jeg kan se at hun er svært lite komfortabel med dette ut fra kroppsspråket hennes. Hun rødmer, vender ofte blikket ned og setter seg gjerne unna de som mobber henne mest. Olga så jeg også mindre og mindre av på treninger og kamper etter som sesongen gikk. Noen av jentene beskytter henne innimellom, mens andre ganger er det de som er mobberne. Voksne aktører, som foreldre og lærere, oppdager det ofte ikke og tar heller ikke jentene alvorlig hvis noen antyder at noe er galt. Ofte er vanlige svar at det er bare slik jenter er, det er en fase (Simmons 2002).

På en innetrening starter jentene med å varme opp. Jentene løper frem og tilbake i hallen og gjør forskjellige øvelser etter instruks fra treneren. Flere av jentene ler godt av seg selv og andre når de gjør enkelte av øvelsene. Spesielt hvis øvelsene kan relateres til noe seksuelt, som for eksempel diverse bevegelser med hoftene. Noen

prøver stadig å lure seg unna og gjør i hvertfall ikke mer enn de strengt tatt må. Treneren bestemmer deretter at Zahira, Kristina og Siri skal velge ut hvert sitt lag. De fikk velge en og en. Siri begynte, deretter Zahira og tilslutt Kristina.

Siri valgte 1. Leena, 4. Salma og 7. Olga.

Zahira valgte 2. Aida og 5. Rafa.

Kristina valgte 3. Camilla og 6. Tina.

Som vi ser av dette empiri caset ble Olga valgt sist ut av jentene. Dette eksempelet er langt fra enestående. Ved oppdeling av lag på denne måten ble Olga alltid valgt ut sist, så sant hun var på trening. Hun stod der alene gang på gang og prøvde tappert å holde masken foran de andre jentene. Det er flere grunner til at Olga ble valgt sist. Hun er relativt ny på laget og har ikke spesielt gode fotballferdigheter, hun går ikke i klassen til noen av jentene på laget og er heller ikke venner med noen av dem. Spørsmålet om hvorfor jentene velger noen foran andre i denne konteksten er hovedsakelig avhengig av to faktorer: Hvem du er venner med og hvor god du er i fotball. Gjerne i den rekkefølgen. Det kan vi blant annet se av eksempelet ovenfor hvor Kristina velger Camilla og Tina, som hun både går på samme skole som og er venner med. Olga ble aldri inkludert av de andre jentene på laget. Flere av jentene i Simmons (2002) undersøkelser påpeker at det de frykter aller mest er å bli stående utenfor det sosiale fellesskapet. Det skjedde med Olga og førte til at hun sluttet. I følge Walseth (2006:42) er det vanskelig for "outsiders" å komme inn i gruppen som har vært sammen lenge. Det stemmer godt for Olga, men Leena som begynte flere måneder etter at Olga hadde begynt ble inkludert nesten med det samme. Jeg stilte meg derfor spørsmålet om hvorfor dette skjedde. Leena er bestevenninne med Aida på laget og ble i tillegg ansett som en god fotballspiller. Det kan virke som det var avgjørende for at hun ble inkludert og ikke ekskludert slik som Olga ble. Vi kan se noe av det samme i Ole Ivar Storø sin masteroppgave "*Du og jeg og vi to. En kvalitativ og komparativ studie av konkurranse, deltakelse og relasjoner mellom to jentelag i ungdomsfotball*" (2006). Marte og Tina er to av hans informanter som spiller fotball. Storø ser på hvorfor Marte slutter på laget og hvorfor Tina blir raskt

inkludert på laget. Marte fordi hun opplevde liten tilhørighet til laget, hadde ingen gode venner der, fikk lite spilletid og så videre. Mens Tina ble umiddelbart inkludert fordi hun hadde en god venninne på laget og kjente til flere av de andre jentene gjennom skolen. Hun fikk mye støtte av både medspillere og treneren, og hun fikk like mye spilletid som de andre jentene på laget. Storø (2006) påpeker at begge disse hendelsesforløpene viser at trenernes måte å være på, relasjoner til lagvenninnene og fordeling av spilletid påvirket deres deltakelse. Det gjaldt også hos mine informanter. Olga opplevde noe av det samme som Marte, og Leena opplevde omlag det sammen som Tina.

Det var også vanskelig i starten for Embla og Vilde å bli inkludert på laget. De fortalte meg at de første ukene var tøffe og at de ble ekskludert av de fleste andre jentene. *"Vi ble kalt sosser og ble fryst ut,"* i følge Vilde. *"Men vi holdt ut sammen og ble etter hvert mer og mer godtatt."* Walseth (2006:46) sier at det er viktig å ha i minne at sportslig deltakelse også kan føre til marginalisering og sosial eksklusjon. Det er noe jeg støtter meg til. Deltakelse i idrett er ikke bare lek og moro, det er også en arena for konflikter og ikke minst ekskludering som vi så av empirien ovenfor. Det er viktig å ha i bakhodet når man tenker på idrettsarenaen som en egnet arena for integrering. Dersom spillere ekskluderes fra fotballmiljøet, kan en viktig side ved frafall være at de får dårlig selvtillit og et negativt forhold til idrett og fotball. I Olgas tilfelle er det lite som tyder på at hun kommer til å begynne med fotball igjen eller oppmuntrer andre til å begynne.

Kapittel 7. Avslutning

I denne avhandlingen har jeg diskutert om fotball er en egnet arena for integrering av jenter med ulik etnisk bakgrunn, og om integrering faktisk finner sted. I innledningen formulerte jeg en tredelt problemstilling for analysen: er det en strukturell integrering på laget, er det en egnet arena for integrering og er det en sosial integrering på fotballaget. I tillegg har jeg sett på hvordan det er for de etnisk norske jentene å være en minoritet på laget. Dette har jeg besvart underveis, i ulike deler av avhandlingen. Avslutningsvis vil jeg nå oppsummere studiens hovedfunn.

Jeg har sett på hva ungdom gjør i fritiden, og sammenlignet noen av funnene til Krange og Strandbu (2004) innenfor organisert idrett med mine funn. Hvor det i deres rapport viste at det er en svært lav deltakelse av jenter med minoritetsbakgrunn i organisert idrett, viser mitt materiale derimot at det er en høy andel av jenter med etnisk minoritetsbakgrunn som deltar på dette laget (Krange & Strandbu 2004). Jeg har hatt fokus på hvordan mine informanter ble introdusert til fotballen og hvorfor de spiller, hovedsaklig i forhold til tre variabler: venner, familie og treneren. Ut fra min undersøkelse kan jeg konkludere med at venner er den viktigste faktoren for om jentene spiller fotball, i tillegg til at de synes det er gøy. Familien og treneren har også en påvirkning, men i mindre grad. Siden jenter med ulik etnisk bakgrunn deltar på denne arenaen er det strukturell integrasjon på laget, men det betyr ikke nødvendigvis at dette åpner andre integrasjonsdører.

Jeg har også diskutert hvordan de muslimske jentene på laget definerer seg etnisk, og hvordan de kombinerer fotball og religion. Cirka halvparten av jentene definerer seg med en bindestreksidentitet, mens den andre halvparten definerer seg kun med foreldrenes bakgrunn. Jeg viste at de som har en bindestreksidentitet er generelt mer integrert i samfunnet, enn de som ikke definerte seg slik. Å være en kvinnelig atlet eller fotballspiller og muslim behøver ikke være en motsetning. Det har mine informanter tydelig vist oss i dette materialet. De er balansekunstnere som beveger seg mellom to verdener, den muslimske og fotballen eller deres foreldre og det norske

samfunnet, men dog i ulik grad. Jeg har i denne studien vist at fotballarenaen er et egnet sted for jenter med en etnisk minoritetsbakgrunn (muslim) å delta på. Det er ingen hindring å være muslimsk jente og spille fotball. Dette er dermed en arena hvor jenter med ulik etnisk bakgrunn kan møtes og integrering har mulighet til å finne sted.

Hovedgrunnen til at de etnisk norske er i mindretall på laget er på grunn av at fotballbanen og området rundt er preget av ungdom med minoritetsbakgrunn. Og siden rekruttering av nye fotballspillere hovedsakelig skjer gjennom venner, er det naturlig at det er en majoritet av dem med en etnisk minoritetsbakgrunn. En ytterligere forklaring kan være at den tydelige majoriteten av etniske minoritetsjenter på laget, kan føre til at terskelen er noe høyere for at etnisk norske jenter begynner. Jeg har vist at de etnisk norske på laget ikke er en homogen gruppe, som begynte sammen som venner. De går på forskjellige skoler, og det er ulike grunner til at de begynte på laget. Det er også ulikt hvordan de opplever å være en minoritet på laget. Siri skaper likhet til majoriteten, for å passe inn og føle seg likeverdig, mens Vilde og Embla skaper vesentlige forskjeller ved sin oppførsel mot gutter og klesstil. Jeg vil hevde at det er de med etnisk minoritetsbakgrunn som har størst definisjonsmakt på denne arenaen, selv om de er i minoritet ellers i det norske samfunnet. Begreper som vanligvis benyttes for å beskrive minoriteters situasjon i det norske samfunnet, kan også være fruktbare for å belyse de etnisk norske jentenes posisjon på fotballaget.

Fotball er så mye mer en bare et spill! Det er vennskap, samspill, det sosiale, konflikter, ekskludering, inkludering og integrering. Jeg har vist at vennskap er meget viktig for jentene, og hvordan det opprettholdes ved å gi, ta i mot og gjengi. Majoriteten av jentene har og velger venner som er relativt "like seg selv". Noen av de går på samme skole, andre er naboer og enkelte har blitt venner gjennom fotballen. Dette viser at fotball er en arena hvor vennskap stiftes, men at de fleste var venner fra før av. Vennskap på tvers av etnisitet ble også etablert, men i mindre grad mellom de etnisk norske og de med etnisk minoritetsbakgrunn. En forklaring på dette er at de etnisk norske er i tydelig mindretall på dette fotballaget. Samhandlingen mellom

jentene overføres i ulik grad til andre arenaer. Den overføres hovedsakelig til fritiden til flere av dem, og i mindre grad til skolen. Jeg kan dermed argumentere for at sosial integrasjon finner sted gjennom fotballen, men ikke i så stor grad som man gjerne håper på en slik idrettsarena. Det er kun enkelte av jentene på laget som har fått nye venner, som de også er sammen med utenom idrettsarenaen. Selv om ansikt til ansikt møter ikke alltid fører med seg nye vennskap eller økt forståelse utgjør fotball en arena for kontakt. Det kan i seg selv være viktig for integrering og noe å bygge videre på. Idrett kan ikke alene integrere minoritetsungdom. Noen finner sin plass i idretten og enkelte får venner for liver der. Men andre søker ikke til idrettsverden, men finner andre arenaer.

Avhandlingen bygges stein på stein, slik jeg anviste en tredeling i innledningen. Jenter med ulik etnisk bakgrunn møtes på fotballarenaen, det vil si at det er en strukturell integrasjon. Neste stein kan plasseres oppå, siden det også er en egnet arena for disse jentene å delta på. Tilslutt kan en liten stein plasseres på toppen av pyramiden, siden vennskap utvikler seg hos jentene og overføres til andre arenaer, men i liten grad. Fotball er en egnet arena for integrering av jenter med ulik etnisk bakgrunn, og integrering skjer faktisk, men ikke i stor grad.

I innledningen skrev jeg at denne forskningen hovedsakelig er drevet etter et ønske om å se i hvilken grad fotball er en god arena for integrering av jenter med ulik etnisk bakgrunn. Svaret på det spørsmålet er todelt. Ja, siden jenter deltar på denne arenaen, det er derfor en egnet møteplass, og noen jenter blir integrert gjennom fotballen. Nei, siden det ikke er mange jenter med etnisk minoritetsbakgrunn i følge undersøkelsen til Nova som deltar på i organisert idrett (Krange & Strandbu 2004), og siden det ikke er mange i følge min studie som blir sosialt integrert. Spørsmålet er om det kan gjøres mer for å legge forholdene til rette, siden materialet mitt viser at det er en egnet arena, slik at flere jenter med minoritetsbakgrunn kan delta, eller om det er andre arenaer som egner seg bedre for denne målgruppen? Dette er noe som hadde vært interessant å forske videre på. Håper noen får inspirasjon til det!

Kildeliste

- Adler, Patricia A. og Peter Adler** (1998): *Peer Power. Preadolescent Culture and Identity*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Alderson, Priscilla** (1995): *Listening to Children*. Children, Ethics and Social Research. Barnardos: Barkingside.
- Ambjörnsson, Fanny** (2004): *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Archetti, Eduardo P.** (2003): "Den norske idrettsmodellen: Et kritisk blick på sivilt samfunn i Norge". *Norsk antropologisk tidsskrift 14 (1)*.
- Bäckman, Maria** (2006): "Blond: Annorlunda och lika i förorten". I Simen Ekström & Lena Gerholm (red) *Orientalen i Sverige: Samtida möten och gränssnitt*. Lund: Studentlitteratur. Upublisert.
- Barth, Fredrik** (1969): "Introduction" i *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organisation of Culture Difference*. Illinois: Waveland Press, Inc.
- Barth, Fredrik** (1999): "Comparative Methodologies in the Analysis of Anthropological Data", i (red.). Bowen, John R. og Roger Pettersen. *Critical Comparisons in Politics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press
- Bourdieu, Pierre** (2000): *Den Maskuline Dominans*. Oslo: Pax Forlag.
- Broch, Harald Beyer** (1996): "The Battle of Ålo. A descriptive Analysis of a Confrontation Between Greenpeace Activists and Norwegian Minke-Whalers" i *Folk: Journal of the Danish Ethnographic Society*.
- Broch, Harald Beyer** (1992): "Om venner og vennskap i antropologisk sammenheng". *Norsk antropologisk tidsskrift 2*.

Douglas, Mary (1996): *Rent og urent: en analyse av forestillinger omkring urenheter og tabu*. Oslo: Pax Forlag.

Eidheim, Frøydis (1998): *Aktivitet eller idrett? En evaluering av kulturdepartementets Storbyprosjekt til idrettsformål (Rep. Nr. 19.)*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.

Eriksen, Thomas Hylland og Torunn Arntsen Sørheim (2004): *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Eriksen, Thomas Hylland (2001): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlag.

Eriksen, Thomas Hylland (1998): *Små steder - store spørsmål: innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlag.

Ewing, Katherine P. (1990): "The Illusion of Wholeness: Culture, Self, and the Experience of Inconsistency". *Ethos vol. 18*, 251-278.

Fangen, Kathrine (2004): *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Frøystad, Katinka (2003): "Forestillingen om det ordentlige feltarbeid og dets umulighet i Norge", i Marianne Rugkåsa og Kari Trædal Thorsen: *Nære steder, nye rom: utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Oslo: Gyldendal akademisk forlag.

Goksøyr, Matti og Finn Olstad (2002): *Fotball! Norges Fotballforbund 100 år*. Oslo: Norges Fotballforbund.

Gullestad, Marianne (2002): *Det norske sett med nye øyne: kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlag.

Gullestad, Marianne (2001): "Likhetens grenser", i Marianne E. Lien, Hilde Lidén og Halvard Vike (red.): *Likhetens paradokser: Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

-
- Gulløv, Eva og Susanne Højlund** (2003): *Feltarbejde blandt børn: metodologi og etik i etnografisk børneforskning*. København: Gyldendal Forlag.
- Hägerström, Jeanette** (2004): *Vi och dom och alla dom andra på Komvux: etnicitet, genus och klass i samspell*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Holland, Samantha** (2004): *Alternative Femininities: Body, Age and Identity*. Oxford: Berg
- Høgmo, Asle** (1995): "Minoriteters møte med majoritetens samfunn, kultur og språk". I Ottar Brox (red. 1995). *Integrasjon av minoriteter: Kan Carmen og Khalid bli gode i Norsk?* Oslo: Tano
- James Allison & Alan Prout** (eds. 1990): *Constructing and Reconstructing Childhood*. London: Falmer Press.
- Klubbens magasiner og brosjyrer** (2006-2007). (anonymisert).
- Krange, Olav og Åse Strandbu** (2004): *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo: Nova.
- Lidén, Hilde** (2005): *Mangfoldig barndom*. Valdres: Valdres Trykkeri.
- Lorentzen, Jørgen og Wencke Mühleisen** (red. 2006): *Kjønnforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lynne, Anita** (2000): *Nyansens makt: En studie av ungdom, identitet og klær*. Hovedoppgave, Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Løvseth, Mette** (2006): *Blond, norsk og annerledes?: en studie av etnisk norske ungdommer i mindretall på en Oslo-skole*. Masteroppgave, Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Mauss, Marcel (1995): *Gaven: utvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn.*

Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Mikkelsen, Claus Lindholt (2003): *Foreninger fremmer forståelsen – inndragelse af etniske minoriteter i foreningerne og mangfoldighedsledelse.* København:

Dansk Ungdoms Fællesråd.

Moore, Henrietta L. (1994): *A Passion for Difference.* Cambridge: Polity Press.

Nielsen, Harriet Bjerrum (2006): "Kjønn og identitet", i Jørgen Lorentzen og

Wencke Mühleisen (red.): *Kjønnforskning. En grunnbok.* Oslo:

Universitetsforlaget.

Prieur, Annick (2004): *Balansekunstnere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i*

Norge. Oslo: Pax Forlag.

Rogstad, Jon (2001): *Sist blant likemenn? Synelige minoriteter på arbeidsmarkedet.*

Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Rysst, Mari (2005): "Det koster å være kul. Om tweenagers opplevelse av tilhørighet

i en flerkulturell setting i Oslo", i *Tidsskrift for ungdomsforskning* 5 (2):5-26.

Sanjek, Roger (1990): *Fieldnotes. The Makings of Anthropology.* Ithaca: Cornell

University Press.

Simmons, Rachel (2002): *Odd girl out: the hidden culture of aggression in girls.*

New York: Harcourt.

Seippel, Ørnulf (2002): *Idrett og sosial integrasjon (Rep. Nr. 9.).* Oslo: Institutt for

samfunnsforskning.

Seippel, Ørnulf (2001): *Sport, community structures and social integration: The*

case of Norwegian Sport Organisations. Paper. Oslo: Institutt for

samfunnsforskning.

-
- Solbrække, Kari Nyheim og Helene Aarseth** (2006): "Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn," i Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (red): *Kjønnforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- St.meld., nr. 17** (1996-1997): *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*. Oslo: Kommunal og regionaldepartementet.
- Storø, Ole Ivar** (2006): *Du og jeg og vi to. En kvalitativ og komparativ studie av konkurranse, deltakelse og relasjoner mellom to jentelag i ungdomsfootball*. Masteroppgave, Sosialantropologisk institutt. Universitetet i Oslo.
- Strandbu, Åse** (2006): *Idrett, kjønn, kropp og kultur. Minoritetsjenters møte med norsk idrett*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Strandbu, Åse og S. Bjerkeset** (1998): *Ungdom og idrett i et flerkulturelt samfunn: litteraturoversikt og innledende analyser av Osloungdoms idrettsaktiviteter*. Oslo: NOVA
- Sørheim, Torunn Arntsen** (2003): "Feltarbeid blant innvandrere, en personlig beretning" i Marianne Rugkåsa og Kari T. Thorsen: *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thorne, Barrie** (1993): *Gender Play. Girls and Boys in School*. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press.
- Van Gennep, Arnold** (1960): *The rites of passage*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Vike, Halvard** (1996): "Norden" i Signe Howell og Marit Melhus (red.). *Fjern og nær, sosialantropologiske perspektiver på verdens samfunn og kulturer*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Vogt, Kari** (2003): "Islam i Norge" i Knut A. Jacobsen: *Verdensreligioner i Norge* (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK AS.

Walle, Thomas M. (2006): "Kjønn og etnisitet" i Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (red.): *Kjønnsforskning. En grunnbok*. (2006). Oslo: Universitetsforlaget.

Walseth, Kristin (2006): *Sport and Integration – the experience of young Muslim women*. Oslo: Universitetet i Oslo.

Wikan, Unni (1996): "Fattigdom som opplevelse og livskontekst. Innsikt fra deltakende observasjon" i Wormnæs, Odd (red.): *Vitenskap – enhet og mangfold*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Østberg, Sissel (2003): *Muslim i Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østby, Lars (2004): *Innvandrere i Norge – hvem er de, og hvordan går det med dem?* Oslo: statistisk sentralbyrå Avdeling for personstatistikk.

Nettadresser

Aftenposten (2005): <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article1077398.ece>
(Lesedato 29.07.2007)

Klubbens hjemmeside (2006-2007) (anonymisert)

Lindstad, Siri (2007): http://www.sirilindstad.com/paulina_de_los_reyes.htm
(Lesedato 29.07.2007)

Statistisk sentralbyrå (2006): <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2006-05-11-13>. (Lesedato 01.02.2007)

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsbrev til foresatte

Til foreldre/foresatte

11. februar 2006

Informasjonsbrev til foreldre/foresatte som har barn som spiller fotball på jenter 92/93 og gutter 93 på klubben (anonymisert).

Vi ønsker og informere om at klubben (anonymisert) har godtatt at det skal gjennomføres et prosjekt her hos oss våren 2006. Anita Kjersem holder på med sin mastergrad i sosialantropologi på Universitetet i Oslo, og hun har fått lov til å gjøre sitt feltarbeid her hos oss i klubben (anonymisert). Hun er 29 år og har selv spilt fotball i mange år. Hun skal følge fotballagene jenter 92/93 og gutter 93 på treninger, kamper, cuper, dugnader, styremøter, sosiale begivenheter osv. frem til sommeren 2006. Anita ønsker først å bli godt kjent med ungdommene og trenerne, deretter vil hun gjerne få kontakt med enkelte foreldre/familier og venner.

Prosjektets formål er å se på hvilken rolle idretten spiller for samhandlingen mellom barn, og om den kan observeres utover denne arenaen. Anita vil fokusere både på etnisk norske- og innvandrerbarns holdninger, atferd og valg; om idretten er positiv i forhold til integrering av innvandrerbarn; og om interaksjonen gir etnisk norske barn en bedre forståelse av innvandrerbarn. Har samhandlingen en gjensidig positiv effekt utover idrettsarenaen? Hun vil i tillegg se på samhandlingen mellom barna, foreldrene og trenerne.

Anita vil benytte deltagende observasjon som metode for å samle inn de opplysningene hun trenger. Opplysningene hun samler inn vil hun bruke i sin masteroppgave, som hun skal skrive fra høsten 2006 og levere våren 2007. Hun er underlagt taushetsplikt, og opplysningene hun samler inn vil bli behandlet konfidensielt. Alle personene hun skriver om i sin avhandling vil bli anonymisert innen august 2006. Prosjektet er også meldt til Personvernombudet for forskning,

Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste AS. Harald Beyer Broch er hennes veileder på Universitetet i Oslo.

Vedlagt følger en samtykkeerklæring som hun ønsker at dere signerer og returnerer til henne snarest mulig, hvis dere synes det er greit at hun skriver om deres barn. Deltakelse er frivillig og man kan trekke seg underveis uten å måtte begrunne dette.

Vi er svært positive til prosjektet hennes og vi vil legge forholdene til rette. Håper på en positiv respons fra dere. Dersom dere skulle ha noen spørsmål, ta gjerne kontakt med Anita på tlf: 481 00 650 eller Per på tlf: 916 04 716.

Med vennlig hilsen

Per

Anita Kjersem

Leder for junioravd.

Student

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt skriftlig informasjon om Anita Kjersem sitt prosjekt hos klubben (anonymisert) og jeg/vi er villig til å la mitt/mine barn delta i denne studien.

Navnet på barnet/barna:

Signatur:

Dato:

Samtykkeerklæringen returneres snarest til Anita Kjersem. Fint om deres barn kan ta det med tilbake på trening.

Kontakt info:

Anita Kjersem

Mobil: 481 00 650

E-post: anitak66@yahoo.no